

האוצר

פנינים יקרים
מפרד"ס התורה
על סדר פרשיות השבוע

בהעלותך

מאוצר שיחותיו ומאמריו
של הרה"ג מו"ר המקובל
רבי בניהו ושישכר שמואלו שליט"א

התשפ"ב

כל הזכויות שמורות
למכון "בני יששכר"
שע"י ישיבת המקובלים "נהר שלום" תכב"ץ

ניתן להשיג את הספר בישיבתנו הקדושה

רחוב שילה 6 י-ם

02-6249000

או בחנויות הספרים,

הפצה ראשית

"סגולה"

02-6443300

ניתן לשלוח הארות והערות

למכון "בני יששכר"

באמייל: m6222560@gmail.com

לזכר עולם יהיה צדיק

לעילוי נשמת

מורנו ורבנו

שר התורה ועמוד ההוראה

גאון ישראל ותפארתו

הרועה הנאמן פוסק הדור

ראש ממשלת התורה

מרן הראשל"צ הגאון כמוהר"ר

עובדיה יוסף

זצוקלה"ה זיע"א

נפטר ג' בחשון התשע"ד

ת.נ.צ.ב.ה.

אשת חיל מי ימצא

לעילוי נשמתה
הטהורה
של מרת אמנו
הרבנית הצדקנית
מזכת הרבים

מרת **שולמית רחל**

שמואלו

בת **מזל ע"ה**

נלב"ע ביום ז"ך אלול ה'תשע"ט

ת.נ.צ.ב.ה.

הלכות שבת

דיני הדלקת הנרות

- א. תקנו חכמים שיהיה לכל אדם נר דולק בביתו בשבת, ואפילו אין לו מזה יאכל ומתפרנס מהצדקה, צריך לחזור על הפתחים ולוקח שמן, ומדליק את הנר.^א
- ב. מן הדין אין חייב אלא להדליק נר אחד לכבוד שבת, אמנם על פי הסוד צריך להדליק שתי נרות אחד כנגד זכור ואחד כנגד שמור.^ב ומצוה מן המובחר להדליק בשמן זית.^ג
- ג. יהא זהיר לעשות הפמוטים יפים ומהודרים, דאמור רב הונא הרגיל בנר שבת להשתדל בו לעשותו יפה, הויין ליה בנים תלמידי חכמים.^ד
- ד. הנרות של פאראפיין, או של שעוה, המצויים כהיום בשוק, הם צלולים ואורן יפה, ומנהג העולם להדליק בהם.^ה ומ"מ ידליק ב' נרות משמן זית.
- ה. המדליק נרות שבת צריך להדליק את רוב הפתילה היוצאת מן הנר לכן לא יסלק ידו עד שתדלק רוב הפתילה.^ו
- ו. חסידים ואנשי מעשה נוהגים להדליק שבעה נרות שהם כנגד שבעה עולים, אמנם כשיבא לביתו יסתכל בשתי נרות דוקא.^ז

עיונים והארות

לבנים המאירים בתורה שנמשלה לשמן זית. וכ"כ מו"ר מופת הדור בחזון עובדיה (שבת א הלכות הדלקת הנר הלכה יח) והביא שם הרב שכתב בספר חסידים מעשה באדם אחד שהאריך ימים ולא מצא לו שום זכות אלא שהיה נוהג שלא להדליק נרות שבת אלא בשמן זית בלבד, והובא בספר מטה משה ושאר האחרונים. וכ"כ מה"ח פלאגי (סי' כז אות כו) הרגיל בשמן זית בשבת מאריך ימים.

ד. **טור** (ריש סי' רסג). גמ' שבת (כג): רב הונא הוה רגיל דהוה חליף ותני אפיתחא דרבי אבין נגרא, חזא דהוה רגיל בשרגי טובא, אמר תרי גברא רברבי נפקי מהכא, נפקי מינייהו רב אידי בר אבין ורב חייא בר אבין.

וכתב בספר סידורו של שבת (שורש ב. ענף א. עלה ז) ודאי בדליקתן ובהארתן מתגרשין ומסתלקין ובורחין כל קליפות החיצונים, והרע והסטרא אחרא אשר בביתנו, מהעצבון ודאגת ימי החול, שדרך הרע להיות שורה במקום העצבות היפך הקדושה... ובהארתן מאירין את הבית באורה של שמחה, וחדות שבת, ושלוה והשקט בביתנו, ונשבת מתוכה ריב ומצה, ואש המחלוקת, והבערת אש של מצות הנרות, נעשה אש אוכלת אש של היצר הרע והכעס והמחלוקת, ונתקיים בנו (שמות לה, ג) לא תבערו אש בכל מושבתיכם.

ה. **פרי מגדים** (א"א, סי' רסד, ס"ק יב), וראיתי מעמידין בשולחן נרות כרוכין. והמשנ"ב (שם ס"ק כ"ג) כתב, ונראה לי דכל זה לפי ענין הנר, דבנר שלנו [שקורין סטריין] שצלול בודאי יותר מן השעוה, ואינו רגיל להטות בו אפילו בחול, זה עדיף מנר שעוה, ואולי אף מכל השמנים, דהרי בודאי לא אתי להטות.

ו. **מ"ן** השו"ע (סי' רסד סעי' ח). חזון עובדיה (שם בהערה ד"ה המדליק).

ז. **כ"ב** המג"א (סי' רסג ס"ק ב) בשם השל"ה להדליק שבעה נרות. ובחסד לאלפים (סי' רסג אות א) כתב המנהג להדליק

א. **שו"ע** (סי' רסג, סעי' ב), אחד האנשים ואחד הנשים חייבים להיות בבתיהם נר דלוק בשבת, אפילו אין לו מזה יאכל, שואל על הפתחים ולוקח שמן, ומדליק את הנר, שזה בכלל עונג שבת הוא.

ובמשנ"ב (שם ס"ק ט) מבאר עפ"י המג"א, אין הכוונה דאין לו כלל מזה יאכל, דבזה מוטב שיחזור על הפתחים כדי לקנות לחם לשבת, דיקיים בזה מצות קידוש וגם עיקר סעודת שבת, אלא הכוונה שאין לו לאכול משל עצמו, שהוא מתפרנס מקופת הצדקה, אפילו הכי צריך להשתדל להשיג גם כן נר לשבת.

שני טעמים נאמרו במצות הדלקת נר שבת: א) משום "עונג שבת", שיהא לו נר במקום הסעודה, שזהו עונג שבת כן מבואר בתוס' בשבת (כה): וכ"כ השו"ע (סי' רסג סעי' א). ב) משום "שלוה בית", שבמקום שאין נר אין שלום בית, שהולך ונכשל בעץ או באבן. ומקור טעם זה מהגמ' שבת (כה): ותזנח משלום נפשי (איכה ג, יז), א"ר אבהו זו הדלקת נר בשבת. ופרש"י: במקום שאין נר אין שלום, שהולך ונכשל באפילה. וכ"כ השו"ע (סי' רסג סעי' ג), נר לשבת ונר לחנוכה, נר שבת קודם, משום שלום בית, דאין שלום בית בלא נר. ובמג"א (ס"ק ג) כתב דהדלקת נר חובה משום שלום בית, שלא יכשל בעץ או באבן.

ב. **שו"ע** (סי' רסג ס"א), שעה"כ (דף ס"ז ע"א), בא"ח (שנה ב' פ' נח אות א), כה"ח (ס' רסד אות ד).

ובמשנ"ב (שם ס"ק ה) כתב דיש נוהגין לעשות נר של שעוה משני נרות קלועים ביחד זכר למה שאמרו חז"ל דזכור ושמור בדבור אחד נאמרו ומנהג הגון הוא.

ג. **שו"ע** (ס' רסד סעי' ו). וכתב החיד"א (מחבר, ר, סי' רסד, אות ב): במקום שמצוי שמן זית צריך לזוהר בו, דהרגיל בנר הויין ליה בנים רבנן, ומטעם זה צריך לזוהר בשמן זית, כדי לזכות

- ז. אחד האיש ואחד האשה חייבים בנר שבת, אלא שהאשה מוזהרת עליו ביותר, ויש לה דין קדימה על בעלה במצוה זו, ואם ירצה הבעל להדליק הוא בעצמו, יכולה לעכב בידו.
- ח. תיקון הנרות של שבת שהם הנחת השמן והפתילה וכיוצא צריך להזהר לעשותם האיש בעצמו.
- ט. עיקר הדלקת הנרות במקום שאוכל ועליהם תברך האשה המדלקת את ברכת הדלקת הנר ואם אי אפשר להדליק במקום שסועדים שם מחמת סכנה וכדומה תדליק הנרות במקום שמשתמשים שם.
- י. גם צריך שיהא נר דולק בשאר החדרים שמשתמשים שם בשבת, כדי שלא ישל בעץ ובאבן. ואם אינו רוצה להדליק נר בחדרו שחושש שיפריע לו האור בשעה שהולך לישון, יכול לסמוך על האור שמאיר ובא מחדר אחר או מהפרוזדור לכל החדרים.
- יא. ישתדל לסדר בביתו השלחן בצפון והנרות בדרום דוגמת המקדש.
- יב. זמן הדלקת הנרות הוא שעה ורבע בשעות זמניות קודם הלילה, אמנם מצוה מן המובחר להדליק חצי שעה

עיונים והארות

וז"ל התוס' במס' שבת (כט. בד"ה רבא) וז"ל דבחנם נהגו אנשים להדליק הפתילה ולכבותה כדי שתהא מהובהבת, דהא אין הלכה כרבי אליעזר [שסובר שצריך להבהב הפתילה] דשמותי הוא, ועוד אמרינן לקמן הכא בפתילה שצריך להבהבה עסקינן, משמע דיכול להדליק אע"פ שאינה מהובהבת.

אמנם הרא"ש כתב (שבת פרק יח) ונוהגות הנשים להדליק הנר ולכבותו כדי שיהיה מהובהב יפה ויאחז בו האור היטב ומנהג יפה הוא. ומו"ר הגאון בחיד"א במחזיק ברכה (סי' רסד אות ד) כתב דמדקאמר השו"ע אין צריך להבהב משמע אם רוצה הרשות בידו ולכן אותם שיש להם פתילות שאין האור אווז היטב לכן טוב שהאיש ידליק את הפתילה כדי שיאחז האור יפה וידלק יפה.

י. **בא"ח** (שם), וכ"כ מו"ר מופת הדור בחזון עובדיה (שם הלכה טז), ועיי"ש שם בהערה שכתב ז"ל הרמ"א בהגה (סי' רסג סעי' י) כתב שצריך להניח הנרות במקום הדלקתם, ולא להדליק במקום זה ולהניחם במקום אחר, וכ"כ בשו"ת בית יעקב (סי' נג). וכתב הרב הלבוש שהטעם לזה שאינו ניכר שהודלקו לכבוד שבת. וכ"כ המג"א (סי' ק"א).

ובשעה"כ (דף סז ע"א) וז"ל אח"כ תסתכל באור הנר אשר ברכו עליו להדליק נר של שבת, וזו הכוונה שתכוין בעת הסתכלותך, וכו' עכ"ל. וכידוע שמסתכל עליהם כשהוא בשולחן כי כך הסדר.

יא. **כ"כ** המג"א (סי' רסג ס"ק יג), דהדלקת נר חובה משום שלום בית, שלא ישל בעץ או באבן.

וכתב בקצות השלחן (סי' עד ס"ק א), ופשוט שאם הדליק נר בחדר א', ומגיע אורו לחדר השני דסגי בהכי.

וכ"כ בשו"ת דברי יציב (סי' קכ, בסוף התשובה) ובשאר חדרים שפיר סומך על אור האלעקטר"י כיון שעיקר חובת הדלקה הוא רק שיהא אור בבית, והא איכא, ומה שמחוייב במעשה הדלקה הוי רק מחמת כבוד, וסגי במה שמדליק על השלחן.

יב. **בן** מובא הזוה"ק (עקב רעב): וז"ל "לאנהרא פתורא בשרגא, כמה דאוקמוה שלחן בצפון ומנורה בדרום, ע"כ. ובשעה"כ (דף עב ע"ג) כתב נוסח פזמון שתיקן והיה נוהג לאמר בסעודת הלילה וכתוב בו "אסדר לדומא, מנרתא דסתימא, ושלחן עם נהמא, בצפונא ארשינ" עכ"ל.

יג. **ובתנאי** שתקבל עליה שבת מיד, אבל בלאו הכי אין רשאית להדליק בזמן הזה כמבואר בשו"ע (סי' רסג סעי' ד), אא"כ מדליקה חצי שעה קודם השקיעה שמזמן זה ועד השקיעה יכולה להדליק בלי לקבל שבת.

שבעה נרות בשבת. וכ"כ הבא"ח (ש"ב פר' נח אות א) שהם כנגד שבעה ספירות חג"ת נהי"ם הרומזים לשבעת ימי השבוע ע"כ. וכן נתנו טעם דהם כנגד שבעה עולים לס"ת, ולפי"ז בליל יוה"כ נוהגים להדליק ששה נרות, ובער"ה ויו"ט חמשה נרות. ובספר בני יששכר (עש"ק מאמר ג) כתב שיש נוהגים להדליק ל"ו נרות כנגד ל"ו שעות ששימש האור ביום ראשון מימי בראשית ע"כ. ועי' עוד בכה"ח סופר (סי' רסג ס"ק ט) דהמנהג כמ"ש לעיל להדליק ז' נרות.

וכתב הרמ"ק (אוה"ח ח"א דף מה ע"ג) דהנרות רומזות לנשמות הם הבנים, ולכן האשה שהשכינה נרמזת בה מדליקתם, שתזכה לבנים ת"ח וצדיקים ולכן ירבה בנרות עיי"ש. ועיי"ע במקדש מלך (שם), וכן הוא בתיקוני זוה"ק (הקדמה דף יד ע"ב) וז"ל: "ואיהי מנורה נר דליק מסטרא דשכינתא, דאתמר בה נר ה' נשמת אדם, וצריך למהוי לימינא וכו', פתילה שכינה, משחא דילה צדיק שמן כנית, נהורא דילה עמודא דאמצעייתא, כגוונא דא נפשא דאיהי שיתופא דגופא איהי פתילה, רוח דא משחא, נהורא דא נשמותא, מאנא דא גופא" עכ"ל.

ח. **שו"ע** (שם סעי' ג), שעה"כ (דף ס"א ע"ד). בא"ח (שם אות ה'), והטעם כדאיתא במדרש מפני שכבתה נרו של עולם פ"י שגרמה מיתה לאדם הראשון. ובזוהר הק' (פר' בראשית מח ב) כתב: **וְאֵתְּתָא בְּעֵינָא בְּחֵדוּחַ דְּלִבָּא וְרַעוּתָא לְאִדְלָקָא בּוּצִינָא דְשִׁבְתָּא, דְּהָא יִקְרָא עֲלָאָה הֵיא לְהָ וְצִרִיכָה הָאשָׁה לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת בְּשִׁמְחַת לִבָּב וּבְרִצּוֹן טוֹב כִּי כְבוֹד גְּדוֹל הוּא לָהּ לְהִיוֹת דּוֹמָה אֶל הַשְּׂכִינָה וְזָכוּ רַב לְגַרְמָה לְמוֹצָי לְבָנִין קְדִישִׁין דִּיהוֹן בּוּצִינָא דְעֲלָמָא בְּאוּרִייתָא וּבְדַחֲלֵתָא, וְיִסְגּוּן שְׁלָמָא בְּאַרְעָא וְהֵיא לָהּ זְכוּת גְּדוֹלָה לְזְכוּת לְבָנִים קְדוּשִׁים, שִׁיחֵי מְאִירִים אֶת הָעוֹלָם בְּתוֹרָה וּבִירָאָה וִירְבוּ שְׁלוֹם בְּעוֹלָם, כִּי תִלְמִידֵי חֲכָמִים מְרַבִּים שְׁלוֹם בְּעוֹלָם, וְיִהְיֶיבַת לְבַעֲלָהּ אֲוִרְכָּא דְחַיִּין, בְּגִין כֵּן בְּעֵינָא לְאַזְדַּחֲרָא בָּהּ וְגַם גּוֹרְמַת לְבַעֲלָהּ שִׁיחֵי לֹא חַיִּים אֲרוּכִים, לְכֵן הֵיא צִרִיכָה לְהַזְהֵר בְּהַדְלַקַת הַנְּרוֹת.**

ט. **שעה"כ** (דף ס"א ע"ד) וז"ל תזהר בתיקון הנרות של שבת אמנם הדלקת הנר היא מצוה על האשה בעלת הבית, בא"ח (שם אות ו'), כה"ח (שם אות כא). וכתבו בספרי חסידות כי זוכה האיש ע"י הכנת הנרות לקבל אורות הכתרים שנסתלקו בעגל ונטלם משה, כמ"ש ומשה יקח את האהל מלשון בהלו נרו עלי ראשי. וכן כתב הרב דבר בעתו (דס"א ע"ב) בשם מהר"ו שתזהר אתה בעצמך בתיקון הנרות, בניקויים והכנתם בשימת שמנם וכיוצא, כי האנשים חטאו בעגל ולא הנשים.

ו. **זמ"מ** כתב בשו"ע (סי' רסד, ס"ט): "שאינ צריך להבהב הפתילה".

קודם שקיעת החמה, וכן אנחנו נוהגים".

יג. נוהגות הנשים שקודם הדלקת הנרות רוחצות ולובשות בגדי שבת, וכן צריכות להתפלל מנחה תחילה כי י"א שבהדלקת הנרות מקבלת שבת על עצמה ואינה יכולה להתפלל תפילת מנחה של חול אולם דעת מרן שאינה מקבלת שבת בהדלקת הנרות ולכן אם לא התפללה מנחה קודם הדלקת הנרות יכולה להתפלל לאחר הדלקת הנרות.^{טו}

יד. סמוך לזמן הדלקת הנרות צריך הבעל לזרו את בני ביתו להדליק נרות, ויאמר להם: "הדליקו את הנר", אף שיודע שבזדאי תדליקם. ויזהר לאמרו בלשון רכה.^{טז}

טו. ראוי מאוד לכבות את אור החשמל קודם הדלקת הנרות בשמן או בנרות שעה, ולחזור ולהדליקו אחר הדלקת נרות שבת, ולכוין בעת הברכה לפטור את מאור החשמל, אשר באורו הגדול נראה אור לאכול ולהינות מאורו.^{יז}

טז. ראוי לאשה שתתפלל בשעת הדלקת נרות שבת עליה ועל בעלה שיזכו לחיים ארוכים ושיתן לה ה' בנים מאירים בתורה ויראת שמים, וכן טוב שתפריש שלשה פרוטות לצדקה.^{יח}

עיונים והארות

הגאון קודם כבר נפטרה מהדלקת הנרות, כיון שיש אור ואינה יכולה לברך, עכ"ל. ולדבריו אין לברך על הדלקת נרות שבת, כשדולק אור החשמל בבית.

ונראה שזהו דוקא כשדולק אור שיוצאים בו ידי חובת הדלקת הנרות, כגון נרות שמן ושעווה וגאז, וכן אור חשמל שדולק על ידי מצבר, אבל אם דולק אור החשמל בבית מהזרם הכללי, כיון שבהדלקה זו אי אפשר לצאת ידי חובת הדלקת הנרות, שהרי אור החשמל שדולק ברגע זה אין הוא אותו האור שדולק בעוד רגע, ודומה הדבר לנר שמן הדולק שיש בו מעט שמן, ועתיד לכבות בעוד רגע, שזדאי צריך להדליק נר אחר בברכה, ואף אם יוסיף שמן אח"כ על אותו הנר, מ"מ ברכתו שברך קודם לכן הוי ברכה לבטלה, וה"ה באור החשמל זהו כאילו נוסף בכל רגע ורגע שמן חדש לנר, וכאילו נדלק מחדש מאליו, ואינו דומה לאדם שמדליק פתילה בשמן, שכל מה שדולק אחרי שעה הוי מכוחו, דאשו משום חציו, משא"כ בנורה הדולקת באור החשמל, שהזרם המיוצר ע"י חברת החשמל נעשה ע"י שמן שמבעיר את התנור, ואחר שכלה השמן מתחממים המים ונהפכים לקיטור, ויוצא הקיטור ומסובב את הטורבינה, ועל ידי סיבוב הטורבינה נוצר הזרם, וכל רגע נולד זרם חשמל חדש, ולכן כשאדם מדליק חשמל בביתו, לא נחשב כל משך ההדלקה בא מכוחו, אלא הוי ככח כוחו, ופנים חדשות שלא היו כלל בעולם באו לכאן, ועל כן נראה שאף לכתחילה יכולים להדליק נרות שבת בברכה אף כשדולק אור החשמל בבית, ואף שכבר מאיר אור בבית, מ"מ בכל הוספת נר יש תוספת אורה. ומ"מ הרוצה להחמיר ידליק את אור החשמל סמוך להדלקת נרות שבת. ואם דולק אור חשמל על ידי מצבר, כיון שיוצאים בהדלקתו, וכמו שנתבאר בתשובה הקודמת, יש לו להדליק בזמן הדלקת הנרות את אור החשמל ואת נרות השבת יחד, וכשחל יום טוב בערב שבת, שאי אפשר לכבות ולהדליק את אור החשמל, ידליק בחדר אחר שאין שם אור מצבר. עכ"ל.

ומו"ר מופת הדור (שם הלכה יט) פסק דבשעת הדחק יוצאים יד"ח אף בהדלקת החשמל הפועל ע"י חברת חשמל ויברך על כך ולכן הנמצא בבית מלון וא"א לו להדליק נרות שבת במקום שאוכל ידליק האור אשר בחדרו ויברך על כך.

יה. כה"ח (שם ס"ק לד) והטעם כי בעת עשיית המצוה התפילה יותר נשמעת ובזכות נר שבת שהוא אור תזכה לבנים בעלי

יד. שו"ע (שם סעי' ז), בא"ח (שם אות ז). ובכה"ח (ס' רנו ס"ק ה) כתב מנהגנו פה עיה"ק ירושלים שעשירים רגע לפני השקיעה מכריז השמש להדליק הנרות וכ"כ בס' רס"א (ס"ק כג) שהנכון להדליק עשירים דקים קודם השקיעה עכת"ד. וכן פסק הראשון"צ הגר"ע יוסף זצוק"ל בשו"ת יבי"א (ח"ב חאו"ח סו"ס כא).

טו. בא"ח (שם אות ט), כה"ח (ס' רסג ס"ק לה). ואשה שנתאחרה שאם תרחץ ותלבש תוכל לבא לידי חילול שבת מצוה יותר שתדליק כמו שהיא משתבא לידי חילול שבת, ואם נתאחרה מלהתפלל מנחה ולא יש שהות להתפלל ואח"כ להדליק נרות, נראה שטוב שתתנה קודם שתדליק שאינה מקבלת שבת בהדלקת הנרות כי אם באמירת בואי כלה ומזמור שיר ליום השבת כמו האנשים. ופעם בשנה מספיק שתתנה בזה. ומ"מ לדעת השו"ע (ס' רסג סעי' י) דאין קבלת שבת תלוי בהדלקה אין צריך תנאי. ואפ"ל למנהג האשכנזים שמקבלים עליהם שבת בהדלקה כמ"ש בהג"ה (שם) מותר לה להתפלל מנחה של חול אחר ההדלקה כיון שאין קבלת שבת בהדלקה אלא ביחידות ולא דמי למי שעונה ברכו עם הציבור (בסו"ס רסא) שהוא קבלת שבת של ציבור שו"ת זרע אמת (ח"ג ס' נז), שו"ת לב חיים (ח"ג ס' כז), לויט חן (ס' רנז אות ו). וכ"ש לדידן שמותר להתפלל מנחה של חול אחר ההדלקה.

טז. כ"ב השו"ע (ס' רס סעי' ב), כשיהיה קרוב לחשיכה ישאל לאנשי ביתו בלשון רכה עשרתם, הפרשתם חלה, ויאמר להם הדליקו את הנר. והוא משנה מס' שבת (פרק ב, משנה ז). והט"ז (ס"ק ג) מבאר, פירוש בפתח תחת הה"א לשון צווי, דאין שייך לומר לשון שאלה, אם הדליקו את הנר, כמו בעשרתם ערבתם, שכאן הוא רואה שלא הודלק, ומה שאלה יש בדבר.

ובקי"צ השל"ה (מס' שבת, בד"ה אח"כ יאמר, עמ' קנב) כתב, מצוה לומר לאשתו שתדליק את הנרות בזמנה, אע"ג שיודע בזדאי שתדליקם.

יז. מו"ר מופת הדור בחזו"ע (שם הלכה כ). ועיין למו"ר האור לציון (ח"ב פ"ח במקורות לתשובה י"ג) וז"ל: הגאון רבי אליהו מני בספר זכרונות אליהו (מערכת נו"ן אות ו) כתב וז"ל: ומ"מ אני נוהג להדליק נר בשבע פתילות בשמן זית, ואצלו סמוך לו גאז, לפי שאורו חשוב הרבה, וגם מצוה שהאשה תדליק השמן זית בברכה, ואח"כ אשה אחרת מדלקת הגאז וכו', ואם תדליק

מאמרי הזוה"ק

ענין החצוצרות

ח"ג קמח ע"ב

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל אֶהֱרָן וְאֶמְרָתָּ אֵלָיו בְּהַעֲלוֹתְךָ אֶת הַנְּרוֹת [א] וְגו' אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות, (במדבר ח) רַבִּי יְהוֹרֵה פְתַח, (תהלים יט) וְהוּא בְּחַתָּן יוֹצֵא מִחֻפְתּוֹ וְגו' ישיש כגבור לרוץ אורח, ותחילה הקדים בשבחם של ישראל ובשבחה של התורה, ואמר: וְכַאֲהוּ חוֹלְקֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל, דְּקוֹדֶשָׁא בְּרִידָא הוּא אֲתַרְעֵי בְּהוֹן, וַיְהִי לְהוֹן אוֹרְיִיתָא דְקְשׁוּמַ, אֵילָנָא דְחַיִּי אשרי חלקם של ישראל שהקב"ה בחר בהם, ונתן להם תורת אמת, שהיא סוד התפארת הנקרא אמת, שעל שמו נקראת התורה תורת אמת, שהוא סוד עץ החיים, שהאוכל ממנו חי לעולם, דְּבִיָּה אֶחֱיד בְּרַ נָשׁ (ס"א ירית) חַיִּין לְהַאי עֲלָמָא, וְחַיִּין לְעֲלָמָא דְאֲתֵי שעל ידו יורש האדם חיים לעולם הזה וחיים לעולם הבא. דְּכָל מַאן דְּאֲשִׁתְּדַל בְּאוֹרְיִיתָא וְאֶחֱיד בְּהַ, אֵית לֵיה חַיִּין (ס"א אֶחֱיד בְּחַיִּין) כי כל מי שעוסק בתורה, ואוחז בה תמיד, דהיינו שחוזר על תלמודו שלא ישכחנו, כי לא די במה שעוסק בתורה, אלא צריך גם לאחוז בה בדרכי הזכירה, כי אז זוכה למעלת עץ החיים העולה גימ' זכור, ואחוז בחיים העליונים. וְכָל מַאן דְּשָׁבִיק מְלֵי דְאוֹרְיִיתָא, וְאֲתַפְּרֵשׁ מְאוֹרְיִיתָא וְכָל מִי שְׁעוֹזֵב אֶת דְּבַרֵּי הַתּוֹרָה וְשׁוֹכַח אוֹתָהּ, עַל יְדֵי שֶׁנִּפְרַד מֵעֵסֶק הַתּוֹרָה, כְּפִאֲלוּ מִתַּפְּרֵשׁ מִחַיִּין, כְּגִין דְּהֵיֵא חַיִּין, וְכָל מְלוֹי חַיִּין נחשב לו כאילו נפרד מהחיים גם בעוה"ז וגם מהחיים העליונים, לפי שהתורה בכללות היא חיים, וכל דבריה בפרטות הם חיים, וגם "וכל מלווי" היינו המלות לבדם בקריאה בגירסא בעלמא בוזהר הקדוש הן חיים, למה זה דומה, לחולה השותה רפואה שמועילה לו, אף על פי שאינו יודע חכמת הרפואה, הָרָא הוּא דְכְּתִיב וְזֶה שְׁכֵתוֹב, (משלי ד) כִּי חַיִּים הֵם וְגו' למוצאיהם ולכל בשרו מרפא. וְכְּתִיב (משלי ג) רַפְּאוֹת תִּתֵּי לְשִׁדְךָ וְגו' ושקוי לעצמותיך.

עיונים והארות

יראי שמים ומצליחים בתורה ומצות מפני שתפלתו של אדם נשמעת בשעה שעושה מצות, ומוכ"ש בעת הדלקת הנרות לכבוד שבת קודש (דעת הקדושה, סימן ו להרי"א"ז מורגליות זצ"ל).

א. הנרות אותיות תורה נ', שהיא התורה שניתנה ביום החמשים והם חמשים שערי בינה, כי ע"י התורה מעלים ומדליקים את האור העליון.

תורה שנקראת אור שנאמר כי נר מצוה ותורה אור, וכ"כ רבנו בחיי בפרשת יתרו. ויש סגולה לאשה קשת רוח בגידול בנים או שאין לה בנים כלל שתאמר לאחר הדלקת הנרות ההפטרה של יום ראשון דר"ה ומה טוב שתבין מה שאומרת ותאמר בכונה, וכ"כ בקיצור שו"ע (סי' עה סעי' ב). וכתב עוד וטוב ליתן ג' פרוטות לצדקה משום שיש להם טעם בסוד.

בעת נתינת הצדקה תתפלל להשי"ת בידים נקיות שיהיו בניה

ח"ג קנב ע"א

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, וְוִי לְהִהוּא בַּר נֶשׁ דְּאָמַר, דְּהָא אוֹרֵייתָא אָתָּא לְאַחֲזָאָה סְפוּרִין בְּעֵלְמָא, וּמְלִין דְּהֶדְרִינְטִי רשב"י אומר אוי לאותו האדם האומר שהתורה באה להראות ולספר סיפורים בעלמא ודברים פשוטים של לבן ובלעם וכדומה. **דְּאִי הָכִי, אֶפִּילוּ בּוֹמְנָא דָּא, אֲנִן יְכַלִּין לְמַעְבַּד אוֹרֵייתָא בְּמְלִין דְּהֶדְרִינְטִי, וּבְשִׁנְחָא יְתִיר מְבַלְּהוּ** שאם כן אפילו בזמן הזה אנו יכולים לעשות תורה בדברים פשוטים, ובשבח ויופי יותר מכל הסיפורים שבתורה, כלומר במעלות יתירות כפי שכל האנושי, ועוד **אִי לְאַחֲזָאָה מְלָה דְּעֵלְמָא, אֶפִּילוּ אִינוּן קַפְסִירִי דְּעֵלְמָא, אִית בִּינְיִיהוּ מְלִין עֲלָאִין יְתִיר** אם התורה באה רק להראות ולספר דברי הימים של העולם, אפילו אותם השרים ושליטי העולם שיש להם ספר דברי הימים, יש בהם דברים חשובים ומועילים יותר ללמוד מהם חכמה ומוסר. **אִי הָכִי גִזִּיל אַבְתְּרִייהוּ, וְנַעֲבִיד מְנִייהו אוֹרֵייתָא, כְּהֵאִי גִוּוֹנָא** ואם כן נלך אחריהם ונעשה מהם תורה כדוגמתם. **אֵלָא, כָּל מְלִין דְּאוֹרֵייתָא, מְלִין עֲלָאִין אִינוּן, וְרוּזִין עֲלָאִין** אלא ודאי כל דברי התורה כולל הסיפורים, הם ענינים נשגבים וסודות עליונים וגדולים.

תָּא חֲזִי, עֲלְמָא עֲלָאָה וְעֵלְמָא תַּתָּאָה בְּחַד מִתְקָלָא אֲתַקְלוּ בא וראה, העולם העליון והעולם התחתון במשקל אחד נשקלו, כי כל מה שיש למעלה יש דוגמתו למטה, כמו **יִשְׂרָאֵל לְתַתָּא, מְלָאכִי עֲלָאִי לְעֵילָא** ישראל למטה הם כנגד מלאכים העליונים למעלה. **מְלָאכִי עֲלָאִי כְּתִיב בְּהוּ, (תהלים קד) עוֹשֶׂה מְלָאכִיו רוּחוֹת** במלאכים העליונים כתוב בהם עושה מלאכיו רוחות שהקב"ה ברא אותם רוחות בלא גוף גשמי, לכן. **(האי בְּאֶתְרַ עֲלָאָה) בְּשַׁעֲתָא דְּנַחְתִּין לְתַתָּא** (אף על גב דנחתין), **מִתְלַבְּשֵׁי בְּלְבוּשָׁא דְּהֵאִי עֲלְמָא** בשעה שהם יורדים למטה לעולם הזה, הם מתלבשים בלבוש גשמי של זה העולם. **וְאִי לָאו מִתְלַבְּשֵׁי בְּלְבוּשָׁא בְּגוּוֹנָא דְּהֵאִי עֲלְמָא, לָא יְכַלִּין לְמִיקַם בְּהֵאִי עֲלְמָא, וְלָא סְבִיל לִזְוֹן עֲלְמָא** ואם לא היו מתלבשים בלבושים כעין זה העולם, לא היו יכולים לעמוד בזה העולם, וגם העולם לא היה יכול לסבול אותם. **וְאִי בְּמִלְאכִי בְּךְ** ואם במלאכים הוא כך, **אוֹרֵייתָא דְּכָרָא לְהוּ, וּכְרָא עֲלְמִין בְּלָהוּ, וְקִיִּימִין בְּגִינְהוּ,** התורה שבכתב שבכוחה ברא הקב"ה את המלאכים ואת עם ישראל, ובכוחה ברא גם את כל העולמות, וכל העולמות עומדים ומתקיימים בזכות לימוד התורה, **עַל אַחַת בְּמָה וּבְמָה, בִּינּוֹן דְּנַחְתִּת לְהֵאִי עֲלְמָא** על אחת כמה וכמה כיון שירדה לזה העולם ללמדה לבני ישראל, **אִי לָאו דְּמִתְלַבְּשֵׁי בְּהֵנִי לְבוּשֵׁין דְּהֵאִי עֲלְמָא** אם לא היתה מתלבשת באלה הלבושים של עניני עולם הזה, **לָא יְכִיל עֲלְמָא לְמַסְבֵּל** לא היה העולם יכול לסבול קדושתה, ולא היה אפשר להבין אורה וזיוה ועומק סודותיה, כי בעוד שאדם מלוכבש בגוף חומרי אי אפשר ששיג שום ענין

רוחני.

וְעַל דָּא הָאֵי סְפוּר דְּאוֹרֵייתָא, לְבוּשָׁא דְאוֹרֵייתָא אִיהוּ וְעַל כֵּן סִיפּוּר הוּא שְׁבִתוּרָה הוּא לְבוּשׁ שֶׁל הַתּוֹרָה. מֵאַן דְּתַשִּׁיב דְּתֵהוּא לְבוּשָׁא אִיהוּ אוֹרֵייתָא מִפְּשֵׁי, וְלֹא מִלָּה אַחֲרָא מִי שְׁחוּשֵׁב שׁוּה הַלְבוּשׁ הוּא הַתּוֹרָה מִמַּשׁ וְאִין בַּה דְּבַר אַחַר תַּחַת אוֹתוֹ הַלְבוּשׁ כְּלוּמַר סוּדוֹת הַתּוֹרָה, תִּיפַח רוּחִיהּ, וְלֹא יְהֵא לִיהּ חוּלְקָא בְּעֵלְמָא דְאַתִּי תַצַּא רוּחוֹ וַיְמוֹת, וְלֹא יִהְיֶה לוֹ חֶלֶק לְעוֹלָם הַבָּא. בְּגִין כִּד אָמַר דְּיָוֵד וּבִשְׁבִיל זֶה אִמַּד דּוּד, (תְּהֵלִים קִישׁ) גַּל עֵינֵי וְאַבְיִטָה נְפִלְאוֹת מִתּוֹרָתְךָ. מַה דְּתַחֲוֹת לְבוּשָׁא דְאוֹרֵייתָא הֵיינו שְׁאוּכְהָ לְהַבִּיט מַה שְׁהוּא תַּחַת לְבוּשׁ הַתּוֹרָה, דְּהֵיינו הַסּוּדוֹת

הַמְּכּוּסִים בְּסִיפּוּרֵי הַתּוֹרָה.

תָּא תְּוִי, אִית לְבוּשָׁא דְאַתְתְּוִי לְכֻלָּא בַּא וְרֵאָה עוֹד מִשְׁל לְזוּה, כִּי יֵשׁ לְבוּשׁ הַנִּרְאָה לְכֻלָּא, וְאַיְנוּן טַפְּשִׁין, כִּד חֲמָאן לְכַר נָשׁ בְּלְבוּשָׁא דְאַתְתְּוִי לוֹן שְׁפִירָא, לָא מְסַתְּפְלִין יְתִיר וְהַטְּפִשִׁים כְּשִׁרְאוּיִם אָדָם שְׁהוּא לְבוּשׁ בְּלְבוּשׁ יְפָה, שְׁנֵרֵאָה לְהֵם הַדּוּר בְּלְבוּשׁוֹ, אֵינָם מְסַתְּכְלִים יוֹתֵר מִיְהוּ אוֹתוֹ הָאָדָם, אִלֵּא מַחְשִׁיבִים אוֹתוֹ לְפִי חֲשִׁיבוֹת לְבוּשׁוֹ. אֲבָל בְּאַמַּת, תַּשִּׁיבוּ דְּתֵהוּא לְבוּשָׁא, גּוּפָא, וְחֲשִׁיבוּ דְּגּוּפָא, נִשְׁמָתָא חֲשִׁיבוֹת שֶׁל זֶה הַלְבוּשׁ הוּא הַגּוּף, וְחֲשִׁיבוֹת הַגּוּף, הִיא הַנִּשְׁמָה.

כִּהְיֵי גּוּוּנָא, אוֹרֵייתָא אִית לָהּ גּוּפָא כַּעֲיָן זֶה, הַתּוֹרָה יֵשׁ לָהּ גּוּף, וְאַיְנוּן פְּקוּדֵי אוֹרֵייתָא, דְּאַקְרוּן גּוּפֵי תּוֹרָה וְאֵלּוּ הֵם מִצְוֹת הַתּוֹרָה וְדִינֵיהּ הַנִּקְרָאִים גּוּפֵי הַתּוֹרָה. תָּא גּוּפָא מִתְּלַפְּשָׁא בְּלְבוּשִׁין, דְּאַיְנוּן סְפוּרִין דְּתָא עֵלְמָא זֶה הַגּוּף מִתְּלַבֵּשׁ בְּלְבוּשִׁים שֶׁהֵם סִיפּוּרִים שֶׁל זֶה הָעוֹלָם שְׁבִתוּרָה, כִּאִילוֹ הַסִּיפּוּרִים גִּרְמוּ אֶת הַמִּצְוֹת, כְּמוֹ מִצְוֹת גִּיד הַנִּשְׂאָה בְּסִיפּוּר שֶׁל יַעֲקֹב שְׁנֵאֲבָק עִם הַמְּלֹאךְ, וְהַלְכוֹת נַחֲלוֹת בְּסִיפּוּר שֶׁל בְּנוֹת צִלְפַּחַד וְכְדוּמָה, וְכֵן מִכַּל סִיפּוּרֵי הָאֲבוֹת אֲפֻשֵׁר לְלַמּוּד מִזֶּה מוֹסֵר וּמְדוֹת טוֹבוֹת וְחֲסִידוֹת. טַפְּשִׁין דְּעֵלְמָא, לָא מְסַתְּפְלִי אֵלּא בְּתֵהוּא לְבוּשָׁא דְּאִיהוּ סְפוּר דְּאוֹרֵייתָא הַטְּפִשִׁים שְׁבַעֲוֹלָם אֵינָם מְסַתְּכְלִים אִלֵּא בְּזֶה הַלְבוּשׁ שְׁהוּא הַסִּיפּוּרִים שְׁבִתוּרָה, וְלֹא יְדַעֵי יְתִיר, וְלֹא מְסַתְּפְלִי כְּמָה דְּאִיהוּ תַּחֲוֹת תְּהוּא לְבוּשָׁא וְאֵינָם יוֹדְעִים יוֹתֵר, וְאֵינָם מְסַתְּכְלִים בְּמָה שִׁישׁ תַּחַת זֶה הַלְבוּשׁ. אֵינּוּן דִּיְדַעִין יְתִיר, לָא מְסַתְּפְלִין בְּלְבוּשָׁא, אֵלּא בְּגּוּפָא דְּאִיהוּ תַּחֲוֹת תְּהוּא לְבוּשָׁא אֵלּא הַתִּיבִּח שִׁיּוֹדְעִים יוֹתֵר, אֵינָם מְסַתְּכְלִים בְּלְבוּשׁ, אִלֵּא בְּגוּף שְׁהוּא תַּחַת אוֹתוֹ הַלְבוּשׁ. חֲבִימִין, עֲבָדֵי דְּמִלְכָּא עֵלְאָה, אֵינּוּן דְּקִימוּ בְּטוֹרָא דְּסִינֵי [ב] הַחֲכָמִים שֶׁהֵם עֲבָדִים שֶׁל הַמֶּלֶךְ הָעֵלְיוֹן, אוֹתָם שְׁעִמְדוּ עַל הַר סִינֵי, לָא מְסַתְּפְלִי אֵלּא בְּנִשְׁמָתָא, דְּאִיהִי עֵקְרָא דְּכֻלָּא, אוֹרֵייתָא מִפְּשֵׁי אֵינָם מְסַתְּכְלִים אִלֵּא בְּנִשְׁמַת הַתּוֹרָה שְׁהִיא עֵיקַר כֹּל הַתּוֹרָה מִמַּשׁ, כְּלוּמַר שִׁיּוֹדְעִים שְׁבִסִּיפּוּרִים וְגַם בְּגוּפֵי הַתּוֹרָה יֵשׁ פְּנִימִיּוֹת, שֶׁהֵם רְזִי הַתּוֹרָה וְהַכּוּוֹנוֹת שְׁצִרִיךְ לְכוּיָן בְּכֹל מִצְוָה וּמִצְוָה.

עֵינָיִם זֶה אֲדוּרָתִי

ב. מִשְׁמַע כֵּאֵן כִּי אוֹתָם שְׁאֵינָם מְאֵמִינִים בְּסוּדוֹת הַתּוֹרָה לֹא עִמְדוּ רַגְלֵיהֶם עַל הַר סִינֵי.

וּלְזַמְנָא דְאַתִּי, וְמִיָּיִן לְאַסְתַּפְּלָא בְּנִשְׁמָתָא דְנִשְׁמָתָא דְאוּרֵייתָא וּלְעֵתִיד
 לְבוֹא הֵם עֵתִידִים לְהִסְתַּכֵּל וּלְהִתְבַּוֵּן בְּנִשְׁמָה שֶׁל הַנִּשְׁמָה שֶׁל הַתּוֹרָה, כִּי אַחַר תַּחֲיִית הַמֵּתִים עֵתִיד הַקֶּבֶ"ה לְדַרוֹשׁ תּוֹרָה
 חֲדָשָׁה בְּסוּדוֹת נְעֻלְמִים, מִה שְׂאֵי אִפְשָׁר בּוֹזֵם הַזֶּה לִידַע מֵהוּתָהּ.

תָּא חַוִּי, הֲכִי נִמְי לְעִילָא בֵּא וְרֵאָה, כִּךְ גַּם כֵּן הוּא לְמַעֲלָה בְּפִרְצוּפִים הַעֲלִיּוֹנִים, אֵית לְבוּשָׂא,
 וְגוּפָא, וְנִשְׁמָתָא, וְנִשְׁמָתָא לְנִשְׁמָתָא יֵשׁ לְבוּשׁ, וְגוּף, וְנִשְׁמָה, וְנִשְׁמָה לְנִשְׁמָה, דְּהֵינּוּ,
 שְׂמִיָּא וְחִילֵיהוֹן. אֵלִין אֵינּוֹן לְבוּשָׂא הַשְּׂמִים וְצַבָּאם וְכֹל עוֹלְמוֹת בִּי"ע הֵם סוּד לְבוּשׁ הַמַּלְכוּת דְּאַצִּילוֹת
 הַמְּנַהֲגָת אֶת הָעוֹלָם, וְכַנְגֵּד זֶה הֵם סִיפּוּרֵי הַתּוֹרָה שְׁבָהֵם נִתְלַבְּשׁוּ הַמִּצְוֹת. וְכַנְסַת יִשְׂרָאֵל, דְּאֵי גוּפָא וְכַנְסַת
 יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא הַמַּלְכוּת דְּאַצִּילוֹת הִיא סוּד הַגּוּף, וְכֹל מַעֲשֵׂה הַמִּצְוֹת תְּלוּיּוֹת בָּהּ, וְלִכֵּן הִיא נִקְרָאת מִצְוָה, דְּמִקְבָּלָא
 לְנִשְׁמָתָא, דְּאֵיהִי תְּפַאֲרַת יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא מִקְבֶּלֶת אֶת הַנִּשְׁמָה שֶׁהִיא סוּד תְּפַאֲרַת יִשְׂרָאֵל דְּהֵינּוּ ז"א.
 וְעַל דָּא אֵיהוּ גוּפָא לְנִשְׁמָתָא וְעַל כֵּן הַמַּלְכוּת הִיא גוּף לְנִשְׁמָה, כִּי ז"א מִתְּלַבֵּשׁ בָּהּ כְּנִשְׁמָה בְּתוֹךְ הַגּוּף.
 וּמִפְּרֵשׁ נִשְׁמָתָא דְּאַמְרֵן דְּאֵי תְּפַאֲרַת יִשְׂרָאֵל, דְּאֵיהִי אוּרֵייתָא מִפְּשׁ הַנִּשְׁמָה שֶׁאִמְרָנוּ
 הִיא תְּפַאֲרַת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא הַתּוֹרָה שֶׁכָּתַב מֹשֶׁה, שֶׁם גְּנוּזִים כֹּל סוּדוֹת הַמִּצְוֹת שֶׁבְּמַלְכוּת. וְנִשְׁמָתָא לְנִשְׁמָתָא,
 דְּאֵיהוּ עֵתִיקָא קְדִישָׁא וְהַנִּשְׁמָה לְנִשְׁמָה הוּא עֵתִיקָא קְדִישָׁא, דְּהֵינּוּ א"א הַמִּתְּלַבֵּשׁ בּו"א מִטְּבוּרוֹ וְלִמְטָה,
 וְבוֹ הֵם הַסּוּדוֹת הַעֲמוּקִים שֶׁבְּתוֹרָה שִׁתְּגַלוּ רַק לְעֵתִיד לְבוֹא כְּנוֹכַר לְעִיל. וְכִלְיָא אַחִיד דְּאֵי בְּדָא וְהַכֹּל אַחֲזוּ
 וְקִשּׁוֹר זֶה בּוֹה, כִּי א"א מִתְּלַבֵּשׁ בּו"א וְז"א בְּמַלְכוּת, וּמַלְכוּת בְּעוֹלְמוֹת בִּי"ע וּבְכֹל צַבָּאם.

וְוִי לְאֵינּוֹן חֲיִיבִיָּא, דְּאַמְרֵי דְּאוּרֵייתָא לְאוּ אֵיהִי אֵלָא סְפוּרָא בְּעִלְמָא, וְאֵינּוֹן
 מִסְתַּכְּלִי בְּלְבוּשָׂא דָּא וְלֹא יִתִּיר וּמִסִּיק רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאוֹמֵר, אוּי לֹאֵלָה הַרְשָׁעִים הַאֹמְרִים שֶׁהַתּוֹרָה
 אֵינָה אֵלָא סִיפּוּרִים בְּעִלְמָא, וְהֵם מִסְתַּכְּלִים רַק בּוֹה הַלְבוּשׁ וְלֹא יוֹתֵר. וְכַפְּאִין אֵינּוֹן צְדִיקֵיָּא, דְּמִסְתַּכְּלִי
 בְּאוּרֵייתָא בְּדָקָא יָאוּת אֲשֶׁרֵיהֶם הַצְּדִיקִים שֶׁמִּסְתַּכְּלִים וּמִתְּבַוֵּנִים בְּתוֹרָה כְּרֹאוּי, כִּי חֲמָרָא לָא יִתִּיב
 אֵלָא בְּקִנְקֵן הֵיזֵן אֵינּוּ יוֹשֵׁב וְנִמְצָא אֵלָא בְּקִנְקוּ, בְּדָּ אוּרֵייתָא, לָא יִתִּיב אֵלָא בְּלְבוּשָׂא דָּא
 כִּךְ הַתּוֹרָה אֵינָה יוֹשֵׁבֶת אֵלָא בְּלְבוּשׁ הַזֶּה. וְעַל דָּא לָא בְּעִי לְאַסְתַּפְּלָא, אֵלָא בְּמָה דְּאֵית
 תַּחְתּוֹת לְבוּשָׂא וְעַל כֵּן לֹא צְרִיכִים לְהִסְתַּכֵּל אֵלָא בְּמָה שִׁישׁ תַּחַת הַלְבוּשׁ. וְעַל דָּא, כֹּל אֵינּוֹן מְלִין
 וְכֹל אֵינּוֹן סְפוּרִין, לְבוּשֵׁין אֵינּוֹן וְעַל כֵּן כֹּל אוֹתָם הַדְּבָרִים שֶׁבְּתוֹרָה, וְכֹל אוֹתָם הַסִּיפּוּרִים הֵם רַק
 לְבוּשִׁים.

ח"ג ק"נ ע"א

פְּתַח רַבִּי יוֹסִי וְאָמַר: (בְּמִדְבַר ח') בְּהַעֲלוֹתְךָ אֶת הַנְּרוֹת, בְּהַעֲלוֹתְךָ מִפְּשׁ
 בְּאַדְלָקוֹתְךָ פִּי מִמַּשׁ בְּהַדְּלַקְתְּךָ, וְקוֹרָא לְהַדְּלַקְת הַנְּרוֹת "עֲלִיָּה" כִּיּוֹן שֶׁ"י הַדְּלַקְת הַנְּרוֹת בְּבִיהֵמ"ק לְמַטָּה
 נִדְּלַקְת הַמְּנוּרָה לְמַעֲלָה, וּמֵאִירוֹת הַסִּפּוּרִים הַעֲלִיּוֹנוֹת. דְּהָא בְּחָדָא אֲתַעֲבִיד עַל יְדָא דְּכַהֲנָא תִּרְיִן
 פּוֹלְחָנִין שֶׁהָרִי בְּפַעַם אַחַת נַעֲשִׂים עַל יְדֵי הַכֹּהֵן שְׁתֵּי עֲבוּדוֹת. דְּאֵינּוֹן קְשׁוּרָא חָדָא שֶׁהֵם קֶשֶׁר אֶחָד. וּמֵאִין
 אֵנּוֹן וּמֵהֵן שְׁתֵּי הַעֲבוּדוֹת. שְׁמֵן וְקִמְרָת. שִׁישׁ בְּהֵם סוּדוֹת גְּדוּלִים שֶׁעַל יְדָם נִמְשָׁכִים הַמוֹחִין בְּדְּכִתִּיב

כמש"כ, (משלי כז) שָׁמֵן וְקַטְרֵת יִשְׁמַח לְבָבָם מִשְׂמֵחִים אֶת הַלֵּב שֶׁהוּא בָחִי ז'ו"ן ע"י שִׁמְמֵשִׁיכִים לוֹ הַמוֹחִין. וְכִתְיִב, (שמות ל) וְהַקְטִיר עֲלָיו אֶהְרֵן וְגו' קטרת סמים בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות. וְכִתְיִב אַח"כ וּבַהֲעֹלוֹת אֶהְרֵן אֶת הַנְּרוֹת בֵּין הָעֲרִבִים יִקְטִירָנָה הרי ששתי העבודות נעשות יחד, הדלקת המנורה והקטורת. מֵאִי שָׁנָא הָכָא בְּהִיטִיבוּ מדוע שינה הכתוב כאן וכתב בהיטיבו את הנרות, וּמֵאִי שָׁנָא הִתָּם וּבַהֲעֹלוֹת ומדוע שינה שם וכתב ובהעלות את הנרות, הרי גם בהיטיבו הוא ענין הדלקה, וגם בבקר היו מדליקין את המנורה כמש"כ הרמב"ם בהלכות תמידין פ"ג, וכן בזה"ק פרשת אמור דף פ"ח. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כִּלְאֵי חַד מְלָה הַכֵּל בֵּין הַטְּבָה וּבֵין הַעֲלָאָה דְבַר אֶחָד הוּא.

רַבִּי יוֹסִי חוֹלֵק וְאוֹמֵר אָמַר: בְּהִיטִיבוּ כְּמָה דְאֵת אָמַר כְּמוֹ שֶׁנֶּאמַר (שיר השירים א) כִּי טוֹבִים דְּוִדִּיךָ מֵיָיִן. טוֹבִים רְווי חֲמָרָא טוֹבִים פִּי שְׁבַעֵי יָיִן. כְּמָה דְאֵת אָמַר כְּמוֹ שֶׁנֶּאמַר, (ירמיה מד) וְנִשְׁבַּע לֶחֶם וְנִהְיָה טוֹבִים הרי שאצל שביעה נאמר טובים, דהיינו, שִׁמְמֵשִׁיכִים שִׁפַּע גְּדוֹל מִיִּסוּד דִּאֲמָא שְׁבוּ בָחִי יָיִן הַמְּשׁוּמֵר בְּעַנְבֵי. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: הַטְּבָה מִפְּשֵׁי פִי הַטְּבָה מִמְּקוֹם הַנְּקִרָא טוֹב שֶׁהוּא מִיִּסוּד דִּאֲבָא בָחִי הַשְּׁמֵן הַטוֹב שֶׁהוּא הַחֲכֵמָה. כְּמָה דְאֵת אָמַר וְטוֹב לֵב מְשִׁתָּה תְּמִיד כְּמוֹ שֶׁנֶּאמַר (משלי טו) שֶׁהוּא בָחִי ל"ב נְתִיבוֹת שְׁבִיִסוּד דִּאֲבָא. וּבַהֲעֹלוֹת גַּם הוּא בִּיִסוּד דִּאֲבָא, דְּהָא כְּוִמְנָא דְאֵתִּשְׁקִיין וְאֵתִּרְוִיין מְשִׁקִּיין דְּנִחְלָא שֶׁהֵרִי בִּזְמַן שֶׁהֵם נִשְׁקִים וְנִשְׁבַּעִים מִהַשְׁקָאָה הַנְּחַל הַעֲלִיין שֶׁהוּא הַיִּסוּד דִּאֲבָא, בְּרִיין עֲלָאִין עֲלִוּיָא, וּבְרִכָּאן (ס"א עֲלָאִין וְתַתָּאִין) אֲשֶׁתִּפְּחוּ בְּכֻלָּהוּ אִזּוּ מִתְעַלִּים הַעֲלִוּוֹנִים וּבְרִכּוֹת נִמְצְאוֹת בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְחָדְרוּ בְּכֻלָּא וְשִׂמְחָה יֵשׁ בְּכּוֹלָם כִּי כּוֹלָם שְׂמֵחִים. וְעַל דָּא וּבַהֲעֹלוֹת וְעַל זֶה נֶאמַר בַּהֲעֹלוֹת.

ח"ג קנ"ו ע"א

(במדבר י"ב) וַיִּצְעַק מֹשֶׁה אֶל יְהוָה לֵאמֹר אֵל נָא רַפָּא נָא לָהּ. הָא אוֹקְמוּנָה הִרִי כְּבַר בָּאֵרוֹ אוֹתוֹ הַחֲבֵרִים, וְהוּא רָזָא דְשָׂמָא קְדִישָׁא, מִחַד סִרֵּי אֲתוּוֹן וְהוּא סוּד שֶׁל הַשֶּׁם הַקְּדוֹשׁ הַיּוֹצֵא מֵאֲחַת עֶשְׂרֵה אוֹתוֹת שֵׁשׁ בִּי-אֵל נָא רַפָּא נָא לָהּ, וְלֹא בָּעָא מֹשֶׁה לְצִלָּאָה יְתִיר וְלֹא רִצָּה מֹשֶׁה רַבְּנוּ לְהַתְּפַלֵּל [ג] יוֹתֵר בְּאֵרוּכָה, בְּגִין דְּעַל דִּיִּדְיָה לְמַלְכָּא לָא בָּעֵי (דף קנ"ו ע"ב) לְאַטְרָחָא יְתִיר בְּשִׁבִיל שַׁעַל עֲצָמוֹ כְּלוּמֵר בְּעִנְיָנִים שְׁלוֹ וְשֶׁל מִשְׁפַּחְתּוֹ אֵינּוּ רוֹצֵה לְהַטְרִיחַ יוֹתֵר אֶת הַקֶּב"ה. בְּגִין כְּדִן קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בָּעָא עַל יְקָרָא דְמֹשֶׁה לְפִיכְךָ הַקֶּב"ה רוֹצֵה וְתוֹבַע עַל כְּבוֹדוֹ שֶׁל מֹשֶׁה. וְכִכְל אֲתֵר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בָּעָא עַל יְקָרִיהוֹן דְּצִדִּיקֵיָא וּבְכָל מְקוֹם הַקֶּב"ה רוֹצֵה וְתוֹבַע כְּבוֹדֵם שֶׁל הַצְּדִיקִים, יְתִיר עַל דִּילֵיהּ יוֹתֵר מֵעַל הַכְּבוֹד שְׁלוֹ. וְלִזְמַנָּא דְאֵתִי וְלַעֲתִיד לְבָא, עֲתִיד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמַתְּבַע עֲלִבְוֵנָא דִּישְׂרָאֵל מֵעַמִּין עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמִזְלוֹת עֲתִיד הַקֶּב"ה

עִוְזִים וְהֶאֱרֹזֵת

ג. ספר הליקוטים דף נ"ב ע"ד, וז"ל: דע, כי תפלה זו יש בה י"א אותיות, שהם אל נא רפא נא לה. ואות פ' באמצע, ופ' באתב"ש היא ו', לרמוז כי מרע"ה המתקן

לתבוע עלבונם של ישראל מכל אומות העולם שעובדים ע"ז, וּלְמַחְרֵי לֹאן בְּחֶרְוֹתָא דְצִיּוֹן ולשמח את עם ישראל בשמחה של ציון. **דְּבַתִּיב** כמש"כ, (ירמיה לא) **וּבָאוּ וְרָגְנוּ בְּמָרוֹם צִיּוֹן וְגו'.** וּבְרִינ (ישעיה) **וּבָא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל וְגו'.** (נט) **וּבָא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל וְגו'.**

בְּרוּךְ יְהוָה לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן. יְמַלֹּךְ יְהוָה לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

מאמרי הפרשה

"דִּבֶּר אֶל אֶהְרֶן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּהֵעֲלִיתָךְ אֶת הַנֵּרֹת אֶל מוֹל פְּנֵי הַמְּנוֹרָה יֵאִירוּ שִׁבְעַת הַנֵּרוֹת" (ח, ב)

פני האדם דומים למנורה הטהורה וצריך לקדש ולהאיר את השבעה חושים שלו ואז יוכה לאור התורה, ולאור השכינה בזמן בית המקדש היתה לנו המנורה, שהיה נמשך ממנה אור רוחני אור הגנוז, ואותו אור היה מאיר את נשמות ישראל והיה מקדש אותם. היום אין לנו את המנורה שתקדש אותנו, ואסור לנו לעשותה, ככתוב "במתכונתה לא תעשו", ולכן העבודה שלנו לתקן המידות בעה"ת, ולכן אמר בהעלותך את "הנרות" אותיות תורה נ', כדי להגיע לתורה במעלת נ' שערים צריך להעלות ולקדש את הנרות. וכמו שאמרו רבותינו לכל אדם יש שבעה נקבים בראש והם ארבעת החושים שבראש, שהם כנגד ז' קני המנורה והאדם מתקדש על ידם וסדר שבעה קני מנורה הם: הנר האמצעי כנגד הפה. ב' נקבי החוטם סמוכים זה לזה, העיניים ב' נקבים נבדלים זה מזה. האזניים הנבדלים והרחוקים, וכולם ניזונים ומאירים מהנר האמצעי, כי על הפה נאמר "כל עמל אדם לפיו", והם משמשים לארבעת החושים ראיה, שמיעה, ריחא, דיבור, כנגד ד' אותיות הוי"ה ב"ה.

ואלו החושים אם האדם מקדש אותם גורם לייחד את שם הוי"ה ב"ה, א"כ אד"ם ראי"ה שמיע"ה, ריח"א, דיבור, גי' ע"ה 1118 כמנין שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד שבפסוק זה אנחנו מיחדים שמו יתברך וממליכים אותו על כל אבר ואבר שלנו.

ולכן צריך לשמור מכל משמר את הנרות הללו שהם קודש ואין לנו רשות להשתמש בהם בדברים האסורים ח"ו, ומי הם הנרות הללו הם העיניים האזניים החוטם והפה שהם האברים הראשיים של הגוף, וזש"כ, "וידבר ה' אל משה לאמר דבר אל אהרון" וכו' וידבר הוא לשון "הנהגה" כמו דְּפַר דַּעְמִיָּה, כמש"כ "ידבר עמים תחתינו", שהם המנהיגים את הגוף. "לאמר" - ר"ת של ד' קליפות קשות שצריך האדם להתגבר עליהם שהם ב' קלי' זכרים וב' נקבות, ונודע כי בקליפות הנוק' יותר חזקה מהזכר והסדר שלהם לילי"ת והזכר שלה הוא השר של אדום ס"מ, וכן מחל"ת וזכר שלה הוא שר של ישמעאל הנקרא רה"ב, ורמוזים בר"ת לאמ"ר - לילי"ת, אדו"ם, מחל"ת, רה"ב, שאם האדם מכניע אותם אינם שולטים בו ואז מקדש את ארבעת החושים הנ"ל.

ואם אדם זוכה להדליק ולהאיר את החושים הללו בשמן זית זך שהם סוד המוחין שבחכמה שבהם מתלבשת הנשמה והמוחין שלו בקדושה, גורם שאור החושים היוצאים מהנקבים שהם שבעת הנרות, יהיו זכים וצלולים.

והנה המנורה היא הקנה האמצעי שכל ששת הקנים תלויים וקשורים בו והוא עין החיים שהיא התורה הקדושה וכל הששה קנים ניזונים מהקנה האמצעי שהיא התורה הקדושה, וצריך שהלימוד בה יהיה מקשה אחת כלומר שלא יפסוק באמצע לימודו ח"ו לדברים בטלים, כמו שאומרת הגמרא בחגיגה - הקוטפים מלוח עלי שיח שורש רתמים לחמם, כלומר שקוטפים ומפסיקים משני לוחות הברית שהיא התורה על שיחה בטלה ח"ו ומאכילים אותם גחלי רתמים. לכן "מקשה תיעשה המנורה".

ורבנו בחיי כתב ידוע שהנשמה נהנית מהדלקת הנרות והיא מתהלכת בעידוני ההוד והשמחה. מפני שהיא עצמה באה מן האור הגדול הרוחני ומן הטעם הזה נמשכת אחר האור שהוא מינה אע"פ שהוא גשמי והנשמה אור רוחני זך ופשוט. וכתב האלשיך הקדוש ועשית "מנורת" הוא האדם שהוא כמנורה מוכן לקבל אור להאיר בעולם הבא על ידי תורה ומצוות ומעשים טובים.

ועל כן המנורה היא ח"י טפחים כמידת אדם בינוני ועם היותו חומר עכור יעשה עצמו יקר וחשוב כזהב כלומר שיהיה טהור מכל סיג לכלוך עוון ואשמה לקבל האור העליון.

מקשה תעשה המנורה - והוא ע"י הקשות שמקיש בקורנס - והוא רמז לקבלת היסורים להתיד ולמרק כל חלאת העוונות, וכולה גוף זהב אחד בלא חתיכות כי היסורים ממרקין מכל גופו של האדם את הזוהמה והפגמים שפגם בעולמות העליונים.

הנה אמרו רבותינו (במסכת בבא בתרא דף כ"ה ע"ב) "הרוצה להחכים ידרים, להעשיר יצפין", ופירש מו"ר הרי"ח הטוב, כי הנה יש במנורה שבעה קנים וכנגד זה התורה היא שבעה ספרים, כי פסוק "ויהי בנסוע הארון" הוא ספר בפני עצמו.

והיינו לרמוז כי ע"י עסקם בתורה שהיא שבעה ספרים, יזכו לקבל שפע חכמת התורה מכח מצות הדלקת המנורה, שהיא שבעה קנים שבעה עמודים, וז"ש "חכמות" התורה "בנתה ביתה" של בית ישראל, "חצבה עמודיה שבעה" הם שבעה קנים שבמנורה, וזה שאמר דוד המלך בתהלים "מזקנים אתבונן" רוצה לאמר מז' קנים שהיא הדלקת המנורה שהיא שבעה קנים אתבונן ואבין בתורה הקדושה, ואקנה חכמה בינה ודעת, יען "כי פקודיך" שהיא התורה שיש בה שבעה ספרים "נצרת".

וכעין זה פירש הרב "זרע בירך" חלק א' בפרשת בהעלותך, משם רבנו האריז"ל שהמנורה כלליה ופרטיה רמז לתורה, וכתב משם הרב הגדול מהר"ר אברהם זלה"ה כי בעבור זה חלקו הטבת הנרות חמשה לבד ושנים לבד כאשר יעריך אביי משמא דגמרא, שהמנורה רמז לתורה שהם חמשה ספרים, ונחלקו לשבעה ספרים, ועוד שני נרות דבצרוף הם שבעה, דנתלכשה תורה בחמשה חומשי תורה שהם עתה חמשה ספרים, ולעתיד לבוא הם שבעה, דאז הם צירופי שמות הקדש, ולכן הטבת חמשה נרות לבד והשנים לבד, לפי הזמן שהם חמשה ספרים, והטבת שניים כי השניים הם גנוזים עתה בתוכן, ולעתיד לבוא יתגלו.

וממשיך רבנו הרי"ח הטוב וכותב והנה צורת המנורה עצמה מסוגלת להצלחה, דהיינו אם יצייר האדם לפניו צורת המנורה יצליח, לכן שלמה המלך עשה עשר מנורות בהיכל אע"פ שלא היה מדליק בהם אלא במנורה שעשה משה רבנו במשכן, והיינו כי ציור המנורה לבד הוא מסוגל להצלחה, וכיון בזה להמשיך לבית המקדש שפע הצלחה מעשר ספירות ומשם לכל עם ישראל.

הנשמה נקראת נר שנאמר "נר ה' נשמת אדם", התורה והמצות נקראות נר שנאמר "כי נר מצוה ותורה אור", אמר הקב"ה אם אתה משמר את נרי שהיא התורה הקדושה, אני משמר את נרך שהיא הנשמה, וז"ש "בהעלותך את הנרות".

אם אתה רוצה ליתן עליו לנשמתך הנקראת נר, צריך לקיים "אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות", שהם שבעה האברים שבאדם, א. שתי עיניים, ב. שתי אזניים, ג. הפה, ד. הידיים, ה. הרגליים, ו. ברית קודש, ז. השיניים, שלא יסורו ממצות ה'.

והנה "נר דולק" גימ' השכינה. וע"י שמדליקים הנרות, אם של שבת ואם של חנוכה ואם של ביהכנ"ס, מאירים את השכינה הקדושה, ומוסיף הארה בנרות של מעלה, וגורם לסילוק הס"מ.

ואמרו רבותינו במסכת שבת (דף כב ע"ב) וז"ל: "מחוץ לפרוכת העדות" וגו', וכי לאורה הוא צריך והלא כל ארבעים שנה שהלכו בני ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו, אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל, מאי עדות, אמר רב זו נר מערבי שנותן בה שמן כמדת חברותיה, וממנה היה מדליק ובה היה מסיים, עד כאן.

וכתב "האור החיים" הקדוש בפרשת בהעלותך על פי הדברים האלה צוה ה' להאיר אל מול פני המנורה, שהוא נר המערבי, להראות כל נר ונר שלא בא אלא בשביל עדות אשר יגיד נר הפונים אליו כולם להראות נסו. ובדרך רמז ירמוז בשבעה נרות לאומות העולם שהם שבעים אומות, כל אחד ירמוז לכלל העשירי, ורמז כי כולן מאירים לנוכח המערבי שהם ישראל, שהם בחינת המערב כידוע ליודעי חן.

ורמז גם כן שכולן פלים, ונר ישראל לא יכבה, ותמצא שהארת הנרות אינה אלא בלילה, והוא סוד הגלות שנקראת לילה, מה שאין כן בבא זמן הישועה המתייחס לבקר כתיב אתא בקר וגו', יכבה נר האומות וישאר מכללותם נר ישראל שהוא הולך ואור עד נכון היום.

גם רמז במצות "הדלקת הנרות" שיכוין המדליק בהדלקתם שתהיה הארתם למול פני המנורה, שהכל יהיו לצרכי ישראל המתייחס להם שם פנים, כידוע למבינים, עכ"ל.

בעת שהוקם המשכן למטה הוקם המשכן למעלה

וצריך שיהיו ג' קני המנורה מכאן וג' קני המנורה מכאן ופונים אל האמצעי והוא פונה אל עבר פניה שהיא כנגד קדש הקדשים. ואמרו רבותינו ז"ל בעת שהוקם המשכן למטה הוקם המשכן למעלה וכן הוא אומר מכוון לשבתך פעלת ה'. וזהו שרמזו הקדוש ברוך הוא למשה "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". מדוע לא נאמר בתוכו בלשון יחיד אלא בתוכם? אלא רוצה לומר בעליון ובתחתון. ולא היה יכול ה' לשכון כבוד בבית המקדש למעלה עד שיעשה משכן למטה, אלא אמר ה' אל משה עשו לי מקדש למטה כנגד משכן העליון, אז ושכנתי בתוכם בשני מקדשים שלמעלה ושלמטה. המנורה של מטה כנגד מנורה של מעלה, והמזבח של מטה כנגד מזבח של מעלה. ואמר הקב"ה לאהרן כאשר אתה מדליק את המנורה למטה תדליק גם למעלה לפי שהמנורה של מעלה היא מול מנורה של מטה שם יאירו שבעת הנרות לעולם.

וכמו שכתב בזהר הקדוש: בא וראה בשעה שכהן גדול מתכוין להדליק נרות למטה, והיה מקריב קטרת סמים בשעה זו, הנרות העליונים מאירים והתקטר הכל יחד, ושמחה נמצאת בכל העולמות זה שכתוב (משלי כו' ט) שמן וקטרת ישמח לב.

שבעת קני המנורה מכוונים כנגד שבעת כוכבי הלכת

ובמדרש תנחומא מובא כי שבעת קני המנורה מכוונים כנגד שבעת כוכבי לכת שמשוטטים בכל הארץ. והנה שבעת כוכבי לכת הם נרות ברקיעים ופועלים בשפלים ומנהיגים את העולם השפל הזה שאנחנו נמצאים בו. והנה האמצעי הוא כנגד גלגל חמה שהוא אמצעי לשבעת כוכבי לכת על דרך שצ"ם חנכ"ל, וכן היום הרביעי הוא האמצעי בשבעת הימים ועל כן נבראה החמה ביום הרביעי.

בכל חומש מחמשה חומשי תורה הפסוק הראשון שבו רומז למנורה בבחינת דרך ארץ קדמה לתורה

ספר בראשית: "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ" - שבע תיבות כנגד שבעת קני המנורה.
ספר שמות: "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו". - אחת עשרה תיבות כנגד אחד עשר כפתורים שבמנורה.

ספר ויקרא: "ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר" - תשע תיבות כנגד תשעה פרחים.
ספר במדבר: "וידבר ה' אל משה במדבר סיני באהל מועד באחד לחודש השני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים לאמר". - שבע עשרה תיבות, כנגד י"ז טפחים גובה המנורה.

ספר דברים: "אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל" וכו'. - כ"ב תיבות כנגד כ"ב גביעים שבמנורה.
 והיא הקדמה של כל ספר וספר, בבחי' דרך ארץ קדמה לתורה- לשמור את החושים, וא"כ יש לנו שבעה קנים, י"א כפתורים ט' פרחים כ"ב גביעים, סה"כ מ"ט בחינות המרמזים על ימי העומר שבהם תוקנו ז' מדות שכל אחת כלולה מכולם, הרי סה"כ מ"ט בחי' ושער הנ' הוא חג מתן תורה, אז זוכים לתורה שהיא בחי' מקשה אחת זהב טהור.
 משה רבנו עשה מנורה של ז' קנים לכבות אורות של שבעה אומות, שלמה המלך עשה מנורה של שבעים קנים לכבות אורות של שבעים אומות העולם

כתב בספר "ליקוטם מפרדס" בהעלתך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות, ויש לדקדק, שהרי היה לו לכתוב יאירו ששת הנרות, אלא יובן בהקדים שבמנורה של משה היו בה שבעה נרות, ושל שלמה היו בה שבעים נרות, כי שלמה שלט בשבעים אומות, ומשה לא עקר אלא שבעה עממין, והענין, כי כל אומה יש לה אור מלמעלה ומלאך מאיר ומשפיע לאומתו וכשישראל מדליקין מלמטה מכבים את אותם הנרות שלמעלה דוגמת שמדליקים הנר התחתון וכבה נר שלמעלה ממנו, וכהאי גוונא בימי משה שלא רצה לכבות אלא רק שבע אומות אמרו הפסוק אל מול פני המנורה העליונה יאירו שבעת הנרות התחתונות והם יכבו את האורות של שבעה עממין אבל בימי שלמה עשה שבעים לכבות את אורן של שבעים אומות, עכ"ל.

והנה שבעים נרות שעשה שלמה המלך ושלט על שבעים אומות וכבה את אורם רמוז בפסוק "וזה מעשה המנורה" וזה עולה י"ח, שגבהה של המנורה היה י"ח טפחים "כמראה" גימטריא גבריאל, מלמד שגבריאל הראה לו למשה דמות המנורה: כן עשה, כ"ן נרות עשה שלמה בי' המנורות: עשה בגימ' שלמה.

למה נסמכה פרשת בהעלותך לענין שלמעלה דכתיב ובבוא משה אל אהל

כתוב בילקוט ראובני: דבר אל אהרן בהעלותך את הנרות, ולמה נסמכה פרשת בהעלותך לענין שלמעלה דכתיב בבוא משה אל אהל מועד ולהלן הוא אומר ובבוא משה לומר לך שאין הקב"ה צריך לאורן של ישראל שהרי משה קרן עור פניו בדברו אתו אלא לזכות את ישראל הרבה להם תורה ומצוות, מכאן אמר רבי חנניא בן עקשיא רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות.

אמר הקב"ה אם שמרתם נרות של שבת אני מראה לכם נרות של ציון, תדע כמה חביבה מצות נרות שאף על פי שאין צריך לאורה מכל מקום צוה בהעלותך את הנרות.

והנה עלה זית טרף בפיה לולי שהעיר הקב"ה רוח הכהנים שהיו מדליקים נרות בשמן זית אז אבדה פליטת יהודה מן העולם. למה נאמר ויקחו אליך שמן זית לפרשת מועדים, מלמד שהיו ישראל עתידים להתחדש יום טוב להם על עסקי השמן ואיזה זה חנוכה.

"בהעלותך" - ב' מעלות

א. רבנו יוסף חיים ע"ה אומר: "בהעלותך" - ב' מעלות שצריך האדם לדעת ולזכור תמיד, דבר אחד: שהכל הוא מאת ה' יתברך וכל מה שנעשה זה בהשגחת ה', וכמו המעשה המובא בגמ' (חולין דף ס'). בבת המלך שאמרה לרבי יהושע בן חנניא: כתוב (תהילים ק"ד ג') "המקרה במים עליותיו" א"כ אלקיכם נגר הוא, תתפלל אליו שיעשה לי פלך שטווין בו חוטים, התפלל עליה ונעשתה מצורעת, והיה מנהג באותו מקום שמי שיש לו צרעת יושב בשוק עם פלך וטווה חוטים כדי שאנשים יראו אותו ויבקשו עליו רחמים, אחרי כמה ימים עבר שם רבי יהושע ושאל אותה האם הפלך טוב? אמרה לו תגיד לאלוהי שלכם שיקח את זה בחזרה, אמר לה רבי יהושע בן חנניא: המדה של הקב"ה שהוא רק נותן ולא לוקח בחזרה, ומה הרמז בזה? אלא הפלך הוא עגול, והפלך מסתובב ע"י שאחד מסובב אותו, והיא אמרה לו אני רוצה סימן מובהק שהקב"ה הוא המסובב את הכל כמו הפלך הזה שהאדם מסובב אותו, לכן התפלל עליה ונעשתה מצורעת, ואיך יתכן שבת הקיסר תהיה מצורעת הרי משגיחים עליה בכל הזהירות ממאכלים לא טובים, ויש לה רופא מיוחד של המלך, ואיך נהייתה מצורעת? אז הבינה שהכל מאת ה', והוא משגיח על כל העולם ומסבב את הסיבות וע"פ גזירתו באה הצרעת על בת המלך.

והדבר השני: שצריך שיהיה אהבה ואחזה בין כל ישראל כאילו כולם אחד וזה מביא את העלייה כשכולם באחדות אחת.

וז"ש "בהעלותך" ב-העלותך, שתי מעלות צריך לדעת, דבר ראשון: "אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות", "פני המנורה" זה הקב"ה - המנורה הגדולה שהיא האור שנותנת אור לכל הנשמות, "יאירו שבעת הנרות" - זה שבעת ימי השבוע שכל חיותם זה מהקב"ה, ודבר שני: "מקשה זהב עד ירכה עד פרחה מקשה היא" שזכמו קניה כפתוריה ופרחיה הכל ממקשה אחת כך עם ישראל צריכים להיות מקשה ובאחדות אחת ובזה הם מתעלים.

ב. ואם נתבונן נראה שהקב"ה הטביע בעצם הבריאה שכל אחד צריך לשני ואיש את רעהו יעזור, כל אחד יש לו דבר אחר והוא עוזר עם זה לכולם וכך יש לכולם מהכל, ואפילו העשיר לפעמים נצרך לעני, ויש ע"ז משל לאחד שהלך עם בנו לעיר דרך המדבר, הבן שלו היה עדיין קטן וקשה לו ללכת דרך ארוכה כ"כ אז אביו הרים אותו על כתפו והלך אתו, כשהגיעו לעיר כבר היה מאוחר ושומר העיר נעל את השערים, האיש הזה הלך סביב לחומה ולא מצא פתח להכנס עד שראה במקום אחד חור קטן אבל הוא לא יכל להכנס משם, אמר לבנו תראה עד עכשיו אני הולכתי אותך אבל עכשיו אני לא יכול לעשות כלום אבל אתה יכול לעזור לי - תכנס בפתח הקטן הזה ותראה בפנים מונח המפתח של השער ותפתח לי את הדלת, א"כ כעת האבא ראה שלא רק הקטן צריך את הגדול אלא הגדול צריך ג"כ את הקטן, ולכן צריכים לחיות יחד באהבה ואחזה שלום ורעות שכל אחד צריך לשני וכל אחד משלים את השני, וכולם יחד הם מקשה אחת. (דרש יהודה)

ישראל חייבים להדליק אור בבתי כנסיות ובבתי מדרשות שהם כמקדש

כתוב במדרש הגדול: על כן באורים כבדו ה' (ישעיה כד' טו') מלמד שישאל חייבים להדליק אור בבתי כנסיות ובבתי מדרשות שהם כמקדש, שנאמר ואהי להם למקדש מעט (יחזקאל י"א ט"ז) מה המקדש לא היה הנר נכבה בו כן עם ישראל חייבין להדליק בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, לפיכך הקב"ה מזהיר למשה שיהיר את אהרן על פרשת הנרות.

בהעלתך כדי לזכותך

כשהשלים משה המשכן והעמידו, מיד הבהיק אור גדול והוא אור השכינה, נתבייש אהרן ואמר אני לא יכולתי להסתכל באור, אמר לו הקב"ה בהעלתך כדי לזכותך.

"אֶל מוֹלַת פְּנֵי הַמְּנוּרָה" (ח, ב)

מנורה בדרום שולחן בצפון

כדרך העולם שהשמש הירח והכוכבים אור בדרום, ומקום הישוב לצד צפון, כן האדם צריך להדמות לזו המנורה הנרות שבבית בדרום וכנגדו השולחן בצפון שכל מעדני עולם נמצאים בו.

"וַיַּעַשׂ כֵּן אֶהְרֵן אֶל מוֹלַת פְּנֵי הַמְּנוּרָה הָעֵלְיָה נִרְתְּיָהּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה" (ח, ג)

אהרן בכוונת המנורה, משך את אותו האור הגנוז - לבית המקדש

ופירש"י "ויעשה כן אהרן" מלמד שלא שינה. וידועה קושית המפרשים מה חידוש הוא זה. פשיטא וכי סלקא דעתך שאהרן ישנה מציוויו של הקב"ה.

אלא פי' בספר "חנוכת התורה" דהנה איתא במדרש על הפסוק, "על כן לא יקומו רשעים במשפט" וגו'. אמר הקב"ה לרשעים אני אמרתי כן, ואתם לא אמרתם כן, "על כן לא יקומו רשעים במשפט". ומדרש פליאה הוא, אלא דידועים דברי המדרש שבכל מעשה הבריאה בכל ששת הימים נאמר "ויהי כן", ואילו אצל בריאת האור, לא נאמר "ויהי כן", והטעם כיון שאין ראוי לתת את האור הגדול לרשעים לכן עמד הקב"ה וגנוז לצדיקים, וזו כוונת המדרש, אמר הקב"ה אני אמרתי כן. אני רציתי להוריד את האור לעוה"ז, ולכתוב בתורה ויהיה כן גם ביום הראשון בבריאת האור. אבל אתם הרשעים אמרתם לא כן, ובגללכם גזתי את האור, "על כן לא יקומו רשעים במשפט".

והנה כתוב בספרי המקובלים, שאהרן בכוונת המנורה, משך את אותו האור הגנוז - לבית המקדש.

א"כ אהרן גרם שלא יהיה הבדל בין כל ימי בראשית שנאמר בהם "ויהי כן" לבין יום הראשון בבריאת האור שגם על זה שייך לומר ויהי כן. כי עכשיו נעשה רצון ה', שירד אותו האור לעולם. ולפי זה דברי רש"י הפלא ופלא - "מלמד שלא שינה". פירוש, "ויעש כן" - אהרן - כיון שגרם אהרן לעשות "כן" שיהיה "ויהי כן" גם ביום הראשון, א"כ מלמד "שלא שינה" - את יום הראשון - מכל הימים, ובכולן נאמר "ויהי כן".

אהרן אף שהיה דבוק במחשבתו באלוקיו ובהתלהבות גדולה, עם זאת לא שינה ועשה הכל בסדר נכון ולא שינה

ויעש כן אהרן - להגיד שבחו של אהרן, שלא שינה (רש"י, על פי ספרי)

אחת התמיהות הנודעות בפרשיות התורה, היא על דברי הספרי שהביא רש"י: איזה שבח הוא לאהרן, וכי מי העלה על דעתו שאהרן הכהן ישנה, ולו במשהו, מציוויו הקב"ה.

ידוע, מה שהיה אצל איש האלוקים, הגאון רבי לוי יצחק מברדיטשוב, שבשעת קיום מצות הבורא, מרוב התלהבות ושמחה, היה רוקד ומדלג ויוצא מן ההרגשה באותה שעה, וכל מחשבתו דבוקה היתה בחי העולמים, וסיים ה"שר שלום" מבעולא, שאם היו מצווים להבארדיטשובער להדליק את המנורה, בודאי היה שופך השמן אילך ואילך על הארץ, מרוב התלהבות...

אבל אהרן, אף שהיה דבוק במחשבתו באלוקיו ובהתלהבות גדולה, עם זאת לא שינה ועשה הכל בסדר נכון ולא שינה, וזהו שאמר הספרי: ויעש כן אהרן - מלמד שלא שינה.

ברש"י, להגיד שבחו של אהרן וכמו שמסופר על הגאון רבי שלמה לניאדו זצ"ל, אב בית הדין בארם צובא ובעל ספר "בית דינו של שלמה", חברו של מרן החיד"א, שהיה רגיל לעבור לפני התיבה בראש השנה וכן לתקוע בשופר. כשהגיע לזקנה ולא היה לו את הכח לתקוע, אמר לגבאים שבנו רבי אפרים יהיה שליח ציבור ויתקע בשופר, וכן היה. בנו רבי אפרים תקע בשופר, ור' שלמה עשה מנין בביתו. לאחר התפילה באו גבאי בית הכנסת לבקר את ר' שלמה והבין מהם שבנו רבי אפרים טעה מעט בתקיעות. שאל אותו אביו לפשר הדבר, והשיב לו בנו שכאשר קרא את ה"יהי רצון" שם נאמר "ושלח מלאכך הממונים על התקיעות", פתאום עפו לפניו שני מלאכים ואכן התרגש ונבהל. אמר לו אביו, פלא עליך, הרי אתה הזמנת אותם ואתה פוחד מהם, ולפי זה מובן שבחו של אהרן שלא שינה שלמרות שאהרן ראה את המלאכים העליונים שמדליקין המנורה והייתה לו התלהבות גדולה בכל זאת לא שינה.

"וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמְּנוּרָה" (ח, ד)

כיון ששער החמשים לא ניתן למשה, על כן נתקשה בעשיית גוף המנורה

ברש"י, "וזה מעשה המנורה" שהראהו הקב"ה באצבע לפי שנתקשה בה לכך נאמר וזה, וקשה למה נתקשה משה דווקא במעשה המנורה. י"ל כידוע כי המנורה מרמזת על אור החכמה כדאיתא (ב"ב כה:): אמר רבי יצחק הרוצה שיחכים

ידרים, ושיעשיר יצפין, וסימניך שלחן בצפון ומנורה בדרום, והנה איתא (ראש השנה כא): חמשים שערי בינה נבראו בעולם וכולן ניתנו למשה חסר אחד, שנאמר "ותחסרהו מעט מאלהים", הנה החמשים שערי בינה מרומזים במנורה שהיא מרמזת על החכמה באופן הזה, למנורה היו שבעה קנים, אחד עשר כפתורים, תשעה פרחים, ועשרים ושנים גביעים, סך הכל ארבעים ותשעה כנגד מ"ט שערי חכמה שנתגלו למשה, וגוף המנורה הוא כנגד שער החמשים, וכיון ששער החמשים לא ניתן למשה, על כן נתקשה בעשיית גוף המנורה. (הגר"א).

משה רבנו נתקשה בסודותיה של צורת המנורה שמכוונים כנגד סדרי העולמות העליונים

שהראהו הקב"ה באצבע, לפי שנתקשה בה, לכך נאמר וזה, משה רבנו אדון הנביאים, התקשה בעשיית המנורה, ברם ודאי אין לומר כי נתקשה משה בעשיית המנורה כפשוטה, אלא יש לפרש שנתקשה משה בסודותיה ובשורש טעמיה, כידוע, כל מעשה המשכן וצורתו היו מכוונים כנגד סדרי כל העולמות העליונים, והנה משה רבנו אדון הנביאים ידע את טעמו וסודו של כל מעשה המשכן וזאת מעשה המנורה. ולפי זה מתבארים דברי המדרש, זעזע את העולם והראה לו מעשה המנורה, הנה כי כן, אילו היה הפירוש שמשה נתקשה באופן עשייתה ממש, לשם מה הוצרך העולם להזדעזע, אלא ודאי יש לפרש ולומר כי גילה לו הקב"ה למשה סודותיו של מעשה המנורה, המכוונים כנגד העולמות העליונים, ועל כן נזדעזע העולם.

בהעלותך את הנרות, רמז לחינוך הבנים שהם הנרות של ההורים, כלומר, ילמדום בתלמודי תורה ובישיבות שיהיו למאורות

כתב בספר "קול יהודה" למרן מו"ר רבי יהודה צדקה ראש הישיבה זצוק"ל, בהעלותך את הנרות, רמז לחינוך הבנים שהם הם הנרות של ההורים, אם רוצים וחייבים להעלות אותם אל מול פני המנורה, יאירו, כלומר, ילמדום בתלמודי תורה ובישיבות שיהיו למאורות, ואז יאירו בעולם הזה, וזה תפקידו של כל יהודי להעביר את תורת ישראל לבניו אחריו, כמבואר בתהלים (עח' א') "משכיל לאסף האזינה עמי תורת ה' הטו אוזנכם לאמרי פי, לא נכחד מבניהם לדור אחרון ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל אשר צוה את אבותינו להודיעם לבניהם, למען ידעו דור אחרון בנים יולדו ויספרו לבניהם", הנה המזמור הזה מלמד אותנו מה תפקידו של כל יהודי, כלומר התורה ניתנה לישראל למען יספרו לבניהם ויחנכו על דרך התורה וכל יהודי שאינו מקיים זאת הרי הוא מועל בתפקידו בתור אב, וכן הוא בקריאת שמע, ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם, ואחרי זה אומר למען ירבו ימיכם, רש"י מפרש מכלל הן אתה שומע לאו ה' ישמרנו.

סוד מזמור למנצח שנוהגים לקוראו בצורת המנורה

כתב מו"ר השמן ששון (על שעה"כ דרוש ה' מדרושי העומר אות כ"ג): מצאתי כתוב בכתב יד במנורה של בית כנסת בקהילתנו ק"ק חסידים בית אל תכב"ץ ז"ל: איתא בספר חסידים שהראה הקב"ה למשה רבנו ע"ה את המנורה על טס של זהב וכתב שם מי שרואה את המנורה בכל יום ומכוין בה מעלה עליו כאילו הדליקה ומובטח לו שהוא בן עולם הבא.

המקור הראשון לזה הוא מהראשונים: הרוקח כתב: "הרואה אותו תמיד מצויר בצורת המנורה ימצא חן וחסד בעיני אלהים ואדם והאומרו בכל יום קודם הנץ החמה לא יקרה לו מקרה רע וכו'". הובא בפסקי תשובות סימן א' אות ח'. ובפתח הדביר סי' רל"ד כתב שהמנהג לאומרה קודם תפילת שחרית, דשחרית נגד זריקת דם התמיד ולפני כן היה זמן הטבת המנורה והדלקתה. וראיתי לנכון להביא לפני הקורא הנעים מה שכתב מו"ר החכם השלם רבנו שלמה לורי"א בעל "ים של שלמה" דברים נפלאים שכתב על למנצח בצורת המנורה ז"ל:

מזמור למנצח בצורת המנורה, רמז לעניינים גדולים, ויש בו סגולות רבות, והיה דוד המלך ע"ה נושא זה המזמור, כתוב ומצויר במגינו בצורת מנורה, כשהיה יוצא למלחמה, והיה נוצח אותם, ונופלים לפניו אויביו.

ואמרו חכמים בעלי הקבלה, כל מי שיראה זה המזמור בכל יום מצויר כצורת מנורה, ימצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם, ואם הוא מצויר על ארון הקודש יגן בעד גזירה רעה לקהל.

ואמרו חכמים בעלי הקבלה שהקב"ה הראה לדוד המלך ע"ה ברוח הקודש המזמור כתוב באותיות של זהב מופז עשוי בצורת מנורה, וכן הראה אותו למשה רבנו ע"ה דכתיב "כמראה אשר הראה ה' את משה כן עשה את המנורה".

ואמרו חכמים ז"ל, כל מי שמתפלל זה המזמור במנורה בכל יום בהנץ החמה לא תקרה לו שום גזירה רעה, ויהיה חשוב לפני הקב"ה כאלו הוא מדליק נרות בבית המקדש, ויהיה מובטח שהוא בן עולם הבא.

וכל האומר אותו אחר ברכת כהנים בבוקר, בשבעה שבועות של ימי הספירה, לא יקרה לו שום נזק בכל השנה כולה ויהיה מצליח במעשיו. ועיין למופת הדור בחזון עובדיה הלכות יו"ט דף רל"ו למטה בעיונים שאין הכוונה על "ברכת כהנים"

בשעה שנושאים כפיהם לברך את ישראל אלא לאחר ברכת כהנים שלאחר ברכות השחר ע"כ. ועיין במועד לכל חי סימן ה' אות כ"א שכתב לאמרו "בשעת" ברכת כהנים והוא מסוגל להצלחה, והביא בספר הגדת "אורח חיים" למו"ר הבא"ח בסופו. ובזה המזמור תמצא שבעה ענינים נגד שבעת הקנים שיש במנורה, והם: חנינה, ברכה, אור, ישועה, הודאה, שמחה, רננה, שכל אלו הענינים עתידים להיות לישראל. וכמו כן כל הקורא אותם בכונה שיכוין בו, וכל ההולך בדרך יאמר אותו שבע פעמים ויכוין כי ילך לשלום ולהצלחה.

זה המזמור עשה דוד המלך ע"ה ויש בו סודות ורמזים גדולים ונפלאים והוא עשוי בצורת מנורה. והם שלשה פסוקים ראשונים בצד ימין והפסוק ישמחו וירננו באמצע. ושלשה פסוקים אחרונים בצד שמאל. והם שבעה פסוקים כנגד שבעת קני המנורה. והקנה האמצעי הוא גוף המנורה. שנאמר שלשה קני מנורה מצדה האחד ושלשה קני מנורה מצדה השני. והפסוק הראשון שהוא למנצה בנגינות אינו מן המנין אלא הוא שם המזמור והם שמות קדושים מן הקב"ה והם כתובים על כל אחד ואחד משבעת קני המנורה והם ג' אותיות על כל קנה וקנה מן ששה קני המנורה וב' אותיות על קנה האמצעי.

וזהו פסוקים מן המזמור הזה, דע כי הז' פסוקים מן המזמור הזה רומזים לששה קצות העולם שהם מזרח מערב צפון דרום שמים וארץ, והקב"ה הוא אדון ומלך על כל - הוא רומז לקנה האמצעי שהוא גוף המנורה. וזה הפסוק רומז ליום השביעי שהוא שבת ומעלתו וקדושתו הוא על ו' ימי המעשה. והוא סוד עץ החיים אשר בתוך הגן ר"ל באמצע הגן, ומזה הקנה האמצעי היה בא שפע שמן לכל הנרות שעל קני המנורה, וזה הנר מקנה האמצעי היה מאיר ונותן אור גדול יותר מכל הששה נרות שעל ו' קני המנורה. כמו כן רומז להקב"ה שממנו בא האור והברכות וההצלחות לכל העולם. וכמו כן ארץ ישראל הוא קנה האמצעי וירושלים הוא הנר מן הקנה האמצעי ובית המקדש הוא האור המתפשט ומתנוצץ. וירושלים של מעלה מכוונת נגד ירושלים של מטה דכתיב כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו. ובירושלים של מעלה שער השמים ובית המקדש וכסא הכבוד. ומזה הקנה האמצעי. שהוא ארץ ישראל ישפיעו ממנו הברכות והצלחות והתנועות לכל הארצות מוששה אקלימים שיש בעולם. ולפיכך אמר הנביא (יחזקאל כ, ו) "צבי היא לכל הארצות" וממנו מוצצות ומתפרנסות כל הארצות שבעולם כמו שמוצץ הילד חלב אמו, כי א"י היא האם ושורש ועמוד החזק באמצע העולם שעליה נשענין כל ז' האקלימים מן העולם וממנו מתפרנסים ומקבלים שפע הברכות והצלחות והתנועות לכל הארצות בצינורות. ובזה הענין תבין סוד קדושת יום השבת.

בשעה"כ (דף יד ע"ב) כתב, תאמר בכל יום אחר תפלת ערבית ומנחה ושחרית אחר העמידה קודם אלהי נצור מזמור (תהלים ס"ז) והוא למנצה בנגינות מזמור שיר, אלהים יחננו וגו' ויכוין שיש בו שבעה פסוקים זולת פסוק ראשון ויש בו מ"ט תיבות וכונתם במזמור נרמזה בכוננת העומר. ועוד יכוין כי ראשי תיבות שלשת הפסוקים הראשונים הם אל"י,

וראשי תיבות וסופי תיבות פסוק האמצעי הם י"ה,

וראשי תיבות שלשה פסוקים האחרונים הם יא"י כמנין שם אהי"ה,

וסופי תיבות שלשה פסוקים הראשונים הם הכ"ם כמנין שם אדני"י,

וסופי תיבות שלשה פסוקים האחרונים הם מו"ץ כמנין קול.

הרי נתבאר כי שבעה פסוקים הנזכרים ראשי תיבות הוא אלי יא"י ועולה כמנין שם ע"ב, וסופי תיבות כל הששה פסוקים זולת פסוק האמצעי הם גימטריא קול אדני, וראשי תיבות וסופי תיבות פסוק האמצעי הוא י"ה, נמצא קול אדני י"ה ע"ב.

גם תכוין כי מספר כל האותיות של זה המזמור הוא רי"ו אותיות שבשם ע"ב הנוכר, ע"כ.

עוד עיין בשעה"כ"ו דרוש י"א דספירת העומר דף פ"ו טור ב' שכתב רבנו האריז"ל וז"ל: גם ראיתי למוז"ל מקפיד וזהיר מאד לומר אחר ספירת העומר מזמור אלהים יחננו כו' כולו מעומד ולכוין בכל יום ויום מן המ"ט ימים בתי' א' ממ"ט תי' שיש בזה המזמור. גם יכוין באות א' ממ"ט אותיות שיש בפסוק ישמחו וירננו כו' זה מספר אותיות המ"ט של הפ' ישמחו כו' כדי שלא תטעה בהם תיבת לאמים חסר ו' תשפוט מלא ו' תי' מישור מלא ו'. עכ"ל.

וכן בשעה"כ"ו דרוש א' דתיקון חצות דף נ"ח ע"ג וז"ל: והענין הוא כי אחר אשר השכינה תערוג כאיל כו' וענה אותה במזמור יענך ה' ביום צרה אז אנו שואלים על עצמנו אלהים יחננו ויברכנו לנו אנו ישראל התחתונים. ודע שבימי העומר תכוין בכל תיבה ותיבה ובכל אות ואות מן הנוגעים ומיוחדים לאותה הלילה כנו' בדרוש ס"ה וע"ש.. עכ"ל.

ובשער היחודים בתיקון המגפה (פי"ג דף ח"י) כתב: ר"ת כל הז' פסוקים גימ' ע"ב, וכל האותיות שבמזמור זה הם רי"ו, ע"ב ורי"ו גימ' רפ"ח ניצוצין שירדו במאנין תבירין שמהם באים הקלי' והעונש, לפיכך יכוין ד' פעמים ע"ב כיצד וכו' הרי

ד' פעמים ע"ב שגימ' רפ"ח להמתיק רפ"ח ניצוצין, עכ"ל. (ועי' במשנת חסידים בתיקון המגיפה שאחרי יום ד' דף ק"ב ע"ב פ"ג סעיף ג-ד (דברי יעקב)).

כתב מו"ר החיד"א בציפורן שמיר (סימן ב' אוה ח"י) וז"ל: מה מאד הפליגו באמירת למנצח בנגינות בציור המנורה וכתבו ז"ל ששכרה רב ועצום וכו' ולפחות לעשות נחת רוח ליוצרנו נאמר אותו בכוונה בציור מנורה כתוב על קלף צבי עכ"ד. והרב כה"ח פלאגי' (סימן י"ב אות י"ד) הפליג בשבח האומרה מתוך קלף והביא דברי החיד"א בספרו מדבר קדמות וז"ל: בספר מנורת זהב (כתב) דלדוד המלך עליו השלום הראהו הקב"ה ברוח הקודש מזמור בנגינות אלהים יחננו כתוב על טס של זהב מופז עשוי בצורת מנורה וכן הראה אותו למשה רבנו ע"ה והיה דוד המלך ע"ה נושא זה המזמור כתוב ומצויר וחקוק במגיניו בטס של זהב בצורת מנורה כשהיה יוצא למלחמה והיה מכיין סודו והיה נוצח אותם ואויביו נופלים לפניו. ועיין שם סודות ונפלאות הרמוזים במזמור זה. ובכן אנו יתמי דיתמי דלא בינת אדם לנו ראוי לכונן לדעתם של משה רבנו ע"ה ודוד המלך ע"ה וכל הקדושים עמו דהוו ידעי עומקן של דברים סוד ה' ליראיו. עכ"ל.

עוד ראיתי להרב החסיד שמן ששון (שם) שכתב סגולותיה של המנורה הכתובה על קלף ומנאן אחת לאחת וז"ל:

א) כל מי שיאמר מזמור זה בכל יום בצורת המנורה ימצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם.

ב) אם יצייר בבית הכנסת על ארון הקודש יגן על כל צרה שלא תבוא על ק"ק.

ג) מי שאומרה בכל יום בהנץ החמה לא יקרה לו מקרה רע.

ד) האומרה בכל יום ז' פעמים כאילו מקבל פני שכינה ואל יחסר מזונו.

ה) דוד המלך ע"ה כתבו על טס של זהב והיה מוליכו למלחמה ונוצח אויביו.

ו) האומרו בכל יום בימי העומר אחר ברכת כהנים לא יקרה לו שום נזק בכל השנה לפי שיש בו ז' פסוקים ומ"ט תיבות ובפסוק "ישמחו" יש בו מ"ט אותיות כנגד ימי שבוע העומר.

ז) כל האומרו בכל יום ז' פעמים כשיוצא לדרך ילך לשלום. ובעת מגפת הדבר ח"ו טוב לכתוב על גבי מנורה פסוק "ה' זכרנו יברך" וכו' עד "שמים וארץ", ועיין להרב החיד"א שעיקר המנורה היא שתהיה כתובה על קלף.

בספר עקידת יצחק לרבנו יצחק עראמה ז"ל (פרשת אמור) כתב, סוד הכתוב הזה וצורך הענינים המיוחסים אל השמאל לסיוע פעולות הימין, וצורתם ותבניתם, צוירו ונרשמו במזמור נכבד ומעולה, היה המנהג לאומרו בימי הספירה. והוא אלקים יחננו ויברכנו וגומר (תהלים ס"ז), שבא בקבלה שהיה מצויר במגן דוד כדמות מנורה. שלשה קני מנורה מצדה האחד, והם שלשה פסוקים רצופים אלקים יחננו. לדעת בארץ. יודוך עמים. ושלשה קני מנורה מצדה השני, והם, יודוך עמים. ארץ נתנה יבולה. יברכנו אלקים. והקנה האמצעי, הוא פסוק ישמחו וירננו לאומים, העומד באמצע, כי הוא ארוך מכולם, כמשפט הקנה האמצעי. והנה יש בשבעה הקנים מ"ט תיבות, כמספר ימי הספירה. כמו שמספר הפסוקים הנוכרים היו על מספר שבתותיה.

בספר בן איש חי למו"ר יוסף חיים זצ"ל (שנה ראשונה פרשת ויגש ד'), כתב, טוב לומר מזמור אלקים יחננו ויברכנו, בצורת המנורה. ובציור ההשכלה בלבד סגי, אם אין ציור מונח לפניו. ובספרו עוד יוסף חי (פרשת ויגש אות ג'), כתב, כשאומר למנצח בנגינות מזמור שיר, המצויר בצורת המנורה על קלף או על ניר, יזקוף את הציור של המנורה שמסתכל בו, כדי שיהיה הציור זקוף לפניו, כדמיון המנורה שהיתה זקופה ועומדת בהיכל, ולא יניח הציור מושכב ושטוח לפניו.

בסידור שער השמים, של השל"ה, לפני התפילה, כתב: מצאתי כתוב שיש לומר זה המזמור בצורת המנורה. ויועיל כוונתו לכמה דברים טובים, כי יש בו סודות גדולים, ובפרט בלילי הספירה.

וכתב בספר אבודרהם דהמזמור למנצח בנגינות מזמור שיר אלקים יחננו וגו'. נקרא מזמור המנורה. והקורא אותו בכל יום נחשב כמדליק המנורה הטהורה בבית המקדש, וכאילו מקביל פני שכינה. כי תמצא בו שבעה פסוקים, כנגד שבעה קני המנורה. וגם יש בה מ"ט תיבות, כנגד מנין הגביעים והכפתורים והפרחים והנרות, שבשבעה קני המנורה, שעולין למנין מ"ט. כיצד, גביעים כ"ב. פרחים ט'. כפתורים י"ב. נרות ז'. סך הכל מ"ט. ופסוק ראשון יש בו ד' תיבות, כנגד מלקחיה תרי ומחתותיה תרי, עד כאן לשונו. ועיין מה שכתב (הרב המחבר בהלכות ספירת העומר בשם אגרות הרמב"ם) דכל האומרו בצורת המנורה בכל יום בהנץ החמה, לא יקרה לו שום מקרה רע, וחשוב כאילו הדליק הנרות בבית המקדש, עד כאן לשונו. וזה לשון (הש"ץ דרח"צ ע"ד): מצאתי כתוב בשם אגרת הרמב"ן, דכל ימי העומר כשאומרים ברכת כהנים, אם יאמר היחיד מזמור זה יצליח במעשיו, ואם יסתכל בצורת המנורה שבו, לא יהא ניזוק כל היום. ומסיים, וטוב לאומרו בכל יום, וכל האומרו בצורת המנורה בכל יום בהנץ החמה, לא יקרה לו שום מקרה רע, וחשוב כאילו הדליק את הנרות בבית המקדש, עד כאן לשונו.

ועיין במגלה עמוקות פרשת בהעלותך, שהקשה דלפי הפירוש השני של רש"י היה צריך לכתוב בעלותך, וה' יתירה היא. ויתרין שמרמו על החלונות של בית המקדש שרחבים מבפנים וצרים מבחוץ, ופירש רבנו בחיי שזה כצורת אריה רחב למטה וקצר למעלה, וה' גם כן צורת אריה שרחבה למטה פתח רחב, ולמעלה פתח קצר. ולכן נקרא בית המקדש אריא-ל, ולכן במזמור (תהלים ס"ז) למנצח בנגינות מזמור שיר, שהיתה מצויירת כמין מנורה, יש בה אותיות מנין ארי-ה. עד כאן לשונו. ומכאן מעלת המזמור הלזה.

וראה מה שכתב בספר אגרא דפרקא בענין מזמור זה, וזה לשונו. ככוונה למנצח בנגינות, מקובל בידינו, שעל מגינו של דוד היתה מצויירת צורת המנורה (עיין בספר תורת העולה למרן מהרמ"א זצ"ל) ונ"ל, דהנה סוד המנורה, ה"ס נו"ק דזעיר רחל (מלכו"ת בית דוד, ח' נרותיה הם בנין גופני מה"ג המתפשטים בה' קצוות מחסד עד הוד ונכללים ביסודה, ואחר כך במלכותא כידוע מכתבי מרון). והנה מגינו של דוד להגביר הגבורות על אויבי ישראל היה בשביל זה מצויירת עליו צורת המנורה, וזה שאמר דוד, (תהלים יח, כט-ל) כי אתה ה' תאיר נרי וגו' כך ארוץ גדוד וגו'. ומעתה תתבונן כשגברה יד בית חשמונאי, נעשה נס במנורה והושם זכרון לדורות, להגביר הגבורות על אויבינו, והדלקה עושה מצוה להאיר אורותינו, כי אורות הם החסדים אשר יאירו לנו, ודי בזה הערה למבין. ותתבונן מעתה, אשר מקובל בידינו לומר מזמור ס"ז, אלקים יחננו וגו' בכל גוים ישועתך וגו', בצורת המנורה דייקא.

ועיין בספר לשון חכמים למו"ר הרי"ח הטוב שסידר תפילה מיוחדת ויפה לומר כשאומר מזמור למנצח:

יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שתעשה למען רחמיך וחסדיך ולמען המזמור הזה ופסוקיו ותבותיו, ונקדותיו, וטעמיו וסודותיו, ולמען שמותיך הקדושים הרמוזים בו, שתחוס ותחמל ותרחם עלי ותשלח לי ברכה והצלחה בכל מעשי ובכל עסקי ותצליחני בכל מחשבותי ודבורי, ובכל אשר אחשב ואדבר ואעשה אצליה, ותקים על ידי מקרא שפתיים והיה פעם שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו ועלהו לא יבול וכל אשר יעשה יצליח, אָנָּה ה' הוֹשִׁיעָה נָּא, אָנָּה ה' הצליחה נָּא ותקים בְּנוּ מְקָרָא שְׁפָתוֹב ותיפי בְּמָאד מָאד ותצליחי לְמַלּוּכָה:

אָנָּה ה' תְּהִי אֲזַנְךָ קְשֻׁבָּת אֶל עֲבֻדְךָ וְהַצְלִיחָה נָּא לְעַבְדְּךָ, וְלִמְעַן שֵׁם הַקְּדוֹשׁ הַרְמוֹז בְּר"ת יָאֵר פְּנֵינוּ וְאֵתְנוּ וְלִמְעַן שֵׁם הַקְּדוֹשׁ הַרְמוֹז בְּר"ת אֵתְנוּ סֵלָה לְדַעַת תַּחֲנִינֵי שְׁפַע בְּרָכָה וְהַצְלָחָה וּפְרִנְסָה טוֹבָה וְכַלְפָּלָה, וְלִמְעַן חֲכָמָה הַעֲלִינָה הַרְמוֹזָה בְּמִסְפָּר ר"ת אַרְצָא נְתַנָּה יְבוּלָה יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים אֱלֹהֵינוּ, תִּשְׁפִיעַ לִי שְׁפַע חֲכָמָה וּבִינָה וְדַעַת, וְתַחֲכַמְנֵי בְּתוֹרַתְךָ, וְתַצְלִיחֵנִי בְּלִמּוּד פְּשָׁטִים וְרַמְזִים וְדְרוֹשִׁים וְסוּדוֹת תּוֹרַתְךָ הַקְּדוֹשָׁה, וְאַחֲפִים לְהַבִּין כָּל הַלְכָה וְהַלְכָה לְאַמְתוּתָהּ שֶׁל תּוֹרָה:

אָנָּה ה', לִמְעַן ס"ת אַרְצָא נְתַנָּה יְבוּלָה יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים אֱלֹהֵינוּ, שְׁעוּלָה מִסְפָּר עֵין טוֹבָה, תִּשְׁגִּיחַ עָלַי אֲנִי עַבְדְּךָ (יזכיר שמו ושם אמו) בְּעֵין טוֹבָה הַעֲלִינָה וְאַתְּבַרְךָ תְּמִיד מֵעַן פְּקִיחָה, עֵין הַעֲלִינָה, עֵין קְדוּשָׁה, עֵין אֲשֶׁר הַשׁוֹמֵרֶת הַכֹּל, וְכַפְתוֹב בְּן פֶּרֶת יוֹסֵף בֶּן פֶּרֶת עָלַי עֵין, הִנֵּה עֵין ה' אֶל יִרְאֵיו, בֵּית יַעֲקֹב לְכוּ וְגַלְכָה בְּאוֹר ה':

וְיִצְיָאִים בְּכֹסֶף וְזָהָב (יכוין כס"ה כפ"ז) וְאֵין בְּשִׁבְטָיו כּוֹשֵׁל:

וְתַעֲדֵי זָהָב וְכֹסֶף (יכוין כס"ה כפ"ז) וּמַלְבוּשֶׁךָ שֵׁשׁ וְמַשִּׁי וְרַקְמָה סֵלֶת וְדָבֶשׁ וְשִׁמּוֹן אֶכְלֶתָ. ותיפי בְּמָאד מָאד ותצליחי לְמַלּוּכָה: יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שתעשה למען שמך הגדול ולמען קדשת פסוקים אלו שקריתי לפניך ושמות הקדוש הרמוזים בהם (יכוין כס"ה כפ"ז): ותשפיע לי שפע הצלחה בכל מעשי ובכל עסקי ומשא ומתן שלי, והיה כל נכסי מצליחים ומברכים תמיד, וכל אשר אעשה אתה ה' תצליח בידי, ותקים בי מקרא שפתיים כי אז תצליח את דרכיך ואז תשפיל. ולמען שם הקדוש הרמוז ב"ת הוא ישלח מלאכו לפניך (הימ"ל) תפתח לי שערי הצלחה, ובכל אשר אפנה אשפיל ואצליח, ותקים בי מקרא שפתיים על ידי דוד עבדך והיה פעם שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו ועלהו לא יבול וכל אשר יעשה יצליח. אָנָּה ה' הוֹשִׁיעָה נָּא, אָנָּה ה' הצליחה נָּא.

יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך, ה' צורי וגואלי:

מעלת לימוד התורה

"דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות" ידוע מ"ש חז"ל כי הרוצה להחכים ידרים והרוצה להעשיר יצפין, כי המנורה בדרום היא סמל לחכמת התורה, והשולחן בצפון - הוא רמוז לפרנסה. וכתבו המפרשים ברמו עה"פ "שמאלו תחת ראשי וימינו תחבנקני" כי הנה אדם העומד לפניו למזרח נמצא כי המנורה בימינו והשולחן בשמאלו, וזה שאמר שמאלו - הרמוז לפרנסה - תחת לראשי, ככרית שרק לפעמים תחת ראשי, וכן הפרנסה צריכה להיות רק טפל. וימינו הרמוז לתורה - תחבנקני תמיד כי היא העיקר.

להעלות נר תמיד - שצריך שתהיה השלהבת עולה מאליה, פי' אנחנו צריכים ללמוד הרבה על חשיבות התורה עד שנתלהב ונרדוף אחריה ועי"ז גם בנינו יעסקו בתורה, כי האדם עצמו הוא הדוגמא האישית לבניו, והוא בבחינת הנר האמצעי שבמנורה שאליו נוטים שאר הנרות שהם בניו ויונקים ממנו. וכמ"ש רבנו האוה"ח הקדוש בפ' כי תבא עה"פ "ושמחת בכל הטוב" וז"ל: ירמוז במאמר בכל הטוב כאמרם ז"ל ואין טוב אלא תורה שאם היו בני אדם מרגישים במתיקות ועריבות טוב התורה היו משתגעים ומתלהטים אחריה ולא יחשב בעיניהם מלא עולם כסף וזהב למאומה כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם.

הנרות אותיות - תורה נ', שהתורה שניתנה לנו ביום החמשים על ידה זוכה לחמשים שערי בינה.

מעשה הבריאה תלוי בלימוד התורה

ויהי ערב ויהי בקר יום הששי - כתב רש"י הוסיף ה' בששי בגמר מעשה בראשית לומר שהתנה הקב"ה עמה על מנת שיקבלו עליהם ישראל חמשה חומשי תורה. דבר אחר יום הששי, כולם תלויים ועומדים עד יום ששי בסיון המוכן למתן תורה ע"כ.

וכן איתא בגמ' (ע"ז ג.) מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר אם ישראל מקבלין את התורה מוטב ואם לאו אני אחזיר אתכם לתוהו ובוהו שנאמר "אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמיים וארץ לא שמתני" (ירמיה לג) פרש"י אם לא בריתי - אם לא בריתי שכתבתי שתהא נוהגת יומם ולילה והיינו התורה דכתיב "והגית בו יומם ולילה" וכתוב "אלה דברי הברית" ע"כ.

נשמת כל העולמות

נמצא א"כ, שאם אין תורה אין עולם, כלומר התורה היא הנשמה של כל העולמות ובלעדיה העולם כגוף בלי נשמה, כמו שאי אפשר לחיות בלי חמצן אפי' זמן מועט, כמו כן ברוחניות אם אין לימוד התורה כל רגע ורגע לא יכול העולם להתקיים. ולכן כל העולמות כולם - העליונים והתחתונים עומדים כולם על לימוד התורה, וככל ששמחים יותר בתורה כן נותנים יותר כח בעולמות ויש שפע וברכה בעולמות כולם ומונעים את הצרות וכד' כי כל עיקר חיותם אורם וקיומם של העולמות כולם הוא רק כאשר אנחנו עוסקים בתורה כראוי בלי רפיון ועצלות, וכמו שכתוב בזה"ק (בראשית דף מ"ז) דהא באורייתא אתבני עלמא ואשתכלל, הה"ד ה' בחכמה יסד ארץ וכו' וכל מאן דאשתדל בה שכלל עלמין וקיים לון.

מגנא ומצלא

ואומר מו"ר הגאון האדיר כמוה"ר בן ציון אבא שאול זצוק"ל נתאר לעצמינו אדם שראה מישהו הנוטה למות ח"ו והציל אותו וגרם לו להמשיך לחיות, כמה ישמח על הזכות שנפלה בחלקו, וכמה תהיה השמחה אם זכה להציל קבוצה של אנשים, כך, אם ידע האדם שכשהוא לומד תורה כל העולם ניצול בזכותו, בודאי תהיה לו שמחה גדולה שהציל עולם שלם בזכות לימוד תורתו.

בזמן חזקיהו המלך עלה סנחריב להלחם בישראל, וידוע שחזקיהו המלך היה מלך צדיק, ושם בטחונו בהקב"ה, ולא בצבא בנשק ותחמושת, וכל תלמיד חכם שהיה פוגש בו היה שמח בו מאד, ומנשקו ומחבקו.

והיו אותם ימים ימי צער לישראל, כי כיון שבא סנחריב המלך הרשע וצר על ירושלים - אין יוצא ואין בא, ולא היה להם אוכל כפי צרכם, והיו אוכלים ומקציבים הלחם במדה והמים במשורה, כעין מה שהיה כאן בירושלים לפני עשרות שנים, שהיו ברעב, ואכלו לחם ומים ע"פ קצבה.

גם השמן היה יקר מאד ונתנוהו במדה מועטה, אך המלך חזקיהו נתן הוראה לעבדיו, שיתנו ללומדי התורה שמן כפי צרכם, וכל מקום תורה או תפילה קיבלו את כל כמות השמן הצריכה להם ללימודם ותפילתם, ובזמנו לא היה תינוק ותינוקת מדין ועד באר שבע שלא היו בקיאים בהלכות טומאה וטהרה שהם הלכות קשות מאוד.

עמד רבשקה - יהודי מומר שבגד בעמו, והלך עם סנחריב, ועמד על חומת ירושלים ע"פ צו סנחריב, ושאל בקול: במי אתם בוטחים בחזקיהו, והלא סנחריב מלך גדול ונורא, אשר כבש והרס כמה וכמה ממלכות, ועתה בא עם מליוני חייליו וחיילי המדינות שכבש, נגד ישראל, ונופף רבשקה בידיו על חומת ירושלים ואמר להם, הנה אם רק ירקו את רוקם עליכם - העיר תתמלא מים ותטבעו בה. כי מתחילה חשב שירושלים גדולה ורחבה היא, וכשראה אותה קטנה זלזל בה וחשב לכבשה בנקל. והוסיף ואמר לחזקיהו גם אם אני אתן לך סוסים ונשק להלחם, הלא אין לך מי שיודע לרכב על סוס או להחזיק חרב ולהלחם הרי כולם לומדים תורה.

חזקיהו שצדיק היה, תלה בטחונו בקב"ה ונתן הוראה לבני ירושלים, שכיון שזה ליל פסח, שישחטו את קרבן פסח שה לבית אבות, ויחגגו את החג בשמחה ובדיצה, ויאמרו הלל לה' בשמחה רבה בתוף וכינור. וכולם עשו כן שמחו ושרו, והודו לה', ואמרו את ההלל בהתלהבות רבה בעוז ותעצומות.

והנה רבשקה ראה את כל שמחתם וצהלתם, שאינם שמים על לבם כלל למצור בו הם נתונים, אמר איזה עם נפלא זה, וירד וביקש מסנחריב שיעזבם הלילה, כי ראויים הם לנס, אך סנחריב מיאן לשמוע לקול רבשקה, והמשיך לצור על ירושלים.

באותו הלילה בא המלאך גבריאל והכה במחנה סנחריב, והרג בהם מאה שמונים וחמשה אלף ראשי גייסות, לבד ממליוני חיילים שמתו שלא הוזכרו בפסוק, [וכתב רבנו יוסף חיים הטעם דמתו ונשרפו מבפנים ונשארם שלמים מבחוץ כדי שעם ישראל יכיר גודל הנס הגדול, וכן להוכיח להם שהעיקר זה הנשמה שהיא התורה ולא הגוף הנגוף, כי הנה ראו מה שוה גוף בלי נשמה] והנה סנחריב עם עוד ששה חיילים, שעליהם נאמר "נער יספרם". [פירוש: שלנער קטן קל לסמן אות ו' שהיא בקו אחד], ברח כל עוד נפשו בו ונשבע לנסרוך אלוהיו [היה זה עץ מתיבת נח שעשאה סנחריב לו אלוה], שאם ינצל מרודפיו יזבח קרבן לאלהיו - את שני בניו אדרמלך ושראצר, ולא ידע כי הם שומעים את נדרו, וכשמעו זאת שחטו את אביהם... כן יאבדו כל אויביך ה'.

וחזקיהו וכל ישראל ישנים ואינם יודעים שהשי"ת עושה להם עתה נסים ונפלאות גדולים וכל זה רק בזכות התורה הקדושה, כי חזקיהו ידע שזכות התורה תגן עליו. וכמו שפרשו המפרשים שהיתה מחלוקת בעם ישראל שחלק מהשרים רצו שעם ישראל ילכו לצבא, אך חזקיהו המלך סירב בכל תוקף שילכו לצבא, אלא דאג שישבו ללמוד תורה והכל יסתדר, אבל השרים לא חשבו כך, שר הבטחון עשה תקציב, בשביל לימוד תורה 2 מיליארד, ולביטחון 4 מיליארד, כדי שאנשים ילכו לצבא, אמר להם חזקיהו תראו לי את התקציב ואני אקבע מה לעשות, וקבע שכל השש מיליארד ילך ללימוד תורה לישיבות ולא צריך לנו צבא פיזי, אלא צריך רק צבא רוחני, ולימוד התורה הוא ניצח, כי בזמן שהקול קול יעקב אין הידים ידי עשו, לא יכלו לדבר דבר כי הוא המלך והוא הקובע, והיה נתן להם חזקיהו שמן, ומדליקים ולומדים תורה בזכות אור השמן, ובזכות לימוד התורה נצלו מהגזירה ומסנחריב.

וז"ש הפסוק: "וחובל עול מפני שמן", עולו הכבד של סנחריב חובל ונשבר מפני שמנו של חזקיהו, שהיה דולק בבתי כנסיות ובבתי מדרשות.

מחיצה של ברזל

באיגרת מהרה"ק יקותיאל הלברשטם זצוק"ל האדמו"ר מקלונבורג - צאנו הקשה, מהו המסך שכתוב בחז"ל שבעוונותיהם של ישראל יש מסך של ברזל בינינו לבין הי"ת, הרי לא רואים אותו, ופי' דהכוונה לכמה שישראל סומכים על הברזל - שזה הצבא, זה המבדיל בינינו לבין הי"ת, כי אם ישראל עוסקים בתורה ובוטחים אך ורק בהי"ת אין להם לדאוג כי התורה מגנא ומצלא והבוטח בה' חסד יסובבנו, "אשור לא יושיענו על סוס לא נרכב ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו".

היום בעוונותינו הרבים יש "כיפת ברזל" ויש שבוטחים בזה וזה המחיצת ברזל

ואיתא בגמ' במסכת ברכות (סא:): תנו רבנן פעם אחת גזרה מלכות הרשעה שלא יעסקו ישראל בתורה בא פפוס בן יהודה ומצאו לרבי עקיבא שהיה מקהיל קהילות ברבים ועוסק בתורה אמר ליה עקיבא אי אתה מתירא מפני מלכות אמר לו אמשול לך משל למה הדבר דומה לשועל שהיה מהלך על גב הנהר וראה דגים שהיו מתקבצים ממקום למקום אמר להם מפני מה אתם בורחים אמרו לו מפני רשתות שמביאין עלינו בני אדם אמר להם רצונכם שתעלו ליבשה ונדור אני ואתם כשם שדרו אבותי עם אבותיכם אמרו לו אתה הוא שאומרים עליך פקח שבחיות לא פקח אתה אלא טפש אתה ומה במקום חיותנו אנו מתיראין במקום מיתתנו על אחת כמה וכמה. אף אנחנו עכשיו שאנו יושבים ועוסקים בתורה שכתוב בה (דברים ל-ג) "כי הוא חייך ואורך ימך" כך, אם אנו הולכים ומבטלים ממנה עאכ"ו. התורה משולה למים והיא חיינו אתם רוצים שלא אלמד תורה איך אני יכול, כל העולם עומד בזכות התורה כמ"ש "אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת" אי אפשר לחיות בלא תורה.

מלאך המוות לא שולט בו

ומצינו בחז"ל שאפי' מלאך המוות לא יכול להזיק למי שלומד תורה, כי התורה חזקה מהכל. וכמו שמספרת הגמ' על דוד המלך שכל זמן שעסק בתורה לא יכל מלאך המוות לקחת נשמתו מה עשה מלאך המוות עשה רעש בפרדסו של

דוד וכשבא דוד לירד במדרגות שבר את המדרגה ובאותו רגע שהפסיק דוד המלך מלימודו לקח נשמתו. וכן מספרת הגמ' על רבה בר נחמני דלא היה יכול מלאך המוות למקרב גביה מדלא הוה פוסק פיו מגרסת התורה עד שבאה רוח על הקנים ונשבה בהם ונעשה רעש וחשב שהם גדוד של המלך וביקש שתנוח נפשו וכך הוה. א"כ כל זמן שאדם עוסק בתורה אפילו מלאך המוות אינו יכול לשלוט בו.

התורה נותנת אור ושמחה

והנה התורה מרוממת ומגדלת את האדם, במסכת אבות איתא ת"ח כל זמן שמזקינים דעתם מתוספת עליהם. ומה יעשה האדם לעת זקנה יגדל זבובים... יספור מכוניות... מה יעשה אם אינו יודע ללמוד, לא יודע שום דבר, כל הזמן רק יתווכח עם אשתו, אין לו עבודה משעמם לו, אין לו חיים.

משא"כ הת"ח יש להם שמחת חיים, יש להם על מה לחיות, יש להם חכמה בינה ודעת איזו שמחה יש להם, כל זמן שעוסקים בתורה שמחים, יודעים עוד מסכת ועוד מסכת ובקיאים בהן, רואים איך הת"ח משתעשע בתורה בשמחה ומחיייה אותו ומרפא אותו, "כי חיים הם למוצאיהם ולכל בשרו מרפא" התורה היא גדולה ועמוקה ונותנת חיים לעושה אשרי מי שחלקו בתורה גדל בשם טוב ונפטר בשם טוב, כמה שמחה זו, גם בשמים לאחר מאה ועשרים שנה מה יעשה, כולם לומדים תורה בשיבת ר"ע, בשיבת רשב"י, אצל אברהם אבינו, ושם אין התעסקות אחרת מה יעשה אדם שם, איך יבוא טיפוש, איזו בושא גדולה. התורה קיימת בכל העולמות גם בעולם הזה וגם בעולם הבא, ויש לו חיים נחת וכבוד, ולכן לא די לאדם שיעסוק בתורה, אלא ישתדל בלימוד התורה, להאבק על התורה להשתדל בכל כוחו. כי יצר הרע אומר לו - מחר, כי היום אתה עייף... היום תסדר סידורים..., כלילה תישן (הלילות קצרים) תקום עוד שעה וכמובן מתעורר רק בבוקר, וכך הולך עוד יום ועוד יום והאדם לא שם לב, האדם חייב לתפוס את עצמו ולהאבק, ואם זוכה לזה יש לו שמחת חיים, אדם שעבר עליו חודש בלי ללמוד איזו עצבות יש לו, מרגיש שלא שווה שום דבר, בא לבית, אשתו רואה אותו בא לאכול ולישון ועוד פעם חוזר חלילה, אומרת כמה חבל עליו, אבל אם יש לו מטרה שהולך לפי דרכי התורה שומר מצוות ה', בא לבית אומר היום למדתי דף גמ' וחוזר ויש פנינים יפים, ואומר חידוש לאשתו ושמחה, וקורא עוד דף זוהר, ולומד. ובשבת יושב עם ילדיו ושמח אתם ושר אתם שירי שבת, אין חיים יותר יפים מזה.

היה מורנו הרב בן ציון אבא שאול אומר אני רוצה להיקרא ת"ח, כיון שיש מעלה גדולה בכך, עד כדי כך שאני מוכן שיקחו אותי באניה שיש בה דגים מסריחים מזה עשרים שנה, העיקר לזכות להיות ת"ח. וגם היה אומר מי שיש לו תעודת ת"ח יכול ליכנס בעולם העליון לכל מקום שירצה.

וזו הזכות הגדולה ביותר להיות ת"ח, אדם רוצה להיות עשיר, אין עשיר אלא מי שיש לו תורה רק אז יהיה שמח, כמ"ש במשנה באבות (פ"ו מ"ט) אמר רבי יוסי בן קיסמא פעם אחת הייתי מהלך בדרך ופגע בי אדם אחד ונתן לי שלום והחזרתי לו שלום אמר לי רבי מאיזה מקום אתה אמרתי לו מעיר גדולה של חכמים ושל סופרים אני. אמר לי, רבי רצונך שתדור עמנו במקומנו ואני אתן לך אלף אלפים דינרי זהב ואבנים טובות ומרגליות. אמרתי לו, בני אם אתה נותן לי כל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם איני דר אלא במקום תורה. לפי שבשעת פטירתו של אדם אין מלוין לו לאדם לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובות ומרגליות אלא תורה ומעשים טובים בלבד. שנאמר (משלי ו) "בהתהלך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך". "בהתהלך תנחה אותך" בעולם הזה, "בשכבך תשמור עליך" בקבר, "והקיצות היא תשיחך" לעולם הבא. וכן כתוב בספר תהלים על ידי דוד מלך ישראל (תהלים קי"ט) "טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף", ואומר (חגי ב') "לי הכסף ולי הזהב אמר ה' צבאות".

צריך לדקדק ולברך ברכת התורה בכוונה גדולה

כתב הטור (סימן מ"ז ס"א) ברכת התורה מאד צריך ליהרהר בה כדאיתא בנדרים בפרק אלו נדרים - מפני מה תלמידי חכמים אין מצויין לצאת מבניהם תלמידי חכמים, רבינא אמר מפני שאין מברכין בתורה תחלה דאמר רב יהודה א"ר מאי דכתיב מי האיש החכם ויבן את זאת ואשר דבר פי ה' אליו ויגידה על מה אבדה הארץ, דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים ולמלאכי השרת ולא פירשוהו עד שפירשו הקב"ה בעצמו שנאמר "ויאמר ה' על עזובם את תורת אשר נתתי לפניהם ולא שמעו בקולי ולא הלכו בה", מאי ניהו ולא שמעו בקולי ולא הלכו בה, אמר רב יהודה אמר רב לומר שאין מברכין בתורה תחלה.

וכתב ע"ז הב"ח: ומ"ש דאמר רב יהודה אמר רב וכו'. רבנו מביא ראייה מרב יהודה אמר רב שהקב"ה מקפיד על לומדי תורה אפילו עוסקין בה טובא אם אינן זהירין לברך בתורה תחלה. ואיכא לתמוה טובא למה יצא כזאת מלפניו להענישם

בעונש גדול ורם כזה על שלא ברכו בתורה תחלה, שהיא לכאורה עבירה קלה, ונראה דכונתו יתברך מעולם היתה שנהיה עוסקים בתורה כדי שתתעצם נשמתנו בעצמות ורוחניות וקדושת מקור מוצא התורה, ולכן נתן הקב"ה תורת אמת לישראל במתנה שלא תשתכח מאתנו כדי שתתדבק נשמתנו וגופינו ברמ"ח איברים ושס"ה גידין, ברמ"ח מצוות עשה ושס"ה לא תעשה שבתורה, ואם היו עוסקים בתורה על הכוונה הזאת היו המה מרכבה והיכל לשכינתו יתברך שהיתה השכינה ממש בקרבם כי היכל ה' המה ובקרבם ממש היתה השכינה קובעת דירתה והארץ כולה היתה מאירה מכבודו, ובוה יהיה קישור לפמליא של מעלה עם פמליא של מטה והיה המשכן אחד. אבל עתה שעברו חוק זה שלא עסקו בתורה כי אם לצורך הדברים הגשמיים להנאתם, לידע הדינים, לצורך משא ומתן, גם להתגאות להראות חכמתם, ולא נתכוונו להתעצם ולהתדבק בקדושה ורוחניות התורה ולהמשיך השכינה למטה בארץ כדי שתעלה נשמתם למדרגה גדולה אחרי מיתתם, הנה בזה עשו פירוד שנסתלקה השכינה מן הארץ ועלתה לה למעלה, והארץ נשארה בגשמינותה בלי קדושה וזה היה גורם חרבנה ואבידתה.

והוא שאמרו "מי האיש החכם" וגו' "על מה אבדה הארץ" וגו' "ויאמר ה' על עזבם את תורתך אשר נתתי לפניהם" וגו' ואמר תורתך אמת אשר נתתי במתנה שלא יהיו למדין ושוכחין וגם פירשתי להם טעם כל הדברים ופירושיהם וזהו אשר נתתי לפניהם כשלחן ערוך וכו'.

שתתדבק הנשמה בעצמות קדושת התורה

וכמו שכתבו רבותינו ז"ל (עירובין נד ב, מכילתא ריש משפטים) על הפסוק (שמות כא א) ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם וכוונתי שיתקשרו בעצם קדושת תורתך אמת והשכינה תהא שורה בקרבם והמה עזבו את תורתך ולא הלכו בה, פירוש תחלת ההליכה ברוחניות התורה ממדרגה למדרגה כדי שתתדבק הנשמה בעצמות קדושת התורה. לא הלכו בה דהיינו לא הלכו בה לשמה בשעה שבאו לפתוח בעסק התורה ולברך לפניו יתברך ולהודות לו על נתינת התורה לעמו ישראל, כדי שיהיו דבקים בקדושתה ובשכינתו יתברך, והוא המכוון בברכת אשר בחר בנו על אשר קרבנו לפני ה' סיני ונתן לנו תורתו הקדושה כלי חמדו שהיה משתעשע בה בכל יום, כדי שתתדבק נשמתנו בעצמות קדושת התורה ורוחניותה ולהוריד השכינה בקרבנו. לא הלכו בה לעסוק בדברי תורה לשמה כי בזה נענשו שנסתלקה השכינה מן התחתונים ואז אבדה הארץ נצתה כמדבר מבלי עובר, כלומר נחרבה ונשארה חמרית מבלי עובר שם קדושת השכינה, כי נסתלקה השכינה לגמרי מן הארץ ועלתה לה למעלה.

ובא וראה מש"כ ב"זוה"ק (ואתחנן רס"ח ע"א) ושכינתא לא אתיישבא בארעא אלא באורייתא, השכינה אינה יושבת ושוכנת בארץ בעם ישראל אלא רק בכח לימוד התורה וכו' שכל זמן שהתורה נמצאת כאן בארץ ועם ישראל הוגה ולומד בה יכולה לעמוד השכינה בעולם, ומי שמונע את התורה מהשכינה כמו מי שלוקח מזונות של האשה ומונע אותה מלאכול לחם חוקה ונשארת ח"ו כאלמנה ע"כ. הנה לפנינו לשון זוה"ק שרק בכח התורה שוכנת עמנו השכינה ולימוד התורה הוא חיותה ומזונה. כלומר התורה היא חיות השכינה וא"כ היא חיות העולמות כולם. וצריך לידע שהחיות והאור והדביקות והשראת השכינה ועריבות וידידות אור התורה - מיתה ומוות אל הקלי' והס"א והמחלות והאסונות, ולכן צריכים אנחנו בכל כוחנו לזכות למתיקות התורה כי בכח התורה יתמתקו הדינים וממש יתהפך ברגע להיות איש אחר, לבו רחב ושמה ממתיקות התורה טעמו וראו כי טוב ה'.

שורש כל העולמות

וכתב רבנו "נפש החיים" (שער ד' פ"י) והענין כי התורה הקדושה היא דבורו יתב'. ובמאמר פיו ית' במעשה בראשית נבראו העולמות כולם. שע"י סידור גלגול צרופי האותיות עפ"י סדר הרל"א שערים פנים ואחור שבמאמר בראשית ברא וכו', נאצלו ונבראו העולמות עליוני עליונים רבי רבון בכל סדר מצבם ופרטי עניניהם וכל הנכלל בהם. וכן בכל מאמר ומאמר שבו ע"ד הנ"ל נבראו כל פרטי המינים והעניינים שבאותו הסוג שעליו נאמר אותו המאמר. כמ"ש בזוהר תרומה קס"א א' דכד ברא קוב"ה עלמא אסתכל בה באורייתא וברא עלמא ובאורייתא אתברי עלמא כמה דאוקמוה דכתיב ואהיה אצלו אמון בי ברא קוב"ה עלמא דעד לא אתברי עלמא אקדימת אורייתא כו'. וכד בעא קוב"ה למברי עלמא הוה מסתכל בה באורייתא בכל מלה ומלה ועביד לה אומנותא דעלמא בגין דכל מלין ועובדין דכל עלמין באורייתא אינון כו'. באורייתא כתיב בה בראשית ברא וכו' אסתכל בהאי מלה וברא את השמים. כתיב בה ויאמר אלהים יהי אור אסתכל בהאי מלה וברא את האור. וכן בכל מלה ומלה דכתיב בה באורייתא אסתכל קוב"ה ועביד ההוא מלה. וע"ד כתוב ואהיה אצלו אמון כג"ד כל עלמא אתברי ע"כ. ולכן כל התורה בכלל וכל העולמות כלליהם ופרטיהם וסדורם וכל עניניהם כולם כלולים ורמוזים בעשר המאמרות דמעשה בראשית.

התבלין היחיד נגד היצה"ר

והרמח"ל בספרו מסילת ישרים כתב והחכמים עליהם השלום אמרו (אבות ד, י) הוי ממעט בעסק ועסוק בתורה. כי הנה העסק מוכרח הוא לאדם לצורך פרנסתו, אך ריבוי העסק אינו מוכרח שיהיה כל כך גדול עד שלא יניח לו מקום אל עבודתו, על כן נצטוינו לקבוע עתים לתורה, וכבר זכרנו שהיא המצטרפת יותר לאדם לשיגיע אל הזהירות, וכמאמר רבי פינחס (עבודה זרה כ, ב): תורה מביאה לידי זהירות, וזולתה לא יגיע אליו כלל, והוא מה שאמרו זכרונם לברכה (אבות ב, ה) ולא עם הארץ חסיד. וזה, כי הבורא יתברך שמו שברא היצר הרע באדם, הוא שברא התורה תבלין לו, וכמו שאמרו זכרונם לברכה (קידושין ל, ב) בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין.

והנה פשוט הוא, שאם הבורא לא ברא למכה זו אלא רפואה זו, אי אפשר בשום פנים שירפא האדם מזאת המכה בלתי זאת הרפואה, ומי שיחשבו להנצל זולתה, אינו אלא טועה, ויראה טעותו לבסוף כשימות בחטאו. כי הנה היצר הרע באמת חזק הוא באדם מאד, ומבלי ידיעתו של האדם הולך הוא ומתגבר בו ושולט עליו. ואם יעשה כל התחבולות שבעולם ולא יקח הרפואה שנבראה לו שהיא התורה, כמו שכתבתי, לא ידע ולא ירגיש בתגבורת חליו אלא כשימות בחטאו ותאבד נשמתו. הא למה זה דומה לחולה שדרש ברופאים והכירו חליו ואמרו לו שיקח סם זה. והוא, מבילתי שתקדם לו ידיעה במלאכת הרפואה, יניח הסם ההוא ויקח מה שיעלה במחשבתו מן הסמים, הלא ימות החולה ההוא ודאי, כן הדבר הזה. כי אין מי שמכיר בחלי היצר הרע ובכחו המוטבע בו אלא בוראו שבראו, והוא הזהירנו שהרפואה לו היא התורה. מי איפוא יניחה ויקח מה שיקח זולתה ויחיה, ודאי שחושך החמירות ילך ויגבר עליו מדרגה אחר מדרגה והוא לא יבין עד שימצא שקוע ברעה ורחוק מן האמת הרחק גדול שאפילו הרהורי דברים לא יעלו על לבו לבקש האמת. אך אם הוא עוסק בתורה בראותו דרכיה, ציוויה ואזהרותיה, הנה סוף סוף מאליו יתחדש בו התעוררות שיביאהו אל הדרך הטוב. והוא מה שאמרו זכרונם לברכה (ירושלמי חגיגה א, ז; איכה רבה פתיחות; ילקוט שמעוני ירמיהו רמז רפב) הלואי, אותי עזבו ותורת שמרו, שהמאור שבה מחזירו למוטב.

תורה אור

ובדרך עץ חיים כתב הרמח"ל: וזה תראה כי שניים הם בתכונה אחת נבראו: שכל האדם, והתורה המשכלת אותו. על התורה נאמר (ירמיה כג, כט): "הלא כה דברי נאם-ה'", והודיענו בזה, כי אמת הדבר שהתורה היא ממש אור אחד נתן לישראל לאור בה, כי לא כחכמות הנכריות וידיעות החול, שאינן אלא ידיעת דבר מה אשר ישיג השכל בטרחו! אך התורה הנה קודש היא, אשר לה מציאות גבוהה בגבהי מרומים, וכאשר יעסוק בה האדם למטה - אור היא אשר תאיר בנשמתו להגיע אותו אל גנוי מרומים, גנוי הבורא יתברך שמו, בדרך הארה ופעולה חזקה אשר היא פועלת בה, והוא דבר החכם (משלי ו, כג) "ותורה אור" - אור ממש ולא חכמה לבד, ולא שמראה - אור בדרך דמיון, אלא אור ממש, כי זו מציאותה למעלה, ובהכנסה בנשמה, יכנס אור בה כאשר יכנס ניצוץ השמש באחד הבתים.

מתוך שלא לשמה יבוא לשמה

עוד אביא לפניך דברי הזוה"ק שם ומאהבת הקיצור נתרגם את לשונו הטהורה: ר' אבא היה מכריז - מי רוצה עושר, מי רוצה אורך ימים לעולם הבא, יבוא וישתדל בתורה. היה שם רווק אחד בא אליו אמר לו רבנו אני רוצה לעסוק בתורה שיהיה לי עושר, אמר לו בודאי, בא ותלמד, לימים בא אליו אותו תלמיד ואמר לרבי אבא היכן העושר שהבטחת - מי שרוצה עושר יבא ויעסוק בתורה, אמר שמע מינה לא לשם שמים לומד זה רוצה ח"ו להענישו, שמע קול אחד מן השמים לא להענישו, בין כך ובין כך בא אדם אחד וכוס של פז זהב בידו אמר אני רוצה בכוס זה לזכות בתורה, מי שלומד אני אתן לו עושר ונתן לזה הרווק שעסק בתורה את הכלי הזה, וישב ועסק בתורה בחשק גדול, לימים נכנסה באותו תלמיד מתיקות ועריבות התורה בתוך מעיו, ישב אותו תלמיד ובכה, אמר מניח אני חיי עולם ולקחתי חיי שעה, אמר אינני רוצה את הכלי הזה אלא רוצה ללמוד לשם שמים בלי כסף, כי הבין ערך התורה שלא יערכנה כלי פז וכו' והוא ר' יוסי בן פזי וזכה לכתר תורה הוא ובניו אחריו.

ולכן צריכים אנחנו לחוס על נפשינו ללמוד תורה ולהגות בה יומם ולילה ואין לנו דבר יקר לנפש ולנשמה להאיר אותה ולתקנה אלא אך ורק לימוד התורה.

מתנה טובה

בכל יום אנחנו אומרים בברכת התורה: "אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו", כלומר הדבר החשוב ביותר בעולם והיקר ביותר היא התורה הקדושה שנותנת חיים לאדם בעוה"ז ובעולם הבא כמש"כ: "כי הם חיינו ואורך ימינו ובהם

נהגה יומם ולילה", כל העולם יודעים שהקב"ה בחר בנו, כי את המתנה הטובה ביותר בעולם שהיא חיות כל העולם - התורה הקדושה, נתן לנו לעם ישראל.

וכשהאדם מתחיל לעסוק בתורה קשה לו, משל לאדם שלוקח חבית של מים על הראש בודאי קשה לו, ואם יקח עוד חבית יהיה קשה לו יותר, אבל אם יכנס לתוך המים ינהג, כך התורה, בהתחלה אמנם קשה, אבל כשיכנס לתוכה תהיה לו שמחת חיים עצומה.

וכידוע שרבי היה מוכן לרקוד לבר קפרא בפני כל האנשים שבאו להיות עמו בשמחת חתונת בתו בשביל שיאמר לו בר קפרא פירוש של מלה בתורה.

עוד ראה מ"ש בזה"ק (וישלה קס"ח) כל מי שמשתדל בתורה מושך עליו חיים עליונים, חיים בזה העולם, חיים בעוה"ב, מתחזק ואוחז בעץ החיים ונותן כח וחוזק לשכינה הקדושה.

ר' שמעון אמר כל אותם העמלים בדברי תורה ומשתדלים בהם ומעיינים בהם, אותם לימודים ואותה תורה שעמל בה עומדת לפני הקב"ה ומרימה קולה ונעשית סגור עליו לפני הקב"ה ע"כ.

ומי שומע דברים אלו ולא יחוס על נפשו היקרה להגות בתורה יומם ולילה. ולכן צריך להקפיד ללמוד בכל יום ויום שיעור גמרא דף אחד גמרא רש"י תוס' רא"ש ועוד, ויחזור עד שיהיה בקי בו ואח"כ כשהולך בדרך יעביר הדף במוחו ובשכבו על מטתו לישון יחזור עוד ועוד, ובסוף כל שבוע יחזור על כל מה שלמד באותו שבוע, ובסוף כל חודש יחזור מה שלמד כל אותו החודש, וכך יעשה עד שיהיה בקי בכל הש"ס, וכן יקבע לו שיעור בטור שו"ע וב"י עד שיהיה בקי בכל חלקי השו"ע וחוזר והולך עד שיעלה חימוד ועריבות ונעימות התורה במעיו, ותשבע נפשו באור וחיות התורה כי התורה היא מזון הנפש והחיות שלה.

ודברי תורה יהיו שמחים לפניך כנתינתם מסיני ואז כשתמלא כרסך בש"ס ופוסקים תיקח לך איזה שעות לעסוק בסתרי תורה בזה"ק ובעץ החיים וכו', וטחן טוב הדברים להסיר כל המוג' והתבן והקושיות שבתורה שיהיו כל דברי התורה אצלך ברורים כסולת נקיה עד שמרוב אור התורה ומתיקותה תשכח אפי' כמה ימים לאכול כמו שהיה אצל גאונים עולם כמו הגר"א וכדו' כי האור שבתורה משביע את הנשמה ולא מרגישים כלל שצריכים להתעסק בהבלי העולם.

ה' יזכנו לעסוק וללמוד תורה בתמידות ונזכה להיות עמלים בתורה אמן כן יהי רצון.

"קח את הלויים מתוך בני ישראל" (ח, ו)

בסדר שם הלויים רמוז באמצע ובתוך מלת ישראל

יש לרמוז בזה, דהנה האותיות האמצעיות של מלוי התיבה ישראל היא המלה לויים, דהיינו אותיות השניות של יו"ד שי"ן רי"ש אלף למ"ד. וזה שאמר הכתוב, קח את הלויים"ם מתוך בני ישראל"ל, ששם הלויים רמוז באמצע ובתוך של מלת ישראל"ל. (אגרא דכלה).

"והניף אהרן את הלויים" (ח, יא)

כ"ב אלף לויים הניף אהרון ביום אחד

אמר רבי אבא בר כהנא שנים ועשרים אלף לויים הניף אהרון ביום אחד שנאמר והניף אהרן את הלויים תנופה לפני ה'.

"בחדש השני בארבעה עשר יום בין הערבים יעשו אתו על מצות ומרדים יאכלהו" (ט, יא)

בפסח שני כלתה חררה שהוציאו ממצרים

ועצם הענין שהוקבע פסח שני באייר, כתב היעב"ץ גילו לי מן השמים לפי שבו כלתה חררה שהוציאו ממצרים לכן עשו בט"ו שעדיין סעדו בו סעודה אחת ממנו בערב ובבוקר פסק. לפיכך נמשך נס יציאת מצרים ואכילת מצה ולכן בפסח שני מצה וחמץ עמו בבית.

"וביום הקים את המשכן" (ט, טו)

ז' פעמים מוזכר משכן כנגד ז' משכנות

ז' פעמים כתיב המשכן כנגד ז' משכנות, מדבר, גלגל, שילה, נוב, גבעון, בית ראשון בית שני.

"עַל פִּי ה' יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל פִּי ה' יִחַנּוּ" (ט, יח)

כל פעולה שעושה האדם יאמר אם ירצה ה', או בעזרת ה'

כתב בעל השל"ה, יש בזה רמז, על כל פעולה או תנועה שהאדם עושה, שיאמר אם ירצה ה', או בעזרת ה', נמצא שם שמים שגור על פיו בשעה שעולה במחשבתו, ובשעת מעשה ככה בכל פעולותיו.

"עֲשֵׂה לְךָ שְׂתֵי חֲצוּצֹת כֶּסֶף מְקֻשָּׁה תַעֲשֶׂה אֹתָם וְהָיוּ לְךָ לְמִקְרָא הָעֵדָה וּלְמִסַּע אֶת הַמַּחֲנוֹת" (י, ב)

כשהיו תוקעים בחצוצרה אחת תקיעה פשוטה סימן להקהיל הנשיאים, ולמסע המחנות היו תוקעים תרועה רמז למידת הדין שהנסיעה סימן למלחמה

כתב רבנו בחיי על התורה: עשה לך שתי חצוצרות כסף, על דרך הפשט היו חצוצרות הללו של כסף, והיו מקשה, ולשני דברים היו משמשים, האחד להקהיל העם או הנשיאים, והשני לנסיעה, הוא שכתוב והיו לך למקרא העדה ולמסע את המחנות, כשהיו תוקעין בשתיהן היה סימן להקהיל העם, וכשהיו תוקעין בחצוצרה אחת בלבד היה סימן להקהיל הנשיאים, הוא שכתוב ואם באחת יתקעו ונועדו אליך הנשיאים, לפי שהם המיוחדים שבעם לפיכך היו תוקעין באחת והיה סימן להם, וזה היה בתקיעה שהיא פשוטה, ופשוטה רמז למדת הרחמים, כי מינו פשוטה לקבל שבים, אבל למסע את המחנות היו תוקעין בתרועה, שנאמר תרועה יתקעו למסעיהם, לפי שהנסיעה סימן למלחמה, שהרי מחנות ישראל לקראת שבעה עממין היו הולכים, להלחם בהם ולכבוש את הארץ, ולכך היו מריעין בתחילת נסיעתן, כי התרועה רמז למדת הדין והיא המנצחת במלחמה, ומפני זה יזכיר הכתוב במסעות (במדבר ט' כג) על פי ה' ביד משה, וזהו שכתוב וכי תבואו מלחמה בארצכם והרעותם, והזכיר משה וינסו משנאיך מפניך, כלומר ממדת הדין, וכן היה סדר הענין במסעות, היו תוקעין לכל רוח ורוח מארבע רוחות העולם, כי ארבעה מחנות של ארבעה דגלים היו עומדים לארבעת רוחות העולם, והוא שכתוב ותקעתם תרועה ונסעו המחנות החונים קדמה, ותקעתם תרועה שנית ונסעו המחנות החונים תימנה, והרי לך מחנות המזרח ומחנות דרום, תרועה יתקעו למסעיהם, למסעות הנשארים, כלומר שיתקעו תרועה שלישית למסע מחנות המערב, ותרועה רביעית למסע מחנות הצפון, כי לכל דגל מסע בפני עצמו כמו שמפרש הכתוב והולך, ונסע דגל מחנה פלוני וכן כולן.

שני כרוזים ברקיע, האחד מכריז הטובות והרחמים, והשני מכריז הרעות והדין, וביד האדם לעשות שתיהן אחד הנקרא כסף לבן, כי גדולים צדיקים שמהפכים מדת הדין למדת הרחמים ועל ידי כך נמצא כי שתיהן נעשו אחת לבדה

כתב מהר"ח בספרו על התורה "עץ הדעת טוב": עשה לך שתי חצוצרות כסף, הם שני כרוזים, ברקיע האחד מכריז הטובות והרחמים והשני מכריז הרעות והדין, וביד האדם לעשות שתיהן אחד הנקרא כסף לבן כי גדולים צדיקים שמהפכים מדת הדין למדת הרחמים ועל ידי כך נמצא כי שתיהן נעשו אחת לבדה, וזה שכתוב מקשה תעשה אותם, חיבור אחד יהיו שתיהן מכסף ורחמים, או ירצה היכולת בידך לעשות שתיהן כסף ורחמים עם היות כי הא' היא מדת דין והשנית רחמים וזה יהיה על ידי אשר מקשה וחיבור אחד תעשה אותם את ישראל, על דרך חבור עצבים אפרים הנח לו (הושע ד' יז) ובהיותם בלב אחד ובאחדות אחת יחזרו גם שתי החצוצרות שתיהן רחמים, ועם היות כי שני הכרוזים הנ"ל הם מלאכים עליונים בשמים יפנו עצמם מן עסקיהם לשום השגחתם בך, למטה והיו לך לתועלתך למקרא העדה פירוש כי בהתאחד ישראל למטה גורמים אל החצוצרות הנ"ל שגם הם יתאחדו לטובה ולרחמים ואז יגרמו עוד שיקראו את העדה העליונה בית דין וסנהדרי גדולה אשר בשמים הנקרא שדה נקראים לך לתועלתך להיות מזומנים להטיב לך ויהיו כלם קהלה אחת שוין לטובה, ואם ח"ו יהיה פירוד בין ישראל אז גם החצוצרות הנ"ל יהיו למסע את המחנות פמליא של מעלה שנקהלו להטיב לכם יתפרדו ויסעו איש למקומו פנו ולא ישגיח עליכם לטובה ולא עוד אלא שבתחילה היו נקראים עדה אחת ועתה בהפרדם נעשות מחנות נפרדים כנ"ל.

הנשמה הגם שיורדת לגוף האדם, עם כל זה תשאר בצורתה במלכות שמים אם הבנים, על כן תקרא הנשמה שתי חצאי צורות חציה למעלה וחציה למטה

הרב הקדוש מהר"ב זצוק"ל פירש חצוצרות, מלשון חצא"י צור"ו"ת, עיין שם דבריו כי מאוד עמקו מחשבותיו. ועל פי דבריו הקדושים נ"ל לפרש, דהנה הנפש היורדת לגוף האדם, היא מהשכינה אם הבנים, וכבר ידעת כי הרוחניות לא יתק ממקום למקום רק יתרבה, ואפילו שיורד ממקומו אף על פי כן ישאר במקום הראשון. והנה הנשמה גם כן הגם שיורדת לגוף האדם, עם כל זה תשאר בצורתה במלכות שמים אם הבנים, על כן תקרא הנשמה שתי חצאי צורות חציה למעלה וחציה למטה. והנה כבר ידעת שהנשמה כלולה מרמ"ח איברים רוחניים דמיון הגוף, והנה נתן הש"י לעמו רמ"ח מצות עשין להאיר על ידם רמ"ח איברי הנשמה, היינו שיאירו בה רמ"ח איברין דמלכא, היינו רמ"ח עליונים שבחלק הנשמה אשר היא

ספונה למעלה בשכינה, ואז מתדבקין רמ"ח ברמ"ח, בסוד הבן יקיר לי וכו' רח"ם ארחמנו'ו וכו' (ירמיה לא יט). וזה סוד אברה"ם אברה"ם (בראשית כב יא) ב' פעמים רמ"ח. ובהיפך יובן הדבר בהיפך, בשומו מסך המבדיל ח"ו, כשלא ישתוקק לדבק בחלק הנשמה העליונה על ידי המצוות, אזי כמים הפנים לפנים, והבן. וזה סוד מלכו"ת שמים שלימה (ברכות י"ד ע"ב), כי ב' פעמים רמ"ח בגימטריא מלכו"ת, והבן. וזה עשה לך שתי חצוצרות (היינו השתי חצאי צורות), כסף שיהיו משתוקקים זה לזה זה לקבל וזה להשפיע, ותהיה מלכות שמים שלימה, והכל על ידי קיום המצוות, וגם שאר הפסוק יש לפרש על דרך זו, ולא הארכנו כעת. (אגרא דכלה)

"וְכִי תֵבְאוּ מִלְחָמָה בְּאַרְצְכֶם עַל הַצָּר הַצָּר אֶתְכֶם" (י, ט)

על הצר דא מלאך המות

ודייקנא על הצר דא מלאך המות הצורר אתכם תדיר וקטיל בני נשא צדיקיא וחסידים דאינון עאקי לון לחיים על מותא דלהון ובעי למקטלא אחרנין ומאי תקנתיה והרעותם בראש השנה שהוא יומא דדינא.

המלחמה ח"ו תהיה בארצכם אם יחסר מכם לימוד התורה

וכי תבאו מלחמה בארצכם, חסר למ"ד. דבאמת איך אפשר שיהיה מלחמה בארצנו, והרי הבטיח הש"י אפילו חרב של שלום לא תעבור בארצנו (תעניית כ"כ ע"א). אך זה יהיה אם יתבטלו ח"ו מלימוד התורה. וזה רמז חסרון הלמ"ד, שהמלחמה ח"ו תהיה בארצכם אם יחסר מכם לימוד התורה, ובאם יהיה ביניכם לימוד התורה, אין שטן ואין פגע רע. (אגרא כלה)

"נִסְעִים אֲנַחְנוּ אֶל הַמָּקוֹם" (י, כט)

שיתף משה עצמו עמהם

חכמים אמרו מפני מה שיתף משה עצמו עמהם נתעלם מעיני משה וכסבור שיכנס עמהם לארץ.

"וַיִּסְעוּ מִהָרַח הַדֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים" (י, לג)

ארון הברית לא הלך אלא שלשה ימים, ושם טוב הולך מסוף העולם עד סופו

אמר רשב"י חביב שם טוב מארון הברית, שארון הברית לא הלך אלא שלשה ימים שנאמר וארון ברית ה' נוסע לפניכם, ושם טוב הולך מסוף העולם עד סופו.

דרך החיים יש לו מהלך שלשה ימים חשך ואפילה, ואם הוא צדיק זוכה שמתגלה אליו אור השכינה ומאיר לו בדרך אפילה הלזה שנאמר וארון ברית ה' נוסע לפניכם דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה.

"וְאָרוֹן בְּרִית ה' נֹסֵעַ לִפְנֵיהֶם" (י, לג)

וארון ברית ה' נוסע לפניכם, שהיה מנמיך את ההרים ומגביה את העמקים

לתור להם מנוחה, דורשי רשומות אמרו הנה אנכי שולח מלאך לפניך, (שמות כג' כ) הם לוחות הברית הנתונות בארון הקודש, לשמרך בדרך, שנאמר וארון ברית ה' נוסע לפניכם דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה, שהיה מנמיך את ההרים ומגביה את העמקים ומשוה הדרך והורג כל המזיקין, וכן מציינו כשנלקח ארון הברית בשדה פלשתים היתה יד ה' על הפלשתים.

"וַיַּעֲנֵן ה' עֲלֵיהֶם" (י, לד)

הענן פרוס עליהן מבדיל בינן לבין בהמתן

ובהמתן היכן היתה, שנים עשר מיל על שנים עשר מיל היתה חניתן, חשוב מחנה שכינה ומחנה לויה ומחנה ישראל, והשאר זויות של כל רוח היתה בהמתן רועה נגד חניתן, והענן פרוס עליהן מבדיל בינן לבין בהמתן.

שהתורה מופצת למרחקים ונלמדת בכל מקום אז ישראל ראויים לנצח אויביהם

ונראה לבאר שפרשה זו באה ללמדנו כהוראה לדורות ויהי בנסע הארון היינו כשהתורה מופצת למרחקים ונלמדת בכל מקום אז ישראל ראויים לנצח אויביהם וזוכים שיפוצו וינוסו אלה מפניהם, אבל בנוח הארון במקום אחד, וישראל אינם מפיצים תורתם גם במקומות נדחים, אז אין זכות לישראל לנצח אויביהם, ותפילת משה על ישראל אז רק שובה ה' רבבות אלפי ישראל שישראל ישובו בתשובה. (האדמו"ר מסטמאר).

"קוֹמָה ה' וַיִּפְצוּ אֵיבֶיךָ וַיִּנְסוּ מִשְׁנְאֵיךָ מִפְּנֵיךָ, וּבְנַחַה יֹאמֶר שׁוֹבָה ה' רַבְבוֹת אֲלֵפֵי יִשְׂרָאֵל" (י, לה-לו)

העוסק בפריה ורביה גורם שתשרה שכינה בישראל

אמרו רז"ל שב' פסוקים אלו חשובים ספר בפני עצמו כמש"ה "חצבה עמודיה שבעה" אלו ז' ספרי תורות לפי שספר במדבר נחלק לג' ספרים וכתב הרב כלי יקר ז"ל קשה לפי שאין התורה אלא למצותיה ואלו ב' פסוקים אין להם שום רמז מצוות, ותירץ הרב ז"ל דנרמזה בו מצות פריה ורביה ששקולה כנגד כל המצוות, כמש"ל רבבות אלפי ישראל מלמד שאין השכינה שורה על פחות מב' אלפים וב' רבבות, והעוסק בפריה ורביה גורם שתשרה שכינה בישראל.

בנסוע בגימטריא יעקב, ובנחה כתיב בהא, כנגד ד' דגלים ומחנה לוי

בנסוע הארון כנסוע הארון, מסיע עמו המרכבה וחיות הקודש. בנסוע בגימטריא יעקב, שדמות יעקב אשר הוא חקוק בכסא הכבוד נוסע עמהם. ובנחה כתיב בהא, כנגד ד' דגלים ומחנה לוי.

"בְּנִסְעָם מִן הַמַּחֲנֶה, וַיְהִי בְּנִסְעֵ הָאָרֶץ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קוֹמָה ה' וַיִּפְצוּ אֵיבֶיךָ וַיִּנְסוּ מִשְׁנְאֵיךָ מִפְּנֵיךָ" (י, לד-לה)

כמו שהדג פורש מן המים אין לו חיים כן מי שפירש מן התורה אין לו חיים

הרב כלי יקר על פסוק זה כתב דסמוך לתיבת המחנה יש נו"ן מהופכת, נו"ן הארמית הוא דג וא"כ הנו"ן היא רמז לדג שפונה ליבשה ופורש מן המים מיד מת, וכן ישראל הפורש מהתורה ולבו אל המחנה אינו יכול לחיות ח"ו.

טעם לנוני"ן ההפוכים

א. רש"י: על הפסוק "ויהי בנסוע הארון" (י, לה) עשה לו סמניות מלפניו ומלאחריו לומר שאין זה מקומו ולמה נכתב כאן כדי להפסיק בין פורעניות לפורעניות וכו' כדאיתא בכל כתבי הקדש (שבת קטז).

ב. בעל הטורים: על הפסוק "ויהי בנסוע הארון" (י, לה): עשה נוני"ן הפוכין שרצה להעביר השבטים, שאותיותיהם נו"ן, את הירדן שהוא רחב נו"ן אלא שהחטא גרם.

ג. טעם אחר לנוני"ן הפוכין כדאיתא בשבת פרק כל כתבי (קטז, א) שאין זה מקומה וכתבה כאן להפסיק בין פורענות ראשונה לפורענות שניה, ועשה נוני"ן הפוכין לומר שמקומה לפני נ' פרשיות לפנייה. ואילו לא היו הנוני"ן הפוכין לא הייתי יודע אם לפני נ' פרשיות לפנייה אם לפני נ' לאחריה לכך עשאו הפוכים לומר לפני נ' לפנייה, והוא אחר ונסע אהל מועד מחנה הלויים בפרשת במדבר סיני (ב, יז) שמשם עד הכא נ' פרשיות.

ד. עוד אפשר לומר בטעם ב' נוני"ן הפוכות, במה שכתב מהר"ש אסטרופולי ז"ל דיש קליפה משכחת הלימוד, נקראת רי"ב ושם כד"ת מבטלה, וכאשר האדם לומד תורה לשמה נקרא רבי אותיות רי"ב שאינו שולט ריב ושתי פעמים נו"ן מלאה גימטריא רבי, והם שני נו"ן הפוכות, כי במקום רבי שולטת קליפה רי"ב, והמבטל קליפה זו שם כד"ת רמוז בס"ת ה' דרך שלשת תכ"ד עם הכולל.

ה. בספר "שיח יצחק" מהגרי"א חבר מביא בשם זוהר חדש: אלו ב' נוני"ן הם כבודו של הקב"ה ממש, והן עיקרו של עולם, לכן בראות יעקב כן בירך את בניו "וידגו לרב", ותרגומו "וכונוני ימא יסגון", והקב"ה הוציא אומות העולם מכלל אותם השני נוני"ן, דכתיב "לא נין ולא נכד", ועתיד הקב"ה להחזיר הנוני"ן למקומם, ועל אלו הנוני"ן מבקשים אומות העולם תמיד עלילות על ישראל, ומתאנחים שאין להם חלק בהם שנאמר "אמרו בלבם נינם יחד" ובאלו הנוני"ן עתיד הקב"ה למיפרק להו לישראל ע"י המשיח שנאמר לפני שמש ינון שמו.

ו. והגאון חיד"א "בכסא רחמים" על מסכת סופרים כותב כי ספר "ויהי בנסוע הארון" אע"פ שהוא מורכב משני פסוקים, לעתיד לבא הוא יתגלה כספר ענק. וביאר רבי משה שפירא ב"אפיקי מים": שבתוך פרשה זו רמוז כי כל מה שקורה לעם ישראל במשך הדורות הוא "כדברי תורה". נמצא שאע"פ שעתה אין לנו האפשרות לקרוא את המשמעות העמוקה של כל מאורע ומאורע הקורה לע"י, והם כדברי תורה הנסתרים מאיתנו, מכל מקום לעתיד לבוא כל הנהגת ה' בגלות הנוכחית עמנו תתגלה כדברי תורה.

ז. שער החמשים נעלם ממש רבנו ע"ה, ולכך יש נוני"ן בפרשת ויהי בנסוע לרמוז לנ' שערי בינה, וספר בנסוע גדול ככל התורה, ולא זכה ממנו כי אם פ"ה אותיות.

ויהי בנסוע, עשה סמניות קודם ויהי בנסוע באותיות נ' לרמוז דכשיתגלו נ' שערי בינה תהיה הגאולה, וזה על ידי ענוה ושפלות, שנו"ן הפוכה רומזת לענוה, אז תבא הגאולה ויתגלה שער החמישים, ואז יהיו שבעה ספרים שלמים, כי המלכות נקראת ספר והיא ספירה שביעית, וכל ספירותיה יהיו במילואותם ומקבלת מיסוד הנקרא כ"ל גימטריא נ'.

נו"ן של ויהי בנסוע היא סוד השכינה ולכן אין נו"ן באשרי

"ויהי בנסוע" הוא ספר מפני עצמו ויש בו פ"ה אותיות, ומכאן למדו ספר שנמחק ונשתייר בו פ"ה אותיות מטמא את הידים ומצילין מפני הדליקה.

אשרי ילוד אשה, שכך אמר משה ליוצרו

שבירת רשעים, ובנוחה יאמר שובה ה' זה ישועה של ישראל, אשרי ילוד אשה, שכך אמר משה ליוצרו, ודבריו נשמעין מה שאי אפשר למלאכי השרת לא להעמיד את הכבוד ולא להושיב את הכבוד, ולא היה משה אומר אלא כדי שתעקר עבודה זרה ומלכות הרשעה מן הארץ.

"וַיְבַרְכֵהָ יְיָ אֱמֹר שׁוֹבָה ה' רַבְבוֹת אֲלֵפֵי יִשְׂרָאֵל" (י, לו)

ז' תיבות כנגד ז' כוכבים וי"ב תיבות כנגד י"ב מזלות

שבעה תיבות כנגד בראשית ברא אלהים ז' תיבות, ויהי בנסוע הארון י"ב תיבות כנגד ולכל היד החזקה, הרי ז' תיבות של בראשית כנגד ז' כוכבים, וי"ב תיבות של פסוק וכל היד החזקה כנגד י"ב מזלות.

"וַיִּשְׁמַע ה' וַיִּחַר אָפוֹ וַתִּבְעַר בָּם אֵשׁ ה' וַתֹּאכַל בְּקֶצֶה הַמַּחֲנֶה" (יא, א)

'ותבער בם' בעצמם, מעל כנפי בגדיהם התחיל להדליק האש

כתב ה"מדרש שמואל" ע"ד פשט: "ולא היה האש הזה כאש ששרף את שני בני אהרן, כי שם האש ההיא נפלה מן השמים [כדכתיב (ויקרא י, ב)] "ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם" אבל כאן לא ירדה אש מן השמים, אלא 'ותבער בם' בעצמם, מעל כנפי בגדיהם התחיל להדליק האש, ועל כן קרא למקום הזה 'תבערה' (פסוק ג), על 'כי בערה בם', ומכנפי בגדם התחילה האש".

אולם ב"תורת כהנים" איתא: "ותבער בם אש ה' ירדה אש מן השמים, והיתה קופלת בהם מתחתיה עד שלא עמדו לא בין החיים למתים ולא בין המתים לחיים" וכו' ע"ש. [וכן מבואר ב'פרקי דרבי אליעזר' (פרק ג) שהובא בסמוך].

"וַיִּצְעַק הָעָם אֶל מֹשֶׁה וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה אֶל ה' וַתִּשְׁקַע הָאֵשׁ" (יא, ב)

ותשקע האש, נגד טבע האש כי טבעה הוא לעלות

פירש"י: ששקעה במקומה בארץ, שאילו חזרה לאחת הרוחות היתה מקפלת והולכת כל אותו הרוח". וה'ספורנו' ביאר: "ותשקע האש, נגד טבע האש כי טבעה הוא לעלות, למען יכירו שהיה פלא בלתי טבעי, ולא היתה אש טבעית שקרה אז באיזו סיבה טבעית".

נכנס משה בתוך האש, והיה מדרס עליה ומשקיע בה כצפין של צמר

ובילקוט שמעוני מובא בשם הספרי (בספרי לפנינו ליתא): "ותשקע האש, ר' יהודה אומר, אותה אש שקעה בארץ. אמר ר' אייבו, נכנס משה בתוך [האש], והיה מדרס עליה ומשקיע בה כצפין של צמר, שנאמר 'ותשקע האש'".

האש ששרפה לעדת קרח, היתה אותה האש אשר היתה טמונה בארץ, ויצאה ושרפה אותם

הגה"ק בעל השבט מוסר כתב בספרו 'חוט של חסד', "ולי נראה לפרש, שכיון שידע השי"ת שהיו עתידין עדת קרח שישרפו באש, לכן לא גזר שתחזור האש לעלות למעלה, אלא שתהיה טמונה שם לצאת כטבעה מלמטה למעלה לעת הצורך, ולא לחזור לעשות נס שתירד האש למטה נגד טבעה, ולכן גבי השרופים של עדת קרח אומר (להלן טו, לה) 'ואש יצאה מאת ה'", ולא אמר 'ותבער בם אש ה' כמו שאמר כאן, אלא שהאש ששרפה לעדת קרח, היתה אותה האש אשר היתה טמונה בארץ, ויצאה ושרפה אותם".

ואמנם כן מצינו בפרקי דר"א (פרק ג): 'ותשקע האש', רבי יהודה אומר אותה האש שירדה מן השמים שקעה בארץ ולא חזרה למקומה לשמים, אלא נכנסה לאהל מועד, וכל הקרבנות שהיו מקריבין ישראל במדבר [אותה האש] היתה יוצאת ואוכלת אותן" והיא האש שאכלה לעדת קרח, שנאמר 'ואש יצאה מאת ה'", ואין אדם נפטר מן העולם עד שתעבור עליו מאותה האש ששקעה בארץ" וכו'.

"וַיִּצְעַק הָעָם אֶל מֹשֶׁה וַיִּתְפַּלֵּל" (יא, ב)

במשה נאמר ויתפלל ובפנחס ויפלל

בפנחס נאמר ויפלל שהוא עצמו עשה עטרה וכתר לראש הקב"ה ולא על ידי מלאך ושליח, אבל במשה נאמר ויתפלל כי במשה היה מעלה יתירה שבחלק הנפש שלו היה מעורר יותר ממה שמעורר אחר בחלק יחידה וחיה, ועוד משה רבנו לא שונו זיו אפודי מאדם למלאך.

"וְהָאִסְפָּסָף אֲשֶׁר בְּקִרְבּוֹ הִתְאוּוּ תְאוֹהָ וַיֵּשְׁבוּ וַיִּבְכּוּ גַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ מִי יֹאכְלֵנוּ בֶּשֶׂר" (יא, ד)

לא אמרו כן בפירוש אלא רק בלבבם שאלו בשר

כתב בספר מעם לועז: ואומר עכשיו שאף על פי שהיה להם מן ובשר הרבה, כמו שנאמר ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד, (במדבר לב' א') ביקשו בשר, ורבים מהם לא בקשו אלא לנסות את ה' ולא אמרו כן בפירוש אלא רק בלבבם שאלו בשר וביזו את המן ואמרו נפשינו קצה בלחם הקלוקל, וזהו שאומר, וינסו אל בלבבם לשאול אוכל לנפשם, היינו לתאותם, כמו שנאמר כי תאוה נפשך לאכול בשר.

ואמרו במדרש רבי לוי אמר, למה הדבר דומה, לבן שהיה רוכב על כתף אביו והיה רואה דבר של חפץ ואמר לו קח לי והוא לוקח לו, פעם ראשונה, שניה ושלישית, רואה אדם אחר אומר לו ראית את אבי, אמר לו אביו, אתה רוכב על כתפי וכל מה שתבקש אני לוקח לך, ואתה אומר ראית את אבי, השליכו מכתפו ובא הכלב ונשכו, כך היו ישראל כשיצאו ממצרים הקיפן בענני כבוד, ביקשו לחם הוריד להם המן, שנאמר וימטר עליהם מן לאכול ודגן שמים נתן למו, ביקשו בשר הוריד להם שאלו, שנאמר שאל ויבא שאלו, הוא נותן להם כל צרכיהם והם אומרים היש ה' בקרבנו אם אין, אמר להם הקב"ה, כך הרהרתם, הרי הכלב נושך אתכם, ולכן ויבא עמלק.

"זָכְרָנוּ אֶת הַדָּגָה אֲשֶׁר נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חָנָם" (יא, ה)

הדגים היו אסורים לבני ישראל עד מתן תורה

וראה ב"פרדס יוסף" (נח), שמביא שהדגים היו אסורים לבני ישראל עד מתן תורה, דמה שהיה מותר לבני ישראל לאכול בשר היה בגלל שבזכותו של נח ניצלו הבעלי חיים מהמבול ולכן אחרי המבול התיר לו הקב"ה לאכול הבשר. אך הדגים שלא היו בגזירת המבול ולא ניצלו בזכות נח ולא הותרו דגים לנח, ורק בעת מתן תורה שכל העולם היה נהפך לתוהו ובוהו, ורק על ידי קבלת תורה ניצל, נותר אז האיסור של דגים, וזה הפירוש כאן: זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם בלא מצוות ונגד התורה שלא הותרו להם, ולכן אוכלים דגים בשבת ותורה ניתנה בשבת.

ובספר מאמר מרדכי כתוב שצדיקים מתגלגלים בדגים וכתוב דדגים הם רוחניים יותר לכן לא צריכים שחיטה, והביא בספרי קבלה דדגים מרמזים על ת"ח בחינת שבת.

זכרנו את הדגה, איתא במדרש מכאן שמדליקים נרות שבת. ותמוה הוא

ופירש בס' "ילקוט חמישאי" בשם הרב חיד"א דהנה מדוע התלונונו ישראל על הדגים. והרי ב"מן" - היה טעם דגים - אם רצו שהרי כל טעם שרצו - היו חושבים עליו וטועמים. אלא צריך לומר שרצו לראות ממש דגים - כי העין שביעה מראיה" [עיין יומא דף עד:]. והנה ידוע שהטעם שמדליקים נרות שבת כדי שיוכלו לראות את המאכלים ויהיה עונג שבת, א"כ "זכרנו את הדגה" שרצו לראות את הדגה דוקא - זה מלמד שמכאן מדליקין נרות שבת.

"אֵת הַקִּשְׁאִים וְאֵת הָאֲבֻטְחִים" (יא, ה)

כל עיקר כוונתם לא היתה אלא להטיל דופי במן ולהוציא עליו דבה

היו מבזים המזון הנכבד שהיה להם במן, וכדי להוציא עליו דבה היו מביאין ראיה מהפירות הפחותים שהיו להם חנם, וידוע כי היו בארץ מצרים פירות לרוב וכענין שכתוב (בראשית יג' י') כגן ה' כארץ מצרים, אבל לא הזכירו מהפירות החשובים כי מהחשובים לא היו נותנין להם, וכן מה שהזכיר הדגה, כי היו נותנין להם מהדגים הנבאשים שהיו להם ארבעה וחמשה ימים שנצודו, כי מהחשובים שהיו חיים שנצודו בו ביום לא היו נותנין להם, ועל כן לא אמר זכרנו את הדגים או שיאמר זכרנו את הדג כי בכל מקום שתמצא דגה הוא הדג הנבאש, ממה שכתוב (שמות ז' כ"ב) והדגה אשר ביאור מתה ויבאש היאור, גם תמצא ביונה הנביא (יונה ב' א') וימן ה' דג גדול, הזכירו תחילה בשם דג וכאשר בלעו והשלים מנויו ומת קראו דגה, הוא שכתוב ויתפלל יונה אל ה' אלהיו ממעי הדגה, ומזה אמר מבטן שאול שועתי שמעת קולי, כי היושב בבטן מת הוא כיושב בשאול, ומה שאמר אחר כך ויאמר ה' לדג ויקא, דג שני היה לפי שאין כבודו להיות בבטן המת, ולכך קבלו דג שני ובלעו ונצטוה להקיא אל היבשה. וכלל הדבר כי היו קצים במתנה החשובה וכל עיקר כוונתם לא היתה אלא להטיל דופי במן ולהוציא עליו דבה, ועל כן הזכיר בכל הפרשה העם שהוא לשון גנאי, והמקום הזה נקרא קברות התאוה, והוא תבערה שהזכיר, כי במקום ההוא בעצמו שהתאונו ובערה במ האש שם התאוה תאוה, ומזה נסמכה פרשה זו לפרשת ותדבר מרים שהוציאה דבה על משה, ונסמכה לפרשת מרים גם כן פרשת מרגלים שהיו מוציאי דבת הארץ.

יש קליפה הנקראת "חנם"

קליפה אחת נקראת חנם וזה הסוד אשר נאכל במצרים חנם.

מזון הנפש היא ברכת הנהנין

כתבו המקובלים דמזון הנפש היא ברכת הנהנין וזו היתה תרעומתן כי אפילו הגוף נהנה, כי כל מה שרוצים לטעום במן היו טועמים זולת האבטיחים והקישואים שהם מזיקים לגוף לא היו טועמים בו, אבל כל המינים היו טועמים אבל בזה לא נתחייבו בברכה של כל המינים בפרטות, וזה שאמר הפסוק (תהלים עח' יח) "וינסו אל בלבבם לשאול אוכל לנפשם" דייקא, וזה שאמרו ונפשינו יבשה אין כל, דאין כל לפנינו.

"זַעֲתָה נַפְשֵׁנוּ יְבֵשָׁה אֵין כָּל בְּלִתֵּי אֶל הַמֶּן עֵינֵינוּ" (יא, ו)

בשבת יש להדליק נרות כדי שיראו את האוכל ויהא להם עונג שבת

מקשים: והלא במן כל טעם שרוצים לטעום היו טועמים ולמה צריכים להצטער על הדגים? אלא אומר הרב חיד"א מכאן לומדים שצריך להדליק נר בליל שבת בסעודה, והביאור שאמנם טועמים טעם דג אבל לא רואים את הדג, ולכן אמרו "בלתי אל המן עינינו" - שרואים רק מן, ולראייה יש ערך וכמ"ש בגמ' (יומא דף ע"ד): סומא לא שבע במהרה שאינו רואה, ומכאן שמדליקים נר בשבת - שלא יאכל בחושך כי צריך לענג את השבת ואם יאכל בחושך זה עינוי כי לא רואה את מה שאוכל, ולכן בשבת יש להדליק נרות כדי שיראו את האוכל ויהא להם עונג שבת.

וזוהו ג"כ מה שכתוב (דברים ח' ב) "ויענך וירעיבך ויאכילך את המן", ולכאורה הרי במן יכולים לטעום כל טעם שרוצים? אלא נכון שטועמים אבל העין לא רואה - שראו בעיניהם רק צורת מן, ואם העין לא רואה זה לא מספק את האדם, לכן המן היה להם לעינוי.

נפשונו יבשה מפני שאין להם ברכות הנהנין

כתב הרב חיד"א ז"ל משם אביו ז"ל שהיו אומרים נפשונו יבשה מפני שאין להם ברכות הנהנין בלתי אל המן עינינו ואתי שפיר מה שרמזו המסרה ועתה ב' במסרה ועתה נפשונו יבשה ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך ודרשו רז"ל אל תקרי מה אלא מאה דהיינו מאה ברכות ואתי שפיר עם מה שרמזו הרב ז"ל ועתה נפשונו יבשה מברכת הנהנין ואינם יכולין להשלים מאה ברכות ודו"ק.

יצא מלאך להחריב העולם אמר בטל המן ובטלה תורה

והלא היו אוכלים המן בבקר, ואיזה טעם שרוצים טועמים בו מדוע אומרים יבשה אין לנו מה לאכול? אלא אמר להם עשו תשובה כדי שתכנסו לא"י. יצא מלאך להחריב העולם אמר בטל המן ובטלה תורה, שנאמר ויהי בהיות יהושע ביריחו וכו' (יהושע ה' ג') אמרו לו ומה יהושע וכי מנעלים אתה נועל ואין אתה נוהג אבל על ישראל שבטל המן ובטלה תורה, ולפיכך הייתי אומר אשרי אדם שמרבה את הישיבה ואת הטורח וממעט בסחורה והוגה בדברי תורה בכל יום תמיד.

"וְהַמֶּן בְּזַרְעֵ גֵד" (יא, ז)

היה בו זיו גן עדן

בשכר הפת שנתן אברהם אבינו למלאכי השרת נתן להם הקב"ה מן ארבעים שנה והיה בו זיו גן עדן.

"וְהָיָה טַעְמוֹ בְּטַעַם לֶשֶׁד הַשָּׁמֶן" (יא, ח)

כמו שהשד התינוק טועם בו כמה טעמים כך המן אפשר לטעום בו כמה טעמים

בגמרא (יומא עה.) מובאת מחלוקת בפירוש המילה "לשד השמן" הכתוב בפסוק. רבי אבהו אמר אל תקרי לשד אלא שד, מה שד זה מתהפך לכמה גוונים, אף המן מתהפך לכמה טעמים. וי"א שד ממש, מה שד זה כל זמן שהתינוק ממשמש בו וטועם בו כמה טעמים, אף המן כל זמן שישראל אוכלים אותו מוצאין בו כמה טעמים.

ויש להבין, כיון ששניהם מגיעים לאותה מסקנה, שהמן היה משתנה לכמה טעמים, מדוע יש אומרים שד ויש אומרים שד? בספר "בניהו" לבעל ה"בן איש חי" ביאר מחלוקתם בטוב טעם:

דהנה יש לשאול האם יכלו בני ישראל לטעום במן כמה טעמים מעורבים יחד, או שמא לא היתה באפשרותם לטעום רק טעם אחד בלבד.

בזה נחלקו שתי השיטות. השיטה האומרת שד ממש סוברת שיכלו לטעום במן כמה טעמים בבת אחת, כעין החלב שהתינוק יונק מאימו, שאם אכלה האם תבשיל שיש בו כמה טעמים כגון בשר, אורז, ירקות ויין מעורבים יחד, וזה התבשיל נעשה חלב בדדיה, התינוק יונק מכל התערובת ביחד, וכן היה ג"כ במן היו יכולים לטעום מכל התערובת יחד. אולם השיטה האומרת שד, סוברת שלא יכלו לטעום רק טעם אחד בלבד, בדומה לשד שאין יכול להתהפך רק לצורה אחת או לאיש או לאשה, ואם נתאוה אדם לתבשיל שיש בו תערובת מתהפך לעיקר שבהם. (להתעדן באהבתך)

"וְהָאִסְפָּסָף אֲשֶׁר בְּקִרְבוֹ הִתְאוּוּ תְאוּהוּ... וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה אֶת הָעַם בֹּכֶה לְמִשְׁפָּחָתוֹ אִישׁ לְפִתְחֵי אֹהֶלוֹ וַיַּחַר אַף ה' מְאֹד וּבְעֵינָי מִשָּׁה רַע" (יא, ד"י)

אותם שמתו בשלושת ימי אפילה נתגלגלו בחיה או בהמה טהורה ורצה משה לתקנם ע"י שעם ישראל יאכל בשר

כתב החתם סופר איתא בספרי המקובלים (ספר הגלגולים להארז"ל פרק ל"ו, ושער המצוות להארז"ל פ' עקב וכנפי יונה להרמ"ע ח"ג סי' נ"ד) שאותם אנשים שמתו בלתי מתוקנים, נותן הקב"ה נשמותיהן בחיה או בהמה טהורה, וע"י שאוכלין אותן ישראל בשחיטה כשירה ושאר מכשירי האכילה, מתקנים את הגלגולים שנתגלגלו באותה בהמה.

והנה בשלושת ימי אפילה מתו ארבעה חלקים מישראל, כדאיתא ברש"י פ' בשלח (יג, יח), ונתגלגלו נשמותיהן בתוך הבהמות והחיות, והנה משה רבנו לימד זכות על בני ישראל, שעם ישראל רוצה לאכול בשר, כדי לתקן את המתים ממשפחותיהם שמתו בשלושת ימי אפילה, אבל הקב"ה הבחין לבבות, ידע כוונתם האמיתית בזה שהם רוצין בשר רק לשם תאוה, וע"כ "ויחר אף ה' מאוד ובעיני משה רע". פי' על מה שהקב"ה חרה עליהם, כי משה היה מלמד זכות עליהם. ועל זה אמר לו הקב"ה, "עתה תראה" וגו', שע"י שאתן להם השליו, ויתפייסו בו, יתברר, שאין כוונתם כלל לתקן הגלגולים, שא"כ אכתי היו צריכים להתרעם, כי הגלגולים באים רק בבהמות ובחיות ולא בעופות, אע"כ שהם רוצים בשר רק בשביל תאוותיהם.

הטעם שאין אוכלים דגים עם בשר

ומענין לענין, יש לציין דבר פלא שכתב בשו"ת "שם משמעון" בהטעם שאין אוכלים דגים עם בשר, כי ידוע שצדיקים מתגלגלים בדגים (ולכן גם אין שחיטה בדגים דלא מגיע לצדיק צער השחיטה). ורשעים מתגלגלים בבשר, וע"כ אין ראוי לערבם ביחד, ובבחינת אין קוברין רשע אצל צדיק. (להתעדן באהבתך).

"וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל ה' לָמָּה הִרְעַתָּ לְעַבְדְּךָ וְלָמָּה לֹא מָצִיתִי חַן בְּעֵינֶיךָ לְשׁוֹם אֶת מִשָּׂא כָּל הָעַם הַזֶּה עִלָּי" (יא, א')

ששים רבוא ילדים כולם השליכו ליאור ועלו בזכות משה

ויאמר משה, אמר רבי לוי ששים רבוא ילדים כולם השליכו ליאור ועלו בזכות משה הוא שמששה אמר שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרבך כולן לרגלי עלו.

"הֲאֵנֶכִי הִרִיתִי אֶת כָּל הָעַם הַזֶּה אִם אֲנֹכִי יִלְדִיתִיהוּ בִּי תֹאמַר אֲלֵי שָׂאֵהוּ בְּחִיקְךָ כַּאֲשֶׁר יִשָּׂא הָאֲמֵן אֶת הַיֶּנֶק עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּיו" (יא, יב)

אזהרה לדיין שיסבול את הציבור, צבור ראשי תיבות צ'דיקים ב'נונים ור'שעים

תניא אמר רבי שלמאי, אזהרה לדיין שיסבול את הציבור, ועד כמה, אמר רב חנן ואיתימא רבי שבתאי, כאשר ישא האומן את היונק, מה תעשה אם אשר התינוק שהיא נושאת בזרועותיה מטנף עצמו ובגדיו ואת בגדי אמו, האם תשליך את הילד בכעס וברוגז על מעשהו המכוער, האם תגעל מן המראה והריח ותעזוב אותו לנפשו, אין ספק שלא כך תנהג האם, אדרבה, בסבלנות ובמתנות מתוך רוח ואהבה היא תסיר בגדיו הצואים מעליו תרחץ אותו למשעי, ותלביש אותו בגדים נקיים, ורק אז תתפנה לדאוג לנקיונה, היא גם תחזור לקחת את הילד על זרועותיה, ושוב כתמיד תרעיף עליו אהבה תחבקה ותנשק אותו והיחס ביניהם ימשיך להיות טוב ונעים כאילו לא קרה דבר, משל זה המשיל הנצי"ב מוולוז'ין זצ"ל והוא מפרש, זהו פישרה של הגדרת מידת הסבלנות הנדרשת מן העומדים בראש הציבור, כאשר ישא האומן את היונק, איש צבור המתמנה לתפקיד כל שהוא בהנהגת הציבור, חייב לדעת מראש כי ההטרדה על ידי אנשים שונים ומשונים עתידה להיות לחם חוקו, צבור הוא גוף מורכב מגוונים שונים צבור ראשי תיבות צדיקים בנונים ורשעים, והקשר עמהם עלול להביא את איש הציבור בגללן, לכעס צער וכדומה.

לפיכך דורשת התורה מן הפרנס להתייחס אל הבאים אליו באותו יחס שבין אם לבנה, גם אם התנהגות הצבור לא תהיה כשורה, אל לו למנהיג להשליכם מעל פניו אלא אדרבה, יקרבם, ישמע דבריהם ויפייסם בדברים רכים מתוך נחת ואהבה.

וכך מסופר על הנצי"ב, מוקיר היה ומחבב את כל אדם באשר הוא אדם, מקבל כל אדם בנפש יפה ורוח טובה בכל קניניו הרוחניים התנוססו חן ויופי, טוב לב ועין יפה שש ושמה לעשות דבר טוב לכלל ולפרט.

"כִּי תֹאמַר אֲלֵי שָׂאֵהוּ בְּחִיקְךָ כַּאֲשֶׁר יִשָּׂא הָאֱמֹן אֶת הַיֶּנֶק" (יא, יב)

המנהיג צריך לדאוג לרוחניות וגשמיות

לכל גיל של הילד, יש את האדם המתאים לטפל בו. תינוק קטן צריך מינקת שתתן לו לאכול. ילד יותר גדול צריך אומן - מחנך, שיחנכו וילמדו את הנצרך לו. הבעיה מתחילה כאשר עושים 'כלאים' ו"האומן" צריך לשאת "את היונק" שכן אומן אין תפקידו לשאת יונק, מינקת היא זו הנושאת יונק!

טען איפוא משה רבנו: רכוננו של עולם, בעם ישראל ישנם אנשים עשירים שתפקידם לדאוג שלעניים יהיה מה לאכול, ובמקביל ישנם תלמידי חכמים שתפקידם לדאוג שעם ישראל ילמד תורה. אני (משה רבנו) ה"אומן", תפקידי ללמד את ישראל תורה ובפועל מבקשים ממני לשאת "היונק", להיות כמינקת ולדאוג להביא להם בשר, לספק את צרכיהם הגשמיים! אכן, כך צריך להראות מנהיג בישראל, הוא אינו דואג רק למדרגתם הרוחנית של צאן מרעיתו, אלא תמיד יתענין גם במצבם הגשמי, תוך ירידה עד לפרטי פרטים. ואם יש צורך - ידאג שיקבלו את הסיוע הנדרש להם!

"וְאַצְלָתִי מִן הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלֶיךָ וְשִׁמְתִי עֲלֵיהֶם וְנִשְׂאוּ אִתְּךָ בְּמִשְׁאֵה הָעֵם וְלֹא תִשָּׂא אֶתָּה לְבִדְדְךָ" (יא, יז)

משה לא חסר כלום משל לנר שמדליקין ממנו כמה נרות והוא לא יחסר

וּיאצֵל מִן הָרוּחַ וגו' ונתן על ע' זקנים ויתנבאו ולא יספו: רש"י פירש רק אותו יום נתנבאו: וישארו ב' אנשים במחנה וגו' ותנח עליהם הרוח ויתנבאו במחנה: ותנח עליהם מה' לא ממשה: מתנבאים: ראשי תיבות משה תנוח נפשו בגן אלהים יהושע מכניס: וירץ הנער זה גרשום ויגד למשה, אלדד ומידד אחי משה היו, כשנתנה תורה נאסרו על עריות פרשו כולם וגם עמרם פרש מיוכבד, ונשא אשה אחרת והוליד ממנה אלדד ומידד: אלדד אל דוד, מידד מי דוד, כלומר חלוף דוד. ומצאתי קונטרס מר' עמרם ומר הלל שהיה מארץ ישראל אני הלל ראיתי קבר אלדד ומידד כתוב עליו אחי אהרן מן האב ולא האם: זקנים נפסקה מהם נבואתם שהיתה של משה: אלו היתה משל הקדוש ברוך הוא לא היתה נפסקת מתנבאים והולכים: ויען יהושע וגו' כלאם: הוא חשב ע' בלבד אמר ה' יהיו נביאים, אם כן נביאי שקר הם לזה אמר כלאם: ויאמר משה מי יתן וגו' ה' נביאים שמא נביאי אמת הם: כי הע' שאמר ה' היו מן הרוח שעלי: שמא אלו מרוח ה' מתנבאים.

"לֹא יוֹם אֶחָד תֵּאָכְלוּן וְלֹא יוֹמִים וְלֹא חֲמִשָּׁה יָמִים וְלֹא עֶשְׂרֵה יָמִים וְלֹא עֶשְׂרִים יוֹם" (יא, יט)

בפסוק זה יש רמז וסימן לימים שיש להמנע בהם מאכילת בשר

הפסוק מתחיל "לא יום אחד" ומסיים "ולא עשרים יום" סך הכל הם עשרים ואחד יום, והם מכוונים כנגד עשרים ואחד יום שבין י"ז בתמוז לתשעה באב, אשר מובא בשולחן ערוך (סימן תקנ"א סעיף ט') שיש שמונעים בשלושת שבועות אלו מאכילת בשר ושתיית יין.

"ולא יומים ולא חמשה ימים" - יומים היינו: יום שני, וחמשה ימים היינו: יום חמישי, שראוי שלא לאכול בהם בשר. (עין שולחן ערוך אורח חיים סימן קל"ד בהגהות הרמ"א ובאר היטב ס"ק ג' ובים של שלמה חולין פרק חמישי דין י"א).

"ולא עשר ימים" - היינו בעשרה באב דקודם חצות נמנעים מלאכול בשר (כמבואר בשולחן ערוך סימן תקנ"ח).

"כִּי בְּכִיתֶם בְּאֲזְנֵי ה' לֵאמֹר מִי יֵאָכְלֵנוּ בְּשָׂר... יַעַן כִּי מָאֲסַתֶּם אֶת ה' אֲשֶׁר בְּקִרְבְּכֶם" (יא, יח-כ)

שורש התשוקה לתאות האכילה, הוא פועל יוצא של מאסתם את ה' אשר בקרבכם, ומעשה פלא שכתב הגאון חיד"א כתב רבנו החיד"א בספרו שמחת הרגל, אני שמעתי מפי מגידי אמת, שבזמן שהרב הגאון קדוש יאמר לו, מלומד בנסים רבי יוסף קובו, כשבתו על כסא מלכותו בסלוניקי, איש אחד צנוע אמרו שהיה לו מגיד ומגלה לו רזין, והלכו אצלו מגדולי ישראל רבני העיר המה ראו כן תמהו, שהיה אומר סודות ונסתרות, הן קודם לא הוה בר הכי כלל, והגיע השמועה להרב הנ"ל מפום רבנן וכה ענם, צאו וראו כיצד איש זה מתנהג באכילה ושתייה, והשיבוהו, ידענו שהוא אוכל הרבה יותר משאר בני אדם, השיב הרב אם כן אין צריך בדיקה וחיפוש, פומיה מחכים עליה כי הוא מהסטרטא אחרא, שהקדושה אינה

שורה באדם שאוכל הרבה, וגזר ששום אחד לא ילך אצלו, וכך הוה, שפרשו ממנו, ולבסוף נתגלה קלונו שהיה מהסט"א.

הזהיר רבנו החזון איש, להזהר מאד מאכילת תענוג, ואם בטומאת הגוף יש, ראשון לטומאה ויש אב הטומאה ויש אבי אבות הטומאה בטומאת הנפש של מילוי בתאוה באכילת תענוג מתאחד ראשון לטומאה ואב הטומאה ואבי אבות הטומאה, דבר זה הוא מן השפלים ביותר שמעכבים הלימוד.

"וַיִּשְׂאָרוּ שְׁנֵי אַנְשִׁים בְּמַחְנֶה שֵׁם הָאֶחָד אֶלְדָּד וְשֵׁם הַשֵּׁנִי מִידָד" (יא, כו)

אלדד ומידד היו אחים מן האם של משה

אלדד ומידד היו אחים מן האם של משה כי כשגירש עמרם את יוכבד הלכה ונשאת לאליצפן בן פרנץ וילדה את אלדד ומידד ואחר כך נשאה עמרם וילדה את משה עיין תרגום יונתן, ואם זה הוא אליצפן הנזכר בפ' מסעי למטה זבולון שהיה מבאי הארץ צריך לומר שגירשה אליצפן אחר כך ומה שנכנס לארץ היינו לפי שהיה יותר מכן ששים בשעת הגזירה במדבר הזה יתמו, אי נמי אליצפן אחר היה אבל אליצפן הראשון מת ונתאלמנה יוכבד ונשאה עמרם.

"שם האחד אלדד ושם השני מידד" (יא, כו)

קמיע מה"ישמח משה" שכתוב בו אלדד ומידד והוא מסוגל להרבות החלב לאשה מינקת וכן לשפע פרנסה ומזונות מן הראוי להביא כאן סיפור המובא בספר אוצר הסיפורים וזה לשונו: הגאון הקדוש בעל קול אריה ז"ל נסע פעם בצוותא עם הרב הקדוש מצאנו זצ"ל ובאו לבית מזיגה אחת בכפר, וישבו שם להנפש מעט, ואמר הרב הקדוש מצאנו לבעל הקול אריה, הנני מרגיש פה איזה קדושה, והלך הקול אריה והתחיל ליכנס בשיחה עם בעל המזיגה, ומצאו איש פשוט מאד, וברוב דברים לא מצא מקום לתלות בו הרגשת הר"ק מצאנו, ושאל מבעל המזיגה האם לא היה פה במשך הימים שהוא דר כאן איזה רב גדול או רבי, והשיב שהוא היה פעם אחת אצל מרן הישמח משה מאיהל בימי אברכותו, שלא היה לאשתו חלב להניק את בניה, ונתן לו הישמח משה קמיעא, ובכן נתברכה בחלב מרובה, ושאל אותו אם נמצא תחת ידו עוד הקמיעא הלזה, וחיפשו בחיפוש אחר חיפוש עד שמצאה, ומסרה בשמחה לרבו הקדוש מצאנו והוא לקחה ופתחה, ולא היה כתוב בה רק ב' תיבות אלדד ומידד, ואמר הרב הקדוש מצאנו שיש בה חכמה נפלאה, וצוח על זה הקול אריה ואמר הן אל דד ומי דד, וראה לרב ארנרייך בספר טיול בפרדס שכתב דתיבות אלדד ומידד מרמזים על שפע פרנסה ומזונות.

אלדד ומידד מתנבאים במחנה, ומה נבואה נתנבאו, אמרו משה מת ויהושע מכניס את ישראל לארץ, רב נחמן אמר על עסקי גוג ומגוג היו מתנבאין, להבין מה זו שייכות לכאן

כתב בספר שם משמואל להאדמו"ר מסוכטשוב, אלדד ומידד מתנבאים במחנה, בש"ס (סנהדרין יז) ומה נבואה נתנבאו, אמרו משה מת ויהושע מכניס את ישראל לארץ, רב נחמן אמר על עסקי גוג ומגוג היו מתנבאין, להבין מה זו שייכות לכאן, הענין מבואר בגמרא יומא (ה, א) שלעתיד יכניס משה רבנו ע"ה את ישראל לארץ, וצריך להבין דטעמו של הזוה"ק דמעלת משה היא גבוהה מאד מא"י וע"כ לא נכנס, ומה נשתנה לעתיד.

ויש לומר דהנה משה רבנו ע"ה שנזדכך גופו כל כך עד שהיה גופו יותר קדוש משרפים ואופנים, כמבואר במדרש, ושעל כן המן שהיה בזכות משה היה לחם רוחני והיו טועמים בו כל הטעמים והיה נותן חיות אך אינו משביע, וזה שהתאוו למאכל גם שיהיה בו גם להשביע רעבונם, והנה באם עמדו ישראל בנסיון והיה נכנע כל הסט"א על ידי הליכתם במדבר אז היה גם גופם מזוכך מאד כמו שראוי לאוכלי המן שהוא מאכל מזוכך, לחם שמלאכי השרת אוכלין, והיו באים לתיקון הגמור כמו אדם הראשון קודם החטא, ואדם הראשון קודם החטא היה משכנו בגן עדן, ששם משכן הנשמות עתה, ואף שאין הנשמה נהנית מכל עניני חמריות, שבהכרח שהגן עדן נתעלה מכל חמריות והכל שמה ברוחניות, וממילא אדם הראשון קודם החטא שהיה משכנו שמה, ע"כ לומר שלא היה גופו בחמריות כמו עתה שנתלבש בגוף גם כתנות עור, ומקודם היה גופו כולו ספירי כתנות אור כמו שאמרו המפרשים ז"ל וברעיא מהמנא, אדם קדמא לא הוה ליה מהאי עלמא כלום ונתבררו הדברים היטב בליקוטי תורה, וממוצא הדברים נשמע שבאם לא היו ישראל מקלקלים מעשיהם במדבר והיו באים לתיקון הגמור כמו אדם הראשון קודם החטא היה גופם נמי נעשה ספירי, ובהכרח שגם ארץ ישראל היתה מתעלה אז והיתה יוצאת מכלל ארץ חמרית לרוחנית כמו הגן עדן, ואז היתה ארץ ישראל ראויה גם למשה גם למשה וכו' שיהיה לעתיד אחר התיקון הגמור שאז אחר ההזדככות תהיה ראויה גם למשה, אבל אחר שהתאוו למאכל גם ולא נזדכך גופם ונשארו בכתנות עור, וכ"כ ארץ ישראל צריכה להיות בגשמיות כדי שתהיה נאותה למושב בני ישראל שוב הוא גרעון למשה ליכנס שמה, וזה שהתנבאו עתה דוקא משה מת, לעורר לבב בני ישראל בתשובה בהודיעם מה אבדו.

אלדד ומידד באו בגלגול תרי אלמי בימי רבי, והרמו כלם כאלם

הרמ"ע מפאנו משם מהר"י סרוק ז"ל כתב דבאו בגלגול תרי אלמי בימי רבי בחגיגה, ורבי בעא רחמי עלייהו, ויש לרמוז כי שתי אותיות ראשונות אלדד ומידד הוא אלמי, ה' את רוחו ר"ת גימטריא רבי עם הכולל, ואפשר נתקיימה בצד מה קללת יהושע אדוני משה כלם, אותיות כאלם.

אלדד ומידד היו אחי אהרן מן האב ולא מן האם

כתב הרב מוהר"ר יצחק קארו ז"ל בס' תולדות יצחק על אלדד ומידד מי הם וכתב קבלה ביד הנביאים הראשונים כי אלדד ומידד היו אחי משה מן האב ואמרו כשעלה ר' הלל שהיה מא"י כתב לרב עמרם שראה קברם שכתוב עליהם אלדד ומידד היו אחי אהרן מן האב ולא מן האם עכ"ל.

"אֶלְדָּד וּמִידָד מִתְנַבְּאִים בְּמַחְנֵה" (יא, כז)

ר"ת של מתנבאים הוא: מ'שה ת'נוח נ'פשו ב'גן א'לוהים י'הושע מ'כניס

מובא במדרש וברש"י, מה היו מתנבאים, "משה מת ויהושע מכניס", ועיין בבעל הטורים שכתב בדרך רמז נפלא. ר"ת של מתנבאים הוא: משה תנוח נפשו בגן אלוהים יהושע מכניס. עוד שם, מתנבאים, אם תחלק את המילה היינו מת - נביאם, שמשה נביאם מת - זה שהיו מתנבאים.

ו**כתב בס'** חנוכת התורה, על ענין זה בדרך רמז. דהנה בפסוק כתוב על משה "כי מן המים משיתיהו", והפסוק זה רומז על משה רבנו שימות, ויהושע מכניס את ישראל.

והיינו "מן המים", אם היה כתוב במקום "מן המים" רק ממים משיתיהו, היה יוצא שבמילה "ממים" זה ר"ת: משה מת יהושע מכניס. אבל עכשיו נאמר בפסוק "מן המים". יוצא שהאותיות נ' סופית ואות ה' מפסיקים. וזה רמז למה שהיו אלדד ומידד מתנבאים "במחנה" - שאם תקח את המילה "במחנה" ותחלק אותה לשנים יצא במחנה. שהיו אלדד ומידד, מוחים ומוחקים את האותיות נ' וה' מהמילים "מן המים". נשאר "ממים" כדי שיהיו הר"ת של "ממים" משה מת יהושע מכניס.

"וַיִּרְץ הַנֶּעֱר וַיִּגַּד לְמֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֶלְדָּד וּמִידָד מִתְנַבְּאִים בְּמַחְנֵה" (יא, כז)

אלדד ומידד אמרו מה אנו ומה חיינו שאנחנו נהיה נביאים, והמה היו בתוך הכתובים של ע"ב זקנים ולא הלכו

שאלו רז"ל מה היו מתנבאים. יש אומרים על גוג ומגוג כמ"ש תרגום יונתן (ע"ש), ויש אומרים סימן מתנבאים"ם נוט' משה תנוח נפשו בעדן אלהים יהושע מכניסם. והקשו רז"ל למה היו מתנבאים במחנה. מפני שהם ברחו מן השררה הקב"ה הגדיל מעלתם. כיון שאמר לו הקב"ה למשה אספה לי שבעים איש מוקני ישראל, הם ברחו ונתחבאו כמו שברח שאול ונחבא אל הכלים, וכמו שנחבאה אסתר יום שנקבצו הבתולות. והם היו שפלים וענוים והגונים כמ"ש וישארו שני אנשי"ם במחנה. כל אנשים שבמקרא הם חשובים. ומשה אמר כיצד אנכי עושה שלא תהיה קנאה ביניהם, הם י"ב שבטים ואם אנכי לוקח מכל שבט ושבט ששה זקנים, נשארים יתרים שנים. מה עשה. לקח ע"ב פתקים וכתב על שבעים מהן זקן, ושנים הניח חלק בלא כתיבה ונתן לקלפי, ואמר טלו לכם כל אחד ואחד פתקא. מי שעלה בידו זקן אמר לו נתקדשת, הקב"ה חפץ בך, ומי שעלה בידו נייר חלק, אמר לו השי"ת אינו חפץ בך, כמו שפי' רש"י ז"ל. ואלדד ומידד אמרו מה אנו ומה חיינו שאנחנו נהיה נביאים, והמה היו בתוך הכתובים של ע"ב זקנים ולא הלכו, כמו הר סיני שאמר יש לו להקב"ה הרבה הרים גבוהים ואיני הגון שישירה שכונתו עלי, מיד וירד ה' על הר סיני, אין לך מעלה ומדרגה גדולה יותר ממדת ענוה, וז"ש והמה בכתובים, אבל לא הלכו והיו מתנבאים במחנה. מיד הלך גרשום ואמר למשה שנא' וירץ הנער דהיינו גרשום. ויען יהושע בן נון משרת משה מבחוריו ויאמר אדני משה כלם וחסרו שנותיו עשר שנים שאמר עשר תיבות אלו והורה הוראה לפני רבו. בפסוק זה יש עשר תיבות חוץ ממלת יהושע, שמשה היו ימיו ק"ך שנים, ויהושע היה ימיו ק"י שנים, ואם לא היה אומר זה הענין היו ימיו כמשה.

"אֶדְנִי מֹשֶׁה כָּלָאָם" (יא, כח)

כלא"ם אותיות מלא"ך

כלא"ם אותיות מלא"ך, יבוא המלאך ויכלה אותם שהתנבאו מבלי רשותך. יש אומרים שיהושע אמר אפילו שהם אחיך מאמך ולא מאביך, כדעת מי שאמר שילדה אותם יוכבד מן אליצפן בן פרנך אחרי שגרש אותה עמרם, ולקח אותה

"וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנִיו מְאֹד מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה" (יב, ג)

מדוע משה רבנו נשתבח בענוה, ושלמה המלך בחכמה

ר' ישראל מרוזין שאל פעם את ה"אוהב ישראל" מאפטא: אצל משה נאמר "ענו מאוד מכל האדם", ואילו אצל שלמה נאמר "ויחכם מכל האדם" ושנינו: "כל גאה שוטה וכל שוטה גאה", יוצא, שהענו הוא גם חכם, והחכם הוא גם ענו, ומה טעם איפוא, נשתבח משה בענוה ושלמה בחכמה.

השיבו ה"אוהב ישראל": שנינו: "רב שמחל על כבודו, כבודו מחול", לכך היה משה יכול להשתבח בענוה, ואילו "מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול", לכן לא היה מקום לשבח את שלמה אלא - בחכמה. (מעיונות הנצח).

ענו צריך להיות ענו, אפילו כלפי הפחות שבפחותים

הרב חיד"א נודמן פעם לליוורנו שבאיטליה, בימים הנוראים, ובימי הסליחות ישב על ידו בבית הכנסת איש אחד שהיה מתפלל בתחנונים ובדמעות שלישי, והחיד"א התפעל מאוד מתפילתו, וכששאלו אותו הגבאים ביום כיפור: איפה רוצה כבוד הרב לשבת, ענה מיד, ליד אותו האיש.

והנה גם ביום כיפור התפלל כל התפילה בהכנעה יתירה ובדמעות, ובמיוחד בכה כשאמר: עפר אני... לפניך וכו', והנה כשהגיעה שעת קריאת התורה, והגבאי בא והזמין אותו לעלייה שלפי דעתו לא היתה לפי כבודו, התרגו עליו וכינה אותו בכל מיני כינויים של גנאי, שהעזי להזמין אותו לעלייה זו ולא נתן לו עלייה יותר מכובדת.

אח"כ שאל אותו החיד"א: הלא לפני כמה רגעים אמרת בדמעות "עפר אני בחיי" וכו', ואיך כעת התרגזת על הגבאי וביזית אותו על שנתן לך עלייה לתורה, שכאלו לא לפי כבודך, אז ענה לו האיש: וכי לפני מי אמרתי "עפר אני בחיי", לפני הקב"ה, בודאי ובודאי שאני לפניו "עפר ואפר", אבל לגבי הגבאי העם הארץ הזה שהעליב אותי, אני חייב להגיב. אז אמר לו החיד"א: עכשיו אני מבין, למה כתוב במשה "והאיש משה ענו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה", ענו צריך להיות ענו, אפילו כלפי הפחות שבפחותים.

בשעת הנבואה משתנים להיות איש אחר דוגמת המלאכים

ובפסוק ד' ד"ה פתאום, פרש"י ז"ל, נגלה עליהם פתאום והם טמאים בדרך ארץ והיו צועקים מים מים, להודיע שיפה עשה משה שפירש מן האשה, והנה חילוק זה בין משה רבנו לשאר הנביאים מספיק הוא לבטל טענתם ולהודיעם שיפה עשה, ואם כן למה חילק הקב"ה בנבואה עצמה בין נבואת משה רבנו ע"ה לנבואת שאר הנביאים, הנה כל הנביאים אף שכדי להיות ראויים לנבואה הוצרכו לזכך נפשם ומידותיהם ביותר, כאשר ביאר הרמב"ם ז"ל ואין נבואה חלה אלא על חכם גדול בחכמה גבור במידותיו ולא יהיה יצרו מתגבר עליו בדבר בעולם אלא הוא מתגבר בדעתו על יצרו תמיד והוא בעל דעה רחבה נכונה עד מאד, והוא מתקדש והולך ופורש מדרכי כלל העם, שלא תהיה לו מחשבה כלל באחד מהדברים בטלים ולא מהבלי הזמן ותחבולותיו, ובשמונה פרקים להרמב"ם פרק ו', אף על פי כן נשארים הם קודם הנבואה ואחריה בגדרי העולם הזה וחיי הגוף כשאר העם, אלא שבאופן נעלה ומקודש, ובשעת הנבואה משתנים להיות איש אחר דוגמת המלאכים, ואף באופן זה עדיין מעכב חומרם ואינם יכולים לראות את הנבואה באספקלריה המאירה ובאופן טבעי, אלא בחלום ובחידות, כמבואר בדברי הרמב"ם ז"ל.

וזה שהיו טועים אהרן ומרים במרע"ה, שמלבד זה שאצל מרע"ה היתה נבואה בקביעות והיה צריך להיות תמיד מוכן היו טועים בו שגם נשאר בגדרי הגוף כשאר העם, והוכיחם הקב"ה שאין הדבר כן.

ובעליות אליהו מביא דיברי הרד"ל בשם הגר"ח מוואלוז'ין ז"ל שהיה אומר, כי אחיו הצדיק מהר"ז נ"ע פשט מעליו עניי עולם הזה לגמרי עד שנעשה כמלאך ד' רק מלובש בדמות אדם, אבל רבנו הגר"א ז"ל אף שהיה התנהגותו כבני אדם בכל זאת זיכך כוחותיו עד ששבו ככוחות מלאכי ה', ולזה היה כוונת הבריאה בעולם הזה, להיות נוהג כבני אדם ולזכך החומר כמלאכי השרת.

"לֹא כֵן עֲבָדֵי מֹשֶׁה בְּכָל בֵּיתֵי נְאֻמָּן הוּא" (יב, ז)

פתח רבי עקיבא איגר לפניו מסכת קידושין והראה לו בריש המסכתא כתוב האשה קונה עצמה בגט ובמיתת הבעל כתב הגר"ח קניבסקי שליט"א בספרו אורחות יושר, השגחה, עיין בספר אגרות סופרים כאשר בא רבי עקיבא איגר לוורשא ופגש את המרא דאתרא הגאון בעל החמדת שלמה, ובאה לפניו אשה בוכיה שבעלה נשתמד ואינו רוצה לתת לה גט ובקש המרא דאתרא את עזרתו של רבי עקיבא איגר אמר לו רבי עקיבא איגר אם אפשר להשתדל אצל החברים של

הבעל שזיפיע אישית בפניהם, הגיע הבעל, אמר לו רבי עקיבא איגר למה אינך פוטר את אשתך בגט אתה הלכת בדרך שבחרת למה לא תשחרר אותה הלא שמעתי עליך שבילדותך למדת גמרא בבית המדרש והוא השיב בלעג שאינו רוצה לגרש אותה פתח רבי עקיבא איגר לפניו מסכת קידושין והראה לו בריש המסכתא כתוב האשה קונה עצמה בגט ובמיתת הבעל, והמשומד שחק ולעג לדברי הגאון רבי עקיבא איגר, ויצא מבית הרב והנה בהליכתו מן הבית התחיל לירד מן המדרגות למטה, פתאום הרגיש כי עיניו כהות ונחשכו לו ואחזו השבץ ונפל מהמדרגות ונהרג במקום, והיה לנס.

וזכנו כן סיפר לנו האדמו"ר צ"ס"ע ר' מאיר אבוחצירא שכאשר היה דיין במרוקו באה איזה אשה בוכה ובוכה שצריכה לקבל גט ובעלה לא מסכים ור' מאיר ראה שהוא חייב לגרש ואמר לו האשה קונה את עצמה בגט ובמיתת הבעל תבחר לך איזה אתה רוצה והוא לא רצה לגרש ובתוך יום יומיים נפטר אותו אדם.

"וְהָאִישׁ מִשָּׁה עָנִיו מְאֹד" (יב, ג)

אם תקבץ כל הענוה של כל יושבי העולם הזה, מכל האדם אשר על פני האדמה, עדיין לא תגיע לשיעור ענוותנותו של משה רבנו

העיד הגאון רבי זליג בנגיס ראב"ד ירושלים, בשבתי בבית המדרש פה עיר ממל הקשו לי מה שאמרו במשנה: מאד מאד הוי שפל רוח, ומדוע גבי משה לא כתוב רק פעם אחת והאיש משה ענו מאד, ולא נאמר מאד מאד, וכך השיב, את מאמר המשנה יפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה, פירש רבנו חיים מוולאז'ין, שאם יתקבצו כל תענוגי העולם הזה יחד עדיין לא ישתוו לקורת רוח של שעה אחת בעולם הבא, על פי זה אפשר לפרש את עדותה של התורה במשה והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה, דהיינו אם תקבץ כל הענוה של כל יושבי העולם הזה, מכל האדם אשר על פני האדמה, עדיין לא תגיע לשיעור ענוותנותו של משה רבנו.

צריך להיות עניו אפילו כלפי הפחות שבפחותים

פעם פגע אחד מיהודי פוזנא בכבודו של אחד מדייני העיר, מבית דינו של רבי עקיבא איגר, הצטער הדיין והתאונן על כך לפני רבי עקיבא איגר, ניסה הרב להרגיעו באמרו, וכי מה בכך אם העליבו אותך, הרי מה אנו ומה כבודנו, נענה אותו רב וטען: אמנם כן, אבל הביטו וראו מיהו האיש אשר פגע והעליב אותי, הרי עם הארץ וגס רוח הוא, השיב רבי עקיבא איגר: עתה מובן לי מאמר הכתוב והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה כי העניו צריך להיות עניו אפילו כלפי הפחות שבפחותים. סיפר הסבא מנובהרדוק, על גודל מידת הענוה שהיה רבי עקיבא איגר מצוין בה, כשביקש רבי יצחק מרגליות, חותנו של רבי עקיבא איגר, לתהות על קנקנו של התלמיד חכם הצעיר, בטרם ייעדו לבתו, הגיע לעיר ברסלוי בלויית שני תלמידי חכמים, כדי לעמוד על טיבו,

ברם, במקום גדולתו שם ענוותנותו, התחילו שני התלמידי חכמים ההם להשתעשע עם רעק"א בפלפולא דאורייתא והנה רבי עקיבא איגר שותק עושה פנים כאילו לא ידע מאי קאמרי רבנו ולא ענה אותם כלל, כמעט שעלה בדעת הגביר רבי יצחק מרגליות לשוב לביתו בלי לקשור קשר תנאים עם החתן המדובר,

דודו ורבו של רבי עקיבא איגר, רבי וולף איגר מיהר לקרוא את הבחור לשאלו ולפרש התנהגותו המוזרה, ומדוע אינו עונה להם בדברי תורה, השיב רבי עקיבא איגר בענוות חן, אילו הייתי רוצה לענות אותם הייתי מוכרח להראות ולהוכיח בעליל האידך נשכחת מן האחד שקושייתו היא קושיית תוספות מפורשת, ואילו השני שכח דין מפורש, וכן הלאה, ולא רציתי לעמוד נגדם בנצחון בלימוד להגדיל כבודי ולהשפיל אותם, בהיותם תלמידי חכמים מפורסמים בעיר ליסא, חשבתי בלבי, מוטב יהא השידוך בטל, ובלבד שלא אבייש אותם.

השיבו רבי וולף, אמנם צדקו דבריך בזה, אך לא כבוד יהיה אם ישוב הגביר המפורסם לביתו מבלי לקשור את קשר השידוכין, לכן מן הראוי שתציע לפניהם מחידושים שחדשת בענינים אחרים, וכך הוה. עוד סיפר, כשביקר רבי עקיבא איגר אצל חותנו, היה ההמון משתוקק לעמוד על טיבו ולהוכיח על מעלותיו הגדולות, אולם הוא רוח אחרת היתה עמו, וכשדברו אליו לומדי העיר בשעשועי דאורייתא עשה עצמו כזר ומנוכר בענינים המדוברים, עד שאותו רושם גדול שעשה זה עתה בעיני חכמי העיר, הוסר לגמרי, הגיעו הדברים לידי כך שגם בלב החותן עצמו החל מקנן החשש שמא לא טוב עשה כשהחליט לקחתו לבתו,

רק כעבור ימים אחדים חל שוב שינוי בהנהגתו של רבי עקיבא איגר שוב החל הוא מפלפל בכל תוקפו עם גאוני ולומדי ליסא שהשתעשעו עמו באהבים וטיילו עמו ארוכות בעמקות וחרifות, אז נתגלה פשר התנהגותו, באותם הימים שהה בעיר עוד בחור שנועד לגדולות, וחשש רבי עקיבא בגודל צדקתו פן יועם זהרו של אותו חתן אם יראה הוא את כוחו בתורה,

על כן כל עוד שהה אותו חתן בעיר, מיעט רבי עקיבא איגר מעצמו ולא שוחח בדברי תורה עם חכמי העיר, רק כעבור שבוע ימים, לאחר שנסע אותו חתן מן העיר, שב רבי עקיבא איגר לאיתנו וגילה את כוחו בתורה. פעם נודמן רבי עקיבא איגר לשובות בעיר אחת עם הגאון בעל חוות דעת מליסא, השניים התפללו יחד בבית הכנסת, ובקריאת התורה נתכבד רעק"א לעלות שלישי עליה היותר מכובדת, מיד נשתנה צורתו וכמעט ונתעלף, קמה מהומה, ולא ידעו הנאספים, פשר הדבר, על מה ולמה חש ברע רק בעל חוות דעת בדעתו הרחבה, ידע והבין מה זה ועל מה זה הוא ירד לסוף דעתו של רבנו, שהתעלף מחמת הפגיעה הנוראה בכבוד התורה על שאותו קראו לשלישי ואילו על רבה של ליסא דילגו כביכול הוא גם שיער בנפשו, ששום דבר לא ישיב את רוחו של רעק"א לאיתנה, אלא אם יפייסו את דעתו על הפגיעה בכבוד התורה שנעשתה,

רץ הגאון בעל חוות דעת עצמו אל רבי עקיבא איגר ולחש באזנו יידע מור שהסיבה שכבדוהו בעליה היא משום שקהילתו פוזנא גדולה היא מקהילתי ליסא, ובדין הוא שיטול חלק בראש, בגין כבוד עירו, כשמוע רעק"א את דברי עמיתו, נתיישרה דעתו ושובה אליו רוחו, אז אור כוח ועוז ונגש לברך ברכת התורה, עובדה זו סיפרו פעם לפני מרן בעל חזון איש ושאלוהו, האם נכון הדבר שהסיבה שרבי עקיבא איגר התעלף היא אמנם משום שכיבדו אותו ולא את עמיתו הגאון מליסא, אינני מכיר את המעשה ההוא, השיב החזון איש, אבל כפי ידיעת התורה של רבי עקיבא איגר, יתכן גם יתכן, והרי משנה מפורשת היא על הלומד לשמה ומלבשתו ענוה ויראה. (מוסר חכמים).
"בְּכֹל בֵּיתִי נֶאֱמַר הוּא" (יב, ז)

מדוע נכפלו אותיות מנצפ"ך

מעשה היה ביום סגרירי, ולא נכנסו חכמים לבית הועד, והיו שם תינוקות ואמרו בא ונעשה בית הועד, אמרו מה טעם כתוב נכפלו מ"ם מ"ם נו"ן נו"ן צד"י צד"י פ"א פ"א כ"ף כ"ף, אלא ממאמר למאמר, ונאמן לנאמן, ומצדיק לצדיק, ומפה לפה, מכף לכף, ממאמר למאמר ממאמרו של הקב"ה למאמר של משה, מנאמן לנאמן מהקב"ה שנקרא אל מלך נאמן, למשה שנקרא נאמן דכתיב בכל ביתי נאמן הוא.

"וַיִּצְעַק מֹשֶׁה אֶל ה' לֵאמֹר אֵל נָא רַפָּא נָא לְהָ" (יב, ג)

סוד שם קדוש, מאחת עשרה אותיות

בתיבות אל נא רפא נא לה, יש אחת עשרה אותיות והוא שם קדוש, ולא רצה משה להתפלל יותר משום שעל שלו לא רצה להטריח טרחה יתרה, ולכן הקב"ה בקש על כבודו של משה, ובכל מקום הקב"ה מבקש על כבודם של הצדיקים יתיר מאשר על שלו, ובזמן הגאולה עתיד הקב"ה לתבוע עלבונם של ישראל מעובדי עבודה זרה, ולשמח אותם בשמחת ציון, דכתיב (ירמיה לא' יא) "ובאו ורננו במרום ציון", וכן (בישעיה נט' כ') "ובא לציון גואל".

ו**כתב** הגאון חיד"א שמעתי משם הקדמונים דמשה רבנו ע"ה מסר לו סוד זה בשמים, דכשיתפלל ויאמר ב' פעמים נ"א בתפלתו תקובל תפלתו ומשו"ה אמר אל נא רפא נא לה, ויעתר לו ה' עכ"ד. ומזה פירשו, דכשאמר משה, אעברה נא ואראה, א"ל רב לך, דהיינו שלא יאמר פעם אחרת נא, וז"ש אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה כלומר נא, וראיתי אח"ז בפ"י רב אשכנזי שכתב דהטעם כי ב"פ נ"א גימ' מיכאל ע"ה ודו"ק (נח"ק).

המבקש רחמים על חברו - אין צריך להזכיר שמו

מצאנו בגמרא (ברכות לד.): אמר רבי יעקב אמר רב חסדא: כל המבקש רחמים על חברו - אין צריך להזכיר שמו, שנאמר (במדבר יב, ג): "אל נא רפא נא לה", ולא קמדכר שמה דמרים.

ו**מבאר** הגאון בעל "חתם סופר", שהכוונה למי שמבקש רחמים בפני החולה, כפי שמשה רבנו ביקש על מרים בפניה ועל כן אמר "אל נא רפא נא לה", ולא הזכירה בשמה.

מה היתרון בתפילה בפני החולה - שאז אין צורך בהזכרת שמו.

אלא, ביאר ה"חתם סופר", כתבו המקובלים (עיין זוהר, בראשית סט): שיש בהזכרת שם החולה קצת התעוררות הדין עליו, ואף שקרוב לשכר על ידי התפילה, מכל מקום נגרם לו לפעמים קצת הפסד כתוצאה מהזכרת שמו, וזהו הרווח בתפילה בפני החולה - שאז אין צריך להזכיר את שמו.

ולפי זה, ביאר באופן נפלא מאמר חז"ל נוסף (נדרים מ.): כל המבקר את החולה - גורם לו שיחיה, וכל שאינו מבקר את החולה - גורם לו שימות... שימות סלקא דעתך, אלא, כל שאין מבקר חולה - אין מבקש עליו רחמים לא שיחיה ולא שימות, ולכאורה הדברים קשים להבנה.

אך לפי המתבאר לעיל מובן היטב: מי שאינו מבקר את החולה, אף שהוא מתפלל לרפואתו, מאחר וצריך להזכיר את שמו (כדברי ה"מגן אברהם", סימן קיט ס"ק א' בשם מהרי"ל), לפעמים עלול לגרום לו הפסד על ידי הזכרת שמו, אך לעומת זאת הנכנס לבקר את החולה, מתפלל עליו שיחיה, ותפילתו זו היא טובה ומועילה, שכן אז אין צריך להזכיר את שמו. (חתם סופר נדרים מ.)

"וְתִסְגַּר מְרִים מְחוּץ לְמַחֲנֶה שִׁבְעַת יָמִים" (יב, טו)

יש תפלה שהיא נענית למאה שנה ויש תפלה שהיא נענית לתשעים שנה, ויש תפלה שהיא נענית לשבעת ימים

בזמן פרוץ מלחה"ע השניה הפצירו תלמידי ישיבת קמניץ במרן הגאון רבי ברוך דב לייבוויץ זצוק"ל בעל הברכת שמואל שימלט על נפשו מן העיר עקב התקרבות הגיסות, אינני יכול, זו היתה התשובה המרטיטה שאמר רבי ברוך בר לתלמידיו שבקשוהו להמלט על נפשו, אינני יכול, שלש עשרה שנה עומד מבצר התורה בקמיניץ, שלש עשרה שנים לוחטות בו אש התורה והשלהבת עולה מאליה עולה ומאירה, עכשיו ינשוש הכל, יעקור במחי יד אינו יכול, אינני יכול אף לא במחיר חייו, היה זה בערב ראש השנה שנת ת"ש, הנאצים כבשו את העיירה, וכמנהגם עצרו תחילה את מנהיגי המקום ובראשם את ראש הישיבה הגאון רבי ברוך בר, תלמידי הישיבה נחרדו, העיירה כולה הזדעזעה, הוחלט לעשות כל מאמץ להביא לשחרורו של הגאון ולעקור מן המקום, לברוח הרחק ככל האפשר,

אבל נסיונות השחרור לא נשאו פרי והישיבה נשארה במקום וציפתה לרחמי שמים, בתפילה, בתחנונים ובדמעות,

ישישה אחת החליטה לנסות פעם נוספת, לבדה, מתוך סיכון עצמי נועז, עלתה לבית הממשל ובקשה להפגש עם הקומיסאר, הלא אתם הגרמנים מצויים בעיצומה של מלחמה, אמרה לו ברטט, אתם חפצים לנצח בה, ומה עשיתם, עצרתם איש קדוש ואתם מחזיקים בו בכח הלא תנגפו לפני אויביכם,

דבריה הנרגשים הרעישו את לבו של המושל, והוא ניאות לשחרר את ראש הישיבה בתנאי שיעזוב את העיירה,

רבי ברוך בר חזר לביתו, לספריו והתלמידים הופיעו לפניו, עליו לעזוב את המקום, אבל הוא לא יעזוב לבדו, כל הישיבה תלך עמו, ורבי ברוך בר שומע מבין, אך אינו יכול,

זה עתה יצא ממאסר, חייו נתונים לו מנגד, זהו פיקוח נפש, תנאי מפורש לשיחרורו, הכל נכון אבל הישיבה הקדושה שבנה בעמל רב, בקירות שספגו כה הרבה תורה שראו כה הרבה עמל, הוא בקש שהות של חצי שעה, ותלמידיו יצאו מן החדר,

רבי ברוך בר נשאר לבדו עם ספריו, הוא הביט בהם בחיבה, אל כל אחד מהם הוא קשור בעבותות אהבה, בכל אחד השקיע כה הרבה עמל, חזר שוב ושוב על כל מילה, בחן כל משפט, איך יוכל לעזובם, קם ממקומו נגש לארון, הושיט יד אל הרשב"א, הרשב"א הקדוש, דפדף באקראי, האותיות השחורות יקדו, צרבו, הן חיות, מתוך הדפים עלו מאות החידושים, החילוקים, היסודות,

והנה הטור, דפיו מעט קרועים, והבית יוסף הקדוש והב"ח, הוא נמנע מלהסתכל בשולחן ערוך, בש"ך ובסמ"ע, בקצות החושן, ונתיבות המשפט, כולם טובעים את עלבונם, איך אפשר לנטשם, והרמב"ם הרמב"ם הקדוש,

כעבור מחצית השעה נקשו התלמידים בדלת, איש לא ענה, הם פתחו אותה לאיטה, וראו את הרב מתדפק על ספריו,

הרב ילך אתנו, שאלו ביראה, אינני יכול ענה הרב,

השתררה שתיקה מבוכה, זהו פקוח נפש, מוכרחים, שני תלמידים ניגשו אל הרב, עמדו משני צדיו, תמכו בו בעדינות ולאט לאט פסעו אל הפתח, כשמעיניהם זולגות דמעות. (מוסר חכמים)

ביאור ההפטרות

הקשר בין ההפטרות לפרשה

ההפטרות מדברות על מנורת זהב שראה זכריה, וזה מעין הפרשה הפותחת בענין הטבת הנרות של מנורת הזהב.

תוכן ההפטרות

הנביא זכריה מתנבא על הגאולה האחרונה, שבורא העולם ישרה שכנינתו בתוכנו והרבה מאומות העולם יתיהדו וה' ישכון בירושלים.

כמו כן ראה בנבואה את יהושע הכהן הגדול, שעומד לפני מלאך ה' והשטן מקטרג עליו על שלא מיחה בבניו שלקחו נשים נוכריות.

אך ה' גוער בשטן שמקטרג על יהושע שניצל מכבשן האש, כשנזרק עם נביאי השקר אחאב בן קוליה וצדקיהו בן מעשיהו ע"י נבוכדנצר.

ואז אומר ה' לעומדים לפניו שיסירו הבגדים הצואים מעל יהושע, דהיינו שבניו יגרשו את הנשים הנוכריות ואז ילבישו אותו מחלצות בגדים נאים, שהכהונה לא תסור ממנו. ואם ילך בדרכי ה' הרי גם בניו יזכו לכהונה.

אחר כך הנביא רואה במראה הנבואה מנורת זהב עם שני עצי זיתים מעל המנורה והזיתים נכתשים והשמן זב מאליו לתוך נרות המנורה, ובזה רמז לו שכשם שבמנורה נעשה הכל לבד ללא טורח, כך המשיח הבא מזרע זרובבל יגאל את ישראל לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחו יתברך.

זכריה פרק ב' פסוק י"ד - פרק ד' פסוק ז'.

יְרֵנִי וְשִׂמְחֵי שירי ורגני [א] ושמחי **בַּת־צִיּוֹן** [ב] **כִּי הִנְנִי־בָא** לירושלים **וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָךְ**
נְאֻם־יְהוָה: **וְנִלְוֹוּ** אז יתחברו (רטיי) **גוֹלִים רַבִּים** עמים רבים **אֶל־יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וְהָיוּ**

עיונים והארות

א. באבן עזרא על מגילת איכה פרק ב' (פסוק ז) כ' רנה הרמת קול בשיר. ובתרגום יונתן (ישעיה נד,א) רני-שבחי.

ב. רני ושמחי בת ציון - ר'ני ו'שמחי ב'ת ציון' ראשי תיבות צבור למפרע, רמז דאפילו כנישתא חדא דשבים בתשובה, יבא גואל, כמו שאמרו בזהר הקדוש, וזהו צבור, אז 'רני ושמחי בת ציון' ובא לציון גואל. ואפשר לומר כי הגאולה תלויה שנהיה ישראל באחדות, וכמו שכתבנו בעניותנו בדרושים בס"ד, כי חרבן בית שני היה בעבור שנאת חנם, ואיך אפשר שתהיה גאולה, כל זמן שיהיה שנאת חנם. ולכן 'רני ושמחי' לשון יחיד, שיהיו כל ישראל באחדות.

ואמרו ביומא (דף ע"א ע"א), 'אליכם אישים אקרא' (משלי ה, ד), אלו תלמידי חכמים, שדומים לנשים ועושים גבורה כאנשים. ופירש רש"י (שם ד"ה 'שדומין לנשים'), ענותנין ותשושי כח. ואפשר דלכן אמר 'רני ושמחי' לשון נקבה, לרמוז שהם ענותנין ובאחדות ותשושי כח מכמה הרפתקי של הגליות, וראויים לגאולה.

לִי לְעַם כי יתגיידו ויקבלו עליהם עול מלכות שמים **וְשִׁכְנֹתַי** ואפילו הכי אני אשרה שכינתי **בְּתוֹכָךְ וַיֵּדְעָתָּ**
בְּיַהֲוֶה צְבָאוֹת שְׁלַחְנִי אֵלֶיךָ להתנבאות, לבשר לכם שיש תקוה (מלבי"ם) ושלעתידי עיקר הטובה תהיה עליכם ולא
 על האומות (מ"ד): **טז וְנָחַל** וינחיל ויריש **יְהוָה אֶת-נַחֲלַת [ג] יְהוּדָה** להיות **חֶלְקוֹ** לעולם **עַל אֲדַמַּת**
הַקֶּדֶשׁ [ולא ילכו יותר לגלות(מ"ד)] **וּבַחֵר עוֹד בִּירוּשָׁלַם** להשכן שם שכינתו והיינו שיקח את החלק הזה מיהודה להיות
 נחלתו וחלקו שלו יתברך (מלבי"ם): **יז הֲסֵם** שתנקו (רד"ק) **כָּל בֶּשָׂר** שאר העכו"ם (רש"י) **מִפְּנֵי יְהוָה [ה] כִּי נַעֲזֹר**
 כאילו יעיר משנתו **מִמְּעוֹן קֶדְשׁוֹ** מהשמים לעשות נקמה באומות כי עד הנה החריש להם (מ"ד):

ג. א אומר הנביא זכריה **וַיֵּרְאֵנִי** הקב"ה הראה לי במראה הנבואה **אֶת-יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל** שהיה בזמן תחילת
 בית שני **עֹמֵד לְפָנַי מִלְּאֹךְ יְהוָה** שדן אותו על מעשיו **וְהַשֹּׁטֵן** המקטרג **עֹמֵד עַל-יְמִינִי** כי המקטרג
 עמד מצד שמאל המלאך השופט ולצד ימין יהושוע (מלבי"ם) **לְשֹׁטְנוֹ** לקטרג עליו שלא מיחה בבניו שנשאו נשים נכריות (רש"י):
ב וַיֹּאמֶר מִלְּאֹךְ יְהוָה (רד"ק) אֶל-הַשֹּׁטֵן יַגְעֹר יְהוָה בעל הרחמים (מלבי"ם) **בְּךָ הַשֹּׁטֵן** ויחזור **וַיַּגְעֹר**
יְהוָה בְּךָ הַבַּחֵר בִּירוּשָׁלַם הקב"ה הבוחר בירושלים יגער בך **הֲלֹא זֶה** יהושוע כהן גדול זכותו גדולה שהרי
 הוא **כ אֹד [כעין מ"ז] מְצַל מַאֲשׁ** שניצל מהאש ולא נשרף (רש"י), כי הושלך באש על ידי נבוכדנצר עם אחאב בן קוליה, וצדקיהו
 נביאי השקר, ויהושוע ניצל מהשריפה (רד"ק): **ג וַיְהוֹשֻׁעַ הָיָה לְבוּשׁ בְּגָדִים צוּאִים** מלוכלכים (מ"ז) כי בניו נשאו
 נשים שאינם הגונות לכהונה ולא מיחה בהם (רש"י) ואחד מבניו היה חתן לסנבלט (אב"ט) **וְעֹמֵד לְפָנַי הַמִּלְּאֹךְ [ה] שַׁעֲתָה**

עיונים והארות

הגאולה עצמה, 'ושמחי' על הכבוד, 'כי הנני בא' להקימך ולא תקומי מעצמך כשאר גליות. ואפשר לרמוז 'ושמחי' אותיות משיחו, שיבא משיח צדקנו והוא גימטריא השט"ן, כי משיחו יבטלנו. (צוארי שלל אות ב')

ג. והרד"ק פירש דהקב"ה ינחל בישראל להיות חלקו ונחלתו על אדמת הקודש, ומה שכתב יהודה לאו דוקא אלא משום שהוא ראש ממלכות ישראל [וכן משמע מתרגום יונתן].

ד. הס כל בשר מפני ה', כי נעור ממעון קדשו - רבי פנחס בשם ר' חמש פעמים מקים דוד להקב"ה בספר ראשון של תהלים, קומה ה' הושיעני אלקי, קומה ה' באפר, קומה ה' אל נשא ידך, קומה ה' אל יעוז אנוש, קומה ה' קדמה פניו, אמר לו הקב"ה, דוד בני, אפילו אתה מקימני אלף פעמים איני קם, אימתי אני קם לכשאראה עניים נשדדים ואביונים נאנקים, הדא הוא דכתיב משוד עניים מאנקת אביונים עתה אקום יאמר ה'. רבי שמעון ברבי יונה אומר עתה אקום, כל זמן שהיא מוכפשת באפר כביכול, אלא כשיבוא אותו היום שנאמר בו קומי שבי ירושלים באותה שעה הס כל בשר מפני ה' כי נעור ממעון קדשו (ב"ר ע"א).

ה. ובמצורת דוד כתב, דכוונת הכתוב לומר דגם בשעה שעמד לפני המלאך עדיין היה מלובש בזה העון כי עוד ישבו הנשים הנכריות תחת בניו ולא גרשו אותן.

הצדיקים. ונותן טעם 'להטות לבבנו אליו', דמועיל לירא את ה'. ובה פירשו 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם' (שמות כה, ח), והרי הוא כמבואר, דמלבד השראת שכינה במקדש, עוד זאת 'ושכנתי בתוכם' כמאז ומקדם, עכ"ד הראשונים ז"ל.

וזה שכתוב 'רני ושמחי בת ציון' במה שנשארה שכינה בכותל מערבי, כי סימנא מילתא שיבנה בית המקדש, 'ושכנתי בתוך דייקא על הצדיקים, כמו שהבטיח הוא יתברך 'ושכנתי בתוכם', ועל זה נמי התפלל שלמה המלך ע"ה

רני ושמחי בת ציון וגו' - אפשר במה שכתבנו בכמה מקומות משם זוהר חדש (ח"א טו, א), דהגאולה העתידה תהיה בזכות התורה, כי היא בזכות משה רבינו ע"ה, והוא תבע יקרא דאורייתא. וזה שאמר 'רני' לרמוז לרנה של תורה, 'ושמחי' דהלימוד יהיה בשמחה גדולה, כי על ידי זה 'הנני בא ושכנתי בתוך, וכן כתיב (איוב ב, יט) 'קומי רני בלילה' ותרגם עסוקי במשנה בליליא, ואמרו ז"ל (ויקרא רבה פרשה ז' אות ג') שבזכות המשניות תהיה הגאולה, דכתיב (הושע ח, י) 'גם יתנו בגוים עתה אקבצם' וזהו 'רני ושמחי' כמה דאמרו.

אי נמי אפשר 'רני ושמחי וגו', במה שכתב בזהר הקדוש (ח"ב רמ, א) על פסוק (עמוס ה, ב) 'נפלה לא תוסיף קום' שהכונה 'לא תוסיף קום' מעצמה כשאר גליות, אלא הקדוש ברוך הוא כבודו כביכול יבא להקימה, וזהו כבוד גדול. וזה שכתוב 'רני' על

דן אותו על מעשיו: **ד וַיַּעַן** המלאך שעמד יהושוע לפניו **וַיֹּאמֶר אֶל־הַמַּלְאכִים הָעֹמְדִים לְפָנָיו לֵאמֹר**
הֲסִירוּ הַבְּנֵי הַצְּאִים מֵעַלְיָו מיהושוע, כלומר תפרישו את בניו מהנשים הנכריות ואמחול לו **וַיֹּאמֶר** המלאך
אֵלָיו לַיהוֹשֻׁעַ רְאֵה הֵעֲבַרְתִּי מֵעַלְיָךְ עֹנֶךָ שלא מחית בבניך **וְהִלַּבֵּשׁ אֶתְךָ מַחְלָצוֹת**
 חליפות ובגדים נאים, דהיינו שעייז יתגלו הזכויות שלך (רש"י) כי יתהפכו לך העוונות לזכויות על ידי התשובה (עי"פ מלבי"ם): **ה וַיֹּאמֶר** אני
 זכריה אמרתי למלאך **יִשְׁיִמוּ צַנְיָה טְהוֹר** מצנפת כהונה נקיה וטובה **עַל־רֵאשׁוֹ** של יהושוע וכך היה **וַיִּשְׁיִמוּ**
הַצַּנְיָה הַטְּהוֹר עַל־רֵאשׁוֹ של יהושוע **וַיִּלְבְּשׁוּ בְנֵיָם** [ו] של כהן גדול (רד"ק, מלבי"ם) **וּמִלְאָךְ**
יְהוָה עֹמֵד בכל משך הזמן הזה (מ"ד): **וַיֵּעַר** והעיד והתרה **מִלְאָךְ יְהוָה בִּיהוֹשֻׁעַ** בעת שהלביש אותו בגדי
 כהן גדול (מלבי"ם) **לֵאמֹר: ז כֹּה־אֹמַר יְהוָה צְבָאוֹת אִם־בְּדַרְכֵי תֵלֵךְ** שתתנהג במידות של ה' להיות
 רחום ותנון (מלבי"ם), וזרעך ילכו בדרכי שתתנדך אותם טוב (מ"ד) **וְאִם אֶת־מִשְׁמַרְתִּי** ואם את המצוות שצויתני לשומרם
תִּשְׁמֹר ותקיים **וְגַם־אֶתְּךָ תִּדְרִין** תשגיח ותשפוט **אֶת־בֵּיתִי** את עבודת הבית ודיני הקרבנות **וְגַם תִּשְׁמֹר**
אֶת־חֲצִירִי חצרות המקדש לבל יבא טמא וערל **וְנָתַתִּי לְךָ מִהַלְכִים** [ז] **בֵּין הָעֹמְדִים הָאֵלֶּה**
 יצא לך מזרעך ענף לעתיד שישמש בבית המקדש השלישי והם יהיו כמו מלאכים קדושים וטהורים ויהיו הולכים בחייהם בין מלאכים נצחיים
 העומדים לפני ה' (מלבי"ם): **ח שָׁמַע־נָא יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל אֶתְּךָ וְרַעֲיָךְ** חנניא מישאל ועזריה
הַיּוֹשְׁבִים לְפָנֶיךָ [ח] **כִּי־אֲנִישֵׁי מוֹפֶת הָמָּה** כי ניצלו גם הם מכבשן האש, ומהראוי שדברי הנבואה יהיו גם
 להם (רש"י) **כִּי־הֲנִי מֵבִיא** באחרית הימים **אֶת־עַבְדֵי צִמָּח** מלך המשיח (ת"י), [צמח גי' מנחם אב"ט] [משיח ר"ת
 מ'נחם ש"ילה י'נון חזקיה (הגר"א בקול אליהו על אגרות הש"ס-סנהדרין צח):] **כִּי הִנֵּה הָאֲבָן** הראשונה שהונחה שיניחו ביסוד בית
 העתיד **אֲשֶׁר נָתַתִּי** ביד זרובבל מוכן ועומד **לְפָנַי יְהוֹשֻׁעַ** שהוא ישים אותה (מלבי"ם) **עַל־אֲבָן אַחַת**
שְׁבַעַה עֵינַים כלומר יהיה בה הרבה שמירות מאת ה' על הבנין ההוא (רש"י) [ט] **הֲנִי מִפְתִּיחַ פֶּתַחַה** הקב"ה
 בעצמו יחקוק ציורים יפים על האבנים ליפותם, כלומר שה' יתן כח ועזר על המלאכה ותהיה שמירה מעולה על הבנין **נָאִם יְהוָה**
צְבָאוֹת וּמִשְׁתֵּי והסירותי **אֶת־עֵזֶן הָאָרֶץ־הַזֶּה בַּיּוֹם אֲחָד** אסלח להם על כל העוונות הקודמים

עֵינַיִם וְהַאֲזָרוֹת

ו. והמצורת דוד פירש וילבישוהו בגדים, היה נגלה זכויותיו.
 ז. ובת"י ורש"י - ונתתי לך מהלכים הכוונה שהוא עצמו יקום בתחיית המתים ואתן לך רגלין דמתהלכין בין השרפים האלה. וברד"ק - שזה רמז לנשמתו בהפרדה מהגוף.
 ח. כי אנשי מופת המה - כי אנשי מופת המה. איזו אנשים שנעשה להם מופת, הוי אומר חנניא מישאל ועזריה, כיון שיצאו מכבשן האש עלו לארץ ישראל ונשאו להם נשים
 והולידו בנים ובנות ולמדו תורה לפני כהן גדול. ר' יהושע בן לוי אומר שינו את מקומם והלכו להם אצל יהושע בן יהוצדק ללמוד תורה, הדא הוא דכתיב שמע נא יהושע הכהן הגדול אתה ורעיך היושבים לפניך כי אנשי מופת המה (סנהדרין צ"ג).
 ט. בת"י, שבעא עינן חזיאן לה וכו', רש"י לשון עינים לשון מראות. והמלבי"ם פירש שיהושע חקק על האבן לשון דמות של שבעה עינים, עיי"ש.

בפעם אחת כי אחדש בקרבם רוח נכון ולא יחטאו עוד (מ"ד): יואז **בַּיּוֹם הַהוּא** שיוסד ההיכל (אב"ע) תוסר שנאת חנם (אלשיך)
נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת תשבו ותשכנו לבטח (אב"ע) ואז מרוב שלום שיהיה לכם (רד"ק) **תִּקְרְאוּ אִישׁ לְרֵעֵהוּ**
 להשתעשע תחת אהבתו יתברך (אלשיך) **אֶל-תַּחַת גִּפְן וְאֶל-תַּחַת תְּאֵנָה** לשבת בצילה לאכול ולשמוח מרוב הטובה
 (מ"ד):

ד. א **וַיָּשָׁב הַמֶּלֶךְ הַדְּבָר בִּי וַיַּעֲרֵנִי** מכיוון שהנביא לא הבין את המראה הקודם שיפתח פיתוחיה שבעה
 עיניים על כן נפל בשינה ובא המלאך שנית והעיר אותו **כִּאִישׁ אֲשֶׁר-יַעֲזֹר מִשְׁנָתוֹ** והראה לי מראה אחר כדי שאבין
 את המראה הראשון (מלבי"ם): ב **וַיֹּאמֶר אֵלַי** המלאך **מָה אַתָּה רֹאֶה** [ו] במראה הנבואה **וַאֲמַר רְאִיתִי**
וְהִנֵּה מְנוֹרַת זָהָב פְּלִיָּה כל המנורה היתה זהב (מ"ד) **וְגִלְגָּלִי** ספל גדול עגול ובו שמן **עַל-רֵאשֵׁיהָ** בראש קני
 המנורה **וְשִׁבְעָה נִרְתִּיהָ עָלֶיהָ** כעין הבזיכין שנותן לתוכן שמן **שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוֹצְקוֹת** לכל נר ונר
 היו שבעה צינורות שבהם נמשך וניצוק השמן מן הגולה **לְנֵרוֹת אֲשֶׁר עַל-רֵאשֵׁיהָ** [יא] (רש"י): ג **וּשְׁנַיִם זִיתִים**
עָלֶיהָ וראיתי עוד שני עצי זיתים עומדים אצל המנורה (רש"י) **אֶחָד מִיַּמִּין הַגִּלְגָּלִי** הספל העגול **וְאֶחָד**
עַל-שְׂמאלָהּ: ד **וַאֲעֵן** וארים קול **וַאֲמַר אֶל הַמֶּלֶךְ הַדְּבָר בִּי** **לֵאמֹר מָה אֵלֶּה**
אֲדֹנָי מה באו לרמוז (מ"ד): ה **וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ הַדְּבָר בִּי וַיֹּאמֶר אֵלַי הֲלוֹא יָדַעַתְּ** מעצמך תשכיל
 לדעת **מָה הִמָּה אֵלֶּה וַאֲמַר לֹא אֲדֹנָי** עדיין לא השכלתי לדעת ולהבין מה ענינם (מ"ד): ו **וַיַּעַן וַיֹּאמֶר**
אֵלַי לֵאמֹר זֶה דְּבַר-יְהוָה אֶל-זָרְבָבֶל על מלך המשיח הבא מזרובבל **לֵאמֹר** שהמשיח ימשול על
 העכו"ם **לֹא בַחִיל** [יב] לא בגלל רוב חילו **וְלֹא בַכַּח** [יג] ולא בגלל עוצם וגודל כוחו **כִּי אִם-בְּרוּחִי** אלא

עיונים והארות

שיזרח כבוד ה' והלכו כולם לאורו. וראה את המנורה שהיא כולה בשלימות, והיא כולה זהב, שכבוד ה' יתגלה בהוד והדר לכבוד ולתפארת. וראה גולה על ראשה, הוא המעין העליון, שמשם יריק ברכת ה' ושפעו אל שבעת הנרות, ששבעת הנרות אשר במנורה הם שבעת המדות העליונות אשר באצילות האלקות, שבם ינהיג את העולם, ודרך המדות ישגיח וישפיע ויריק השמן הטוב. והשמן יורד לכל נר דרך שבעה צינורות, כי כל אחד מן המדות כלול מכולם, אם לחסד אם לשבט אם לרחמים. והראה לו בזה שלעתיד לא תמשול המערכת שהם גם כן מנורה בשבעה נרות, שהם שבעה כוכבי לכת, כי מנורה זאת אינה של זהב, כי היא פחותה במדרגתה. (מלבי"ם).

יא. וב' רש"י (פסוק ג) שהנרות מ"ט היו רמז לאור שלעתיד לבא אור החמה יהיה שבעתיים כאור של שבעת הימים ארבעים ותשע על אור של יום בראשית עכ"ל.

יב. לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי אמר ה' צבאות - מסופר על הגאון רבי דב בעריש ויינפלד מטשעבין צ"ל, שטרח רבות על מנת לשחרר את בני הישיבות מן החובה להתגייס לצבא. והנה פעם בא אליו אחד מראשי הצבא ואמר לו שאין מנוס מלגייס

י. ויאמר אלי מה אתה רואה, ואומר ראיתי והנה מנורת זהב כולה וגולה על ראשה ושבעה נרותיה עליה שבעה ושבעה מוצקות לנרות אשר על ראשה - והנה מנורת זהב כלה. אלו ישראל, שנאמר כלך יפה רעיתי. וגלה על ראשה, למענכם שלחתי בבלה, דבר אחר וגלה על ראשה, ויעבור מלכם לפניהם. ושבעה נרותיה עליה, היא זכות שבת שישראל משמרים אחד לשבעה ימים. שבעה ושבעה מוצקות, שבעה כנגד שבעת ימי בראשית חצבה עמודיה שבעה, ושבעה כנגד האבות עד משה. דבר אחר כנגד שבע מצות האמורות בתורה, תרומות, ומעשרות, שמיטין, ויובלות, מילה, וכבוד אב ואם, ותלמוד תורה כנגד כולם, הרי שלשה פעמים יש כאן שבעה נרותיה, שבעה ושבעה מוצקות הרי כ"א, ושבעה פעמים שבעה הרי מ"ט וכ"א כנגד שבעים זקנים. ושנים זיתים עליה, אלו שני המשיחים, אחד מושח מלחמה ואחד מושח למלך על ישראל (פסיקתא).

וגולה על ראשה - על ראשה יש מעין שהוא ספל גדול שממנו ימשך מעין השמן אל קני המנורה, ולכל נר יש שבעה מוצקות. צינורות שהשמן זב בהם מן הגולה אל הנר. והנה המנורה רומזת על אור ה' המאיר לעולם כולו בכבודו, ובעת

ימשול בם בלא טורח מלחמה כי אתן בלב העכו"ם להיות נכנעים לו (ט"ד) **אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת: מִי־אַתָּה [יד]**
הֶרֶגְהֶגְדוֹל [טו] שִׁיהֶפֶךְ לְפָנַי זְרַבְבָּל לְמִישָׁר והכוונה היא על העמים הגדולים והחזקים כמו גוג ומגוג שלא יוכלו
 לעמוד לפני מלך המשיח **וְהוֹצִיא אֶת־הָאֲבֶן הָרֵאשִׁית [טז]** ואז מלך המשיח יוציא אבן טובה וחשובה ויניחנה ביסוד
 בנין בית שלישי **הַתְּשָׂאוֹת** כולם יאמרו בקול גדול קול הוֹמִיָּה **תֵּן חֵן לָהּ** יש לה לאבן זו חן וחשיבות מיוחדת (ט"ד):

עיונים והארות

יד. רש"י ושאר מפרשים פירשוהו בענין אחר ע"ש.
טו. מי אתה הר הגדול לפני זרובבל למישור, והוציא את האבן הראשה תשואות חן חן לה. מי אתה הר הגדול. זה מלך המשיח, ולמה קורא אותו הר הגדול, שהוא גדול מן האבות, שנאמר הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד, ירום מן אברהם, שאמר "הרימותי ידי אל ה'", ונשא מן משה, שנאמר בו "שאהו בחיקך", וגבה ממלאכי השרת, שכתוב בהם "וגביהן וגובה להם ויראה להם". ממי הוא יוצא, מדוד. והוציא את האבן הראשה, זו אבן של יעקב, שנאמר "וישכם יעקב בבקר ויקח את האבן" (תנחומא).
טז. כי הנה האבן - בשנה ראשונה למלכות כורש מלך פרס (שהיה ע' שנה מגלות בבל) כורש נתן רשות ליהודי בבל לבנות את בית המקדש השני בירושלים ועלו עם רב עם זרובבל ויהושע כהן גדול ובנו יסוד בית המקדש והמזבח. לאחר כמה חדשים כתבו האומות לכורש לבטל בנית הבנין וכך עשה. והיה בטל י"ח שנה עד שנה שנייה של דריוש מלך מדי (בן אסתר המלכה) שאז שוב התחילו לבנות על פי נבואת חגי וזכריה בעת שיסדו בנין הבית ע"י זרובבל והכינו את האבן הראשה, היינו את האבן פינה שמניחים ראשונה ביסוד הבנין, מסר זרובבל את האבן ליהושע שהוא יניח אותו ביסוד באשר הוא כהן לאל עליון. יהושע חקק על האבן דמות של שבעה עינים, לרמז בזה לשמירות רבות מאת המקום ב"ה על הבנין ההוא. [והיינו לפי רש"י שפירש דהענין כאן איירי בבנין בית שני].

את בני הישיבות, מחמת הסכנות האורבות למדינה. השיב לו הגאון מטשעבין במשל: עגלון הוביל את עגלתו העמוסה במשא כבד במעלה ההר. כשראה שהדרך קשה ותש כוחם של הסוסים ולא יכלו להמשיך לצעוד, החל לפרוק מעט מהמטען שבעגלה. אולם עדיין המטען היה כבד מאד והסוסים סירבו לזוז ממקומם. כיון שכך, החליט לפרוק חלק נוסף מן המטען, אך גם אז סרבו הסוסים להמשיך. לא התייאש העגלון והוסיף להשליך מעל עגלתו עוד צרור מהמטען, ועוד חבילה, עד אשר לא נותר בעגלה מאומה מן המטען, עד שהעגלה התרוקנה לגמרי. אולם עדיין הסוסים מסרבים לנוע. אך העגלון לא התייאש והתחיל לפרק את אופני הברזל של העגלה. אותם אופנים שהעגלה מתגלגלת ונוסעת על גביהם. כי חשב לתומו שאופני הברזל הכבדים מכבידים על העגלה.
והנמשל. אומר הגאון מטשעבין לאיש שיחו. גם אתם נוהגים כמנהגו של העגלון התמים. בזכות לימוד התורה של בחורי הישיבות יש קיום לעולם ואתם מנצחים במלחמות. ואם תגייסו את לומדי התורה לצבא, כאילו אתם מפרקים את האופנים שבזכותם נוסעת העגלה. ודע לך. סיים הגאון את דבריו, שבלי אותם אופנים, לא תוכל העגלה לנוע ממקומה כלל וכלל.
יג. ורש"י ורד"ק פירשו על בנין ביהמ"ק דכמו שראית מעשה המנורה נעשה מאליו בלא אדם עורך את הנרות ויוצק בהם את השמן, כך יעשה בנין הבית בלא כח אדם אלא ברוח האל יתברך וברצונו. [אלא דרש"י פירש את כל הענין בבית שני ואנחנו פירשנו ע"פ שאר מפרשים דאיירי בבנין בית שלישי].